

ISSN 2522-9303 (Print)
ISSN 2522-9478 (Online)

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ

ECONOMY
OF UKRAINE

2026¹
(770)

Ідентифікатор медіа R30-02924

<https://doi.org/10.15407/economyukr>

Головний редактор: ГЕЄЦЬ В.М. (д.е.н., проф., академік НАН України)

Заступник головного редактора: КОРНІЄНКО І.В.

Редакційна колегія: АНТОНЮК Л.Л. (д.е.н., проф.), БАЖАЛ Ю.М. (д.е.н., проф.), БАЖЕНОВА О.В. (д.е.н., проф.), БИСТРЯКОВ І.К. (д.е.н., проф.), БОРОДІНА О.М. (д.е.н., проф., академік НАН України), ДАНИЛИШИН Б.М. (д.е.н., проф., академік НАН України), ЄГОРОВ І.Ю. (д.е.н., проф., член-кор. НАН України), ЄФІМЕНКО Т.І. (д.е.н., проф., академік НАН України), ЗАЛОЗНОВА Ю.С. (д.е.н., проф., член-кор. НАН України), ЗАЯЦЬ Т.А. (д.е.н., проф.), ЗВЕРЯКОВ М.І. (д.е.н., проф., член-кор. НАН України), ЗИМОВЕЦЬ В.В. (д.е.н.), ЗЛУПКО Т.С. (PhD, США), ІГНАТЮК А.І. (д.е.н., проф.), КОРАБЛІН С.О. (д.е.н., член-кор. НАН України), КРАВЦІВ В.С. (д.е.н., проф.), КРИСОВАТИЙ А.І. (д.е.н., проф.), КУДРЯШОВ В.П. (д.е.н., проф.), ЛУНІНА І.О. (д.е.н., проф., член-кор. НАН України), ЛУПЕНКО Ю.О. (д.е.н., проф., академік НААН України), МАЗАРАКІ А.А. (д.е.н., проф., академік НАПН України), МОЛДАВАН Л.В. (д.е.н., проф.), НЕДЗЬОЛКА П. (проф., Польща), НИКИФОРУК О.І. (д.е.н.), ОСАУЛЕНКО О.Г. (проф., д.н. з держуправління, академік НАН України), ОСТАШКО Т.О. (д.е.н., член-кор. НААН України), ПРУС П. (д-р с/г наук, Польща), РАДОШЕВИЧ С. (проф. економіки, Велика Британія), СІДЕНКО В.Р. (д.е.н., член-кор. НАН України), СКРИПНИЧЕНКО М.І. (д.е.н., проф., член-кор. НАН України), ТАРАСЕВИЧ В.М. (д.е.н., проф., член-кор. НАН України), УСТИМЕНКО В.А. (д.ю.н., проф., член-кор. НАН України, член-кор. НАПрН України), ХВЕСИК М.А. (д.е.н., проф., академік НААН України), ЧІОБАНУ Г. (доц., д-р економіки, Румунія), ШУМСЬКА С.С. (д.е.н.).

Editor-in-Chief: VALERIY HEYETS (Doctor of Econ. Sci., Professor, Academician of the NAS of Ukraine).

Deputy Editor-in-Chief: IRYNA KORNIIENKO.

Editorial Board: ANTONIUK L. (Doctor of Econ. Sci., Professor), BAZHAL Iu. (Doctor of Econ. Sci., Professor), BAZHENOVA O. (Doctor of Econ. Sci., Professor), BYSTRYAKOV I. (Doctor of Econ. Sci., Professor), BORODINA O. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Academician of the NAS of Ukraine), DANYLYSHYN B. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Academician of the NAS of Ukraine), YEGOROV I. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine), IEFYMENKO T. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Academician of the NAS of Ukraine), ZALOZNOVA Yu. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine), ZAIATS T. (Doctor of Econ. Sci., Professor), ZVERYAKOV M. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine), ZYMOVETS V. (Doctor of Econ. Sci.), ZLUPKO T. (PhD, USA), IGNATYUK A. (Doctor of Econ. Sci., Professor), KORABLIN S. (Doctor of Econ. Sci., Corresponding Member of the NAS of Ukraine), KRAVTSIV V. (Doctor of Econ. Sci., Professor), KRYSOVATYY A. (Doctor of Econ. Sci., Professor), KUDRYASHOV V. (Doctor of Econ. Sci., Professor), LUNINA I. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine), LUPENKO Yu. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Academician of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine), MAZARAKI A. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine), MOLDAVAN L. (Doctor of Econ. Sci., Professor), NIEDZIÓŁKA P. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Poland), NYKYFORUK O. (Doctor of Econ. Sci.), OSAULENKO O. (Doctor of Science in Public Administration, Professor, Academician of the NAS of Ukraine), OSTASHKO T. (Doctor of Econ. Sci., Corresponding Member of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine), PRUS P. (Doctor of Agri. Sci., Poland), RADOSEVIC S. (Professor, PhD, Great Britain), SIDENKO V. (Doctor of Econ. Sci., Corresponding Member of the NAS of Ukraine), SKRYPNYCHENKO M. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine), TARASEVYCH V. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine), USTYMENKO V. (Doctor of Jurid. Sci., Professor, Corresponding Member of the NAS of Ukraine, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine), KHVESYK M. (Doctor of Econ. Sci., Professor, Academician of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine), CIOBANU G. (Associate professor, Doctor of Economics, Romania), SHUMSKA S. (Doctor of Econ. Sci.).

Media ID R30-02924

Журнал входить до Переліку наукових фахових видань України з економічних наук (наказ МОН України від 02.07.2020 р. № 886, спеціальності: 051, 071, 072, 073, 281, 292)

ЗМІСТ

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ ТА ЇЇ ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ЖАЛІЛО Я.А. Подолання функціональних деформацій економічної політики
в умовах інституційної невизначеності 3

ЕКОНОМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ

МАНЦУРОВ І.Г., ХРАПУНОВА Я.В., СТОЛЕТОВА І.Г., БАРВІНОК А.С. По-
дієве оцінювання динаміки світової економіки 18

BETTIOU N., ALI DANMANE M. The impact of electronic banking services on
the financial performance of commercial banks in Algeria 42

ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ

СНІГОВА О.Ю. Використання концепції функціональних територій для про-
мислового розвитку 62

СТАЛИЙ ТА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК, ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І «ЗЕЛЕНИЙ» ПЕРЕХІД

ЛЕЩУХ І.В. Органи місцевого самоврядування як стейкхолдери «зеленого»
переходу бізнесу: досвід Західного макрорегіону України 86

Редакційна політика та етика 103

CONTENTS

ECONOMIC MANAGEMENT

AND ITS INSTITUTIONAL FRAMEWORK

ZHALILO Yaroslav. Overcoming functional deformations of economic policy under institutional uncertainty 3

ECONOMIC MODELING AND FORECASTING

MANTSUROV Igor, KHRAPUNOVA Yana, STOLIETOVA Iryna, BARVINOK Ali-na. Event-based assessment of the world economy dynamics 18

BETTIOUI Nesrine, ALI DAHMANE Mohammed. The impact of electronic banking services on the financial performance of commercial banks in Algeria 42

SPATIAL DEVELOPMENT

AND DECENTRALIZATION OF MANAGEMENT

SNIGOVA Olena. Using the concept of functional territories for industrial development 62

SUSTAINABLE AND INCLUSIVE DEVELOPMENT,

ENVIRONMENTAL ECONOMICS, AND “GREEN” TRANSITION

LESHCHUKH Iryna. Local governments as stakeholders in the “green” business transition: the experience of the Western macroregion of Ukraine 86

Editorial policy and ethics 103

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.003>

УДК 338.22.01

JEL: F62, F68, P11, P16, P21, P26, P41, P48

Я.А. ЖАЛІЛО, д-р екон. наук, с. н. с., заступник директора
Національний інститут стратегічних досліджень
вул. Пирогова, 7-а, 01054, Київ, Україна
e-mail: zhalilo@niss.gov.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8825-2880>

ПОДОЛАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ДЕФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Досліджено сутність інституційної невизначеності в умовах високих безпекових викликів та її вплив на реалізацію функцій економічної політики. Сформульовано методологічні підходи до відновлення інституційних засад дієвої економічної політики під час повномасштабної війни і в поствоєнному періоді.

Ключові слова: економічна політика; економічна стійкість; економічні інститути; інституційна невизначеність; комплементарні політики; полікриза.

Радикальні зміни, які відбуваються в ресурсно-технологічній, соціодемографічній, просторовій та інституційній структурі сучасної економіки, обумовлюють сутнісні зміни в дизайні економічної політики держави як засобу реалізації національних інтересів і досягнення довгострокових цілей держави й суспільства. Осмислення головних завдань і напрямів таких змін уже відбувається в економічній науці. Дослідники констатують втрату дієвості політик, які орієнтовані на вузькі секторальні цілі й обмежений негнучкий набір інструментів, не враховують вторинних ефектів застосованих інструментів і впливи на їх ефективність з боку суміжних секторів.

Ц и т у в а н н я: Жаліло, Я. (2026). Подолання функціональних деформацій економічної політики в умовах інституційної невизначеності. *Економіка України*. 69. 01(770). 03—17. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.003>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Істотний тиск невизначеності на стан і ефективність інституційної системи констатували «класики» інституційної економіки. Зокрема, Д. Норт (North, 1990) безпосередньо пов'язував рівень трансакційних витрат з досконалістю інституційного середовища. М. Олсон (Olson, 1965) обґрунтовував генезу інституційної невизначеності виходячи з перехідного стану суспільств, що формує непередбачуваність політичних правил. О. Вільямсон (Williamson, 1985) наголошував на підвищеному ризику опортуністичної поведінки в умовах інституційної невизначеності.

Проблематика пошуку нових підходів у економічній політиці в умовах невизначеності широко представлена в науковій спадщині А. Гальчинського. Вчений зазначав, що сфера реалізації економічної політики набуває ознак дисипативного гетерогенного середовища, яке містить різноякісні структурні утворення, що взаємодіють за принципами самоорганізації складних систем (Гальчинський, 2013). Закономірності цієї самоорганізації є потужним чинником, що визначає ефективність економічних політик, перед якими постає принципово важливе завдання конвергенції системи — досягнення конструктивної взаємодії її різноякісних елементів (Гальчинський, 2012).

У свою чергу, А. Грималюк (2016) доводив, що сучасна невизначеність уже не може бути піддана раціоналізації через її перетворення на вимірюваний ризик (раціоналізацію невизначеності) з огляду на значні впливи непередбачуваних чинників в умовах відкритості економік. Отже, суб'єкти економіки намагаються компенсувати невизначеність через ситуативну поведінку, зокрема, намаганням отримати надприбуток від завищення цін.

В. Степанов (2020) обґрунтував низку ознак нелінійності, що відображають складні взаємодії у рамках сучасних економічних систем. Серед них, зокрема, синергетичний ефект, ефект емерджентності (прояв у цілому властивостей, не притаманних підсистемам і блокам), ефекти «третього стану» (стійкість проміжних станів, феномен «нової нормальності»), мультиплікативні ефекти (вплив зворотного зв'язку на вихідний результат), «ефект метелика» (потенційна потужність незначних впливів). Нелінійність соціально-економічної системи дозволяє досягти необхідної гнучкості для спроможності до виживання, проте необхідним є симетричне відображення цієї нелінійності в системі управління (Burkinskyi, Stepanov, 2023).

Цілком обґрунтованим виглядає перенесення багатьма дослідниками акцентів на пріоритети стійкості в умовах глобальної невизначеності. На думку О. Резнікової (2022), головна характеристика стійкості — адаптивність — надає суб'єктам спроможність прилаштовуватися до змін середовища завдяки певним внутрішнім змінам, а системі — зберігати цілісність і функціональність. Відповідно, долучення цілей адаптивності й стійкості зміщує критерії оптимізації і ефективності в діяльності економічних суб'єктів, їх поведінка не виглядає класично раціональною¹, тоді як традиційні

¹ A systemic resilience approach to dealing with Covid-19 and future shocks. OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19). OECD. 2020. Apr 28. <https://doi.org/10.1787/36a5bdfb-en>

(рутинні) інструменти економічної політики орієнтовано саме на раціональні реакції їх реципієнтів.

Співзвучною новітнім викликам є концепція антисипативного інноваційного управління (Tönurist, Hanson, 2020), автори якої пропонують визначати політику досягнення бажаного майбутнього з урахуванням як комплексу контекстних чинників, цінностей та припущень, так і впливу на проблемне поле досягнення цього майбутнього з боку імплементації даної політики й спроможності управлінських суб'єктів.

Основний тренд сучасного етапу глобального розвитку характеризується експертами як **полікриза** — сукупність криз, які взаємодіють між собою, живлять і погіршують одна одну, створюють сукупний негативний синергетичний ефект. При цьому намагання долати лише одну з криз насправді призводить до поглиблення інших (Lawrence et al., 2024). Відтак політики, орієнтовані на протидію полікризі, мають зміцнювати системну стійкість шляхом інтеграції інструментарію досягнення стійкості до політик і стратегій на всіх рівнях суспільства². Якщо в короткостроковому періоді стійкість визначається поточними властивостями системи, то в тривалій перспективі вона є невідривною від політичних інтервенцій, спрямованих на реорганізацію системи (Hynes et al., 2022). О. Баштанник (2025) описує адаптаційне пристосування інститутів до нових умов без втрати базових принципів державного устрою як процес інституціональної альтерації. Відповідні інституційні трансформації мають відбуватись і в секторально орієнтованих політиках. Для прикладу, К. Шмідт-Хеббель із співавтором (Schmidt-Hebbel, Carrasco, 2016) обґрунтували важливість досягнення адаптивності ключових інститутів для здійснення структурних змін у економіці, необхідних для протидії інфляційним трендам.

Отже, **мета статті** — ідентифікувати ключові проблеми, які наразі стоять на заваді належній реалізації економічною політикою в Україні її функцій, обґрунтувати інституційні засади дієвої економічної політики в умовах високих безпекових ризиків під час повномасштабної війни і в поствоєнний період.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Глобальній невизначеності притаманне посилення впливовості чинників, які досі належним чином не інституціоналізовані в економічній сфері. Серед «топ-10» глобальних ризиків на найближчі 10 років, виокремлених дослідниками Світового економічного форуму у 2025 р., перші місця посідають екстремальні погодні події, втрата біорізноманіття і колапс екосистем, критичні зміни глобальних систем Землі, брак інформації і дезінформація, не-

² MacLeman H., Malik Miller A., Marty L. Resilience Systems Analysis. Learning & recommendations report. OECD, Swedish International Development Cooperation Agency. 90 p. URL: https://alnap.org/documents/12195/SwedenLearning_Recommendationsreport.pdf

гативні наслідки технологій штучного інтелекту тощо³. Такі ризики створюють предметні загрози для економіки, проте досі не інтегровані в систему реакцій інституційних систем, а отже, не запускають вбудованих механізмів протидії. Іншими словами, сучасна невизначеність не лише є наслідком екзогенних впливів, а й має характер *ендогенної інституційної невизначеності*. Остання характеризує стан суспільної системи, за якого ендогенні процеси і екзогенні впливи на систему не мають комплементарних з ними інституційних норм, що призводить до непередбачуваності й обмеженої раціональності реагування на них економічних суб'єктів і, як наслідок, посилює невизначеність умов їх взаємодії у рамках системи.

На макрорівні інституційна невизначеність призводить до послаблення ефективності економічних політик через високу ймовірність девіацій або індиферентності реагування економічних суб'єктів на інструменти цих політик. На мікрорівні різко зростають трансакційні витрати на вироблення відмінних від рутинних реакцій на внутрішні й зовнішні виклики і на забезпечення від опортуністичної поведінки контрагентів. Відповідним чином змінюються функції економічної політики, які мають включати насамперед відновлення раціональності поведінки економічних суб'єктів в умовах невизначеності для того, аби досягти передбачуваності й адекватності їх реакцій на інструменти цієї політики.

Повномасштабна війна поставила перед Україною абсолютно безпрецедентне для сучасного світу завдання — забезпечити економічне підґрунтя для протистояння збройній агресії, залишаючись при цьому в рамках парадигми відкритої ринкової економіки і базових демократичних свобод, сформувати стійку за високих ризиків економіку як в умовах війни, так і в поствоєнний період, який з великою ймовірністю не принесе суттєвого підвищення рівня безпеки. Таким чином, економічна політика України повинна вирішувати нетипові функціональні завдання щодо поєднання: забезпечення стійкого функціонування економіки (цивільного й оборонного виробництва) в умовах воєнних ризиків; первинного відновлення зруйнованої виробничої, комунікаційної та соціальної інфраструктури; підтримання в цій ситуації рівня макроекономічної стабільності, достатнього для безперервного стійкого функціонування економіки на основі ліберальної ринкової організації. Першочерговою значущістю набувають інституційні механізми, завдяки яким критично високі видатки на оборону мають перетворитися з тягаря для економіки на її рушій, який живитиме внутрішній попит, мотивуватиме інноваційні процеси, гарантуватиме базовий рівень безпеки, тимчасово компенсуватиме втрати приватної економічної активності.

Помилковим було б ототожнювати очікуване поствоєнне відновлення з поверненням до status quo економічної раціональності. Відновлення є специфічним економічним процесом, характеристики якого значною мірою вихо-

³ The Global Risks Report 2025. 20th ed. *World Economic Forum*. 2025. Jan 15. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/> (дата звернення: 24.09.2025).

дять за межі описаних традиційною економічною наукою. По-перше, ані генеза (процеси, які спонукали до виникнення потреби у відновленні), ані руйнівні сили відновлення не визначаються звичними економічними закономірностями, оскільки відбуваються під впливом втрат активів і розривів комунікацій з позаекономічних причин. По-друге, через розмивання підґрунтя структурної та інституційної інерції унаслідок руйнувань і релокації скорочується можливість системних трансформацій і запобігання традиційним структурним пасткам. По-третє, визначення цільових орієнтирів структурних змін, які відбуваються в процесі відновлення, не може здійснюватися ринковими структурними регуляторами, а потребує цільових структурних політик. Відтак визначення як орієнтирів, так й інструментів трансформації у рамках загального управління відновленням стає критично важливим. Але, попри унікальність викликів, які постали перед Україною, побудова політики держави підпорядковується закономірностям, загальним для сучасного етапу глобальної невизначеності. З методологічної точки зору Україна в умовах повномасштабної війни є специфічним прикладом економіки, яка перебуває під екстремально високим тиском екзогенного (позаекономічного — безпечового) чинника і мусить вибудовувати в цих умовах політику стійкості й розвитку. Отже, набутий Україною досвід має велике практичне значення в глобальному масштабі, особливо з огляду на тенденцію до збільшення частки безпечових ризиків у генезі загальної невизначеності у світовому масштабі.

Специфічність функцій економічної політики в ситуації воєнної економіки і відновлення обумовлює необхідність значних змін у її інституційному дизайні. На жаль, ця необхідність нерідко не усвідомлюється міжнародними партнерами України і недооцінюється вітчизняними суб'єктами політики. За різких змін у вимогах щодо функціональної спроможності суб'єктів економіки на всіх рівнях інституційна модернізація, яка абсорбує цю нову функціональність у відповідні усталені поведінкові норми, є найнагальнішою потребою. Водночас вплив на модернізацію існуючих інститутів неінституціалізованих чинників і відповідних стохастичних практик реагування на них ускладнений (Aksom, 2022), що посилює явища інституційної інерції. Завдяки значному резерву стійкості моделей поведінки, які виявилися недієвими не з причин вичерпання внутрішніх можливостей, а через екзогенні зміни, низка суб'єктів, у тому числі органи державного управління, мають спроможність певний час уникати адаптаційних змін. Формується своєрідна інституційна пастка *business-as-usual* (BaU-пастка)⁴: відповіддю на наростання ризиків є намагання зміцнення чинних інституційних моделей поведінки (політики), що посилює інерцію і стає на заваді адаптивності як основи стійкості в ситуації невизначеності. Таким чином, відновлення і збереження дієвості економічної політики в умовах зміни вимог до її функціо-

⁴ 5 Strategies to Avoid Falling into the Business as Usual Trap. OKR Institute. URL: <https://okr.institute.org/5-strategies-to-avoid-falling-into-the-business-as-usual-trap/> (дата звернення: 24.09.2025).

нальності вимагають зменшення рівня інституційної нестабільності завдяки інституціалізації новітніх викликів.

Однією з головних функцій інституційної системи є фіксація ідентичності суб'єкта у формі комплексу його функціональних взаємозв'язків з іншими суб'єктами цієї самої інституційної системи (Жаліло та ін., 2019). Ідентичність, у свою чергу, формує мотивації суб'єкта та його реакції на впливи з боку економічної політики. Зміна функціональних взаємозв'язків або потреба у виконанні нових функцій призводить до необхідності уточнювати інституційно обумовлені ролі й зв'язки. На період такої реідентифікації головних акторів економічної системи виникає *волатильність ідентичностей*, і останні стають предметом інституційної конкуренції. В умовах високих безпекових ризиків волатильність ідентичностей формує для економічного суб'єкта дилему: вибудовувати власну стійкість шляхом інкорпорування до апріорі стійкішої / безпечнішої інституційної системи (фактично виводити ресурси з країни) або включатися в модернізацію національної інституційної системи, очікуючи від неї у перспективі кращих можливостей для реалізації ресурсного потенціалу.

Роль тригера в цій дилемі мають відігравати закладені економічною політикою *інститути ідентичності*, які працюють на «передньому краї» подолання інституційної невизначеності, надаючи національній інституційній системі переваги в інституційній конкуренції щодо створення умов стійкості. За воєнної економіки України до таких інститутів можуть бути віднесені (Жаліло, 2023а):

- засоби системної підтримки ключових суб'єктів в умовах війни, які виступають компенсаторами витрат підприємців на цілі стійкості через податкові преференції для бізнесу в прифронтових регіонах, субсидоване кредитування (програма «Доступні кредити 5-7-9 %» та ін.), підтримка релокації; гарантування загальних умов завдяки підтриманню дієздатності енергетичної, транспортної, телекомунікаційної, платіжної інфраструктури, передбачуваності курсової та інфляційної динаміки; підтримка соціальних груп, які опинились у скруті через впливи війни (ВПО, люди, які зазнали руйнування житла, втрати члена сім'ї, втрати здоров'я тощо), що зберігає їхню функціональність як учасників ринку праці й суб'єктів внутрішнього попиту;
- стратегування стійкості й відновлення, що створює умови для зменшення рівня невизначеності, сприяє візії щодо майбутнього структурного ландшафту, побудові довіри, плануванню перспективи, визначенню точок консолідації інтересів і поєднанню ресурсів на основі синергії, надає часової визначеності застосуванню політик;
- інститути партнерства, що зміцнюють довіру на основі діалогу між основними «гравцями» політико-економічного простору, такими як органи державної влади, ділові об'єднання, окремі компанії, організації найманих працівників, інші економічні громадські організації;
- інститути самоврядування, які представлені насамперед місцевим самоврядуванням і взаємодією громад з місцевим бізнесом, інструментами

дорадчої демократії, широким спектром організацій громадянського суспільства, що консолідують матеріальні, фінансові, людські, інтелектуальні ресурси з метою вирішення конкретних локалізованих та інституційно визначених завдань.

Економічні суб'єкти можуть розглядатись як повноцінні об'єкти економічної політики лише в разі їх ідентифікації у рамках інституційної системи, у якій ця політика здійснюється. Відтак економічна політика в умовах інституційної невизначеності має відбудовувати баланс між реалізацією цілей політики і забезпеченням відповідної самоідентифікації суб'єктів через відповідні інститути ідентичності. Якщо обрана суб'єктом ідентичність не гарантує оптимального використання доступних йому ресурсів, то для цього суб'єкта може виникнути «пастка ідентичності», яка спонукатиме його відновити пошук ідентичності, включаючи відмову від ідентичності з національною економічною системою (виведення ресурсів з країни). Подолання цього ризику повинні забезпечувати інститути розвитку, які в специфічних умовах України набувають форми інститутів відновлення. Завдання таких інститутів — мотивувати концентрацію і направлення обмежених ресурсів на цілі відновлення й модернізації, оптимізуючи їх використання завдяки орієнтації на дані цілі функціональних інститутів, що забезпечують механізми економічної комунікації (грошово-кредитної і фіскальної систем, ринкової конкуренції, економічної кооперації).

Інститути відновлення мають сприяти інтеграції до моделей поведінки суб'єктів економіки функціональних завдань реагування на глобальні виклики й адаптації до існування в умовах тривалих високих безпекових ризиків. Така інституційна реідентифікація дає змогу не лише знизити рівень невизначеності, а й сформувати мотивацію для консолідації наявних ресурсів довкола реалізації цілей економічної політики, посиливши дієвість останньої. При цьому інституційні зміни доцільно зосередити на двох комплексах інституційних мотиваторів.

По-перше, на **капіталізації ресурсів**, якими володіє суб'єкт (включаючи його власний трудовий чи інтелектуальний потенціал), тобто на їх використанні як фактора, що збільшує багатство і/або поліпшує якість життя суб'єкта. В умовах переважання ризиків неекономічного походження для подолання інституційної невизначеності важливим є створення можливостей для використання як рушіїв капіталізації рішень щодо послаблення впливу цих ризиків або адаптації до них: досягнення стабільності й безпеки, протидія кліматичним змінам, подолання цифрових розривів, пом'якшення впливу демографічної кризи, послаблення нерівності тощо.

До інституційного інструментарію сприяння капіталізації належать гарантування свободи і підтримка підприємництва, насамперед у галузях, що мають визначальне значення для поствоєнного майбутнього країни, сприяння розробці й упровадженню технологічних рішень, що поліпшують можливості капіталізації ресурсів, поширення знань і навчання навичок використання наявних можливостей, визначення ієрархії цілей і послідовності

завдань у рамках програмування, що спрямовує й консолідує дії стейкхолдерів у межах економічних політик.

По-друге, на **інклюзії** як долученні якнайширших прошарків суспільства до активної економічної діяльності й справедливого розподілу результатів розвитку. Досягнення інклюзії відбувається на основі впровадження інституційних інструментів подолання бар'єрів і розширення спроможностей долучення до ключових сфер життя спільноти: ринків (у тому числі ринку праці), споживання, цифрових можливостей, інформації, соціальних послуг, самоврядування тощо. Нерідко може йтися про відновлення інклюзії, яка була втрачена через виникнення бар'єрів, обумовлених інституційною невизначеністю.

В умовах глобалізації і високої мобільності людських ресурсів досягнення інклюзивності розвитку економіки є визначальним чинником конкурентоспроможності країни щодо володіння людським потенціалом як системним ресурсом. Інклюзія є основоположним чинником ідентичності, яка в поєднанні з інститутами капіталізації набуватиме проактивного характеру. Інклюзія також вибудовує довіру до наявних формальних і неформальних інститутів (інституційну довіру), яка відіграє центральну роль у легітимності інститутів держави як провайдерів економічної політики.

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЄВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Втрата дієвості рутинних інструментів економічних політик в умовах інституційної невизначеності відбувається внаслідок надмірної варіативності поведінки ключових суб'єктів — реципієнтів цих політик, які перебувають у стані волатильної ідентичності. Це спонукає до впровадження засобів інституційної реідентифікації, орієнтованих на середньо- і довгострокову перспективу, забезпечення ж дієвості політик у короткостроковому періоді потребує швидких рішень. Головна проблема полягає в тому, що за створення ситуації інституційної невизначеності не в останню чергу відповідальна, як правило, недієвість, виявлена вищезгаданими інструментами. Ця недієвість пов'язана з тим, що відповідні інститути управління виявили свою неадаптивність до нових викликів, а самі економічні суб'єкти — резистентність до рутинних інструментів політик.

За таких умов сформувалася практика виконання функцій регулювання і управління в певних сферах економічної системи за допомогою політик, які реалізуються інститутами, базова діяльність яких зазвичай спрямована на досягнення цілей, невластивих політиці в даній сфері — **політик-субститутів**. Відтак виникає **феномен функціональної деформації економічної політики**. Показовим прикладом задіяння політик-субститутів є досягнення стійкості грошово-кредитної системи в умовах інституційної невизначеності, зокрема повномасштабної війни в Україні. Через застосування неадаптованого інструментарію спостерігається дисфункція грошово-кредит-

ної політики в її системній ролі забезпечення макроекономічної стабільності в межах національної економіки в цілому. Як наслідок, значна частина функцій щодо цього забезпечення лягає на інші політики. Так, антиінфляційний інструментарій грошово-кредитної політики вельми обмежений через переважно витратну природу інфляції і фіскальне домінування в економіці. Спроби скоротити грошову пропозицію шляхом продажу депозитних сертифікатів і підтримання високої базової ставки спроможні зв'язати надлишкову ліквідність, проте мало впливають на основний сегмент споживчого попиту, представлений товарами з низькою ціновою еластичністю попиту, собівартість виробництва яких зростає. Натомість інвестиції, які могли б привести до структурних зрушень задля обмеження зростання витрат, гальмуються внаслідок монетарних рестрикцій. Недієвість «базових» (монетарних) антиінфляційних інструментів компенсується через «субститути», які належать до бюджетної політики (субсидоване кредитування для підтримки пропозиції), зовнішньоекономічної політики (імпорт), політики підтримки підприємництва, задіяння валютно-курсового якоря.

Недостатню ефективність такого дизайну антиінфляційної політики показово демонструє прискорення інфляційних трендів у 2025 р. (13,9 % за дев'ять місяців року в річному вимірі порівняно з 6,5 % у 2024 р.), яке пов'язане насамперед з нарощуванням витрат виробників (індекс цін у промисловості у 2024 р. склав 21,6 %, а за дев'ять місяців 2025 р. — 22,9 % у річному вимірі).

Валютно-курсова динаміка формується структурно обумовленим попитом на валютному ринку, який збалансовується завдяки припливу валютних коштів міжнародної фінансової допомоги. Інтервенції НБУ на валютному ринку обслуговують структурні дефіцити, проте не сприяють їх вирішенню, оскільки динаміка курсу гривні не задіяна в регулюванні платіжного балансу, а навпаки — припускає збереження курсової стабільності за значних зовнішніх дефіцитів. За даними НБУ, за десять місяців 2025 р. чисте сальдо валютних інтервенцій склало 28,9 млрд дол., сальдо на готівковому ринку — 5,4 млрд дол. За таких умов зміцненню довгострокової курсової стабільності мають сприяти підтримка експорту, регулювання некритичного імпорту і зменшення потреби в ньому через структурну політику.

Акумуляція тимчасово вільних коштів відбувається у вигляді накопичення ліквідності комерційних банків, яка зв'язується ринком депозитних сертифікатів НБУ. Тим часом перерозподільні функції виконуються банками досить слабо, зокрема, через недостатню адаптованість до особливостей і ризиків кредитування в умовах воєнного часу. У 2025 р. кредити, надані банками нефінансовим корпораціям, продемонстрували незначне зростання (12,1 % за дев'ять місяців року), причому понад 60 % приросту склало субсидоване кредитування, тоді як стагнація в цілому триває з 2015 р. Кредитна дисфункція банків компенсується через бюджетну політику (субсидоване кредитування), масове долучення банків до ринку державних боргових паперів, використання готівкової валюти як засобу накопичення / перерозподілу фінансових ресурсів.

В умовах інституційної невизначеності функціональна обмеженість політик є об'єктивною реальністю, тому застосування політик-субститутів часто не має альтернативи. Можна припустити, що в цьому разі їх інструменти підміняють собою брак інституційного середовища, яке мало б забезпечувати дієвість «базових» політик. Також в умовах неадаптованості останніх політики-субститути в короткостроковому періоді здатні забезпечувати цільову орієнтацію на виконання загальних завдань стійкості й відновлення. Разом з тим не можна нехтувати низкою вагомих суперечностей:

- унаслідок застосування політики-субститута відбувається перевантаження управлінської інституції невластивими цілями, що деформує її спроможність виконувати свої прями функції;
- невластиві цілі не мають безпосередньо визначених іманентних політикам-субститутам інструментів впливу, що може підштовхувати відповідальні інституції до «ручного керування»;
- застосування не властивих поставленим цілям інструментів посилює інституційну невизначеність;
- невластиві цілі можуть наштовхуватися на обмеженість фахових компетенцій управлінських інституцій, зростає ймовірність помилок;
- неадаптованість базових управлінських інституцій утруднює координацію застосування інструментів, «базові» політики можуть де-факто перешкоджати досягненню поставлених цілей.

Отже, **різноманітність функціональних завдань, які постають перед державною політикою в умовах реагування на виклики повномасштабної війни, багатоплановість і багаторівневість впливів війни на економіку й суспільство вимагають інституційної реідентифікації, координації та консолідації зусиль інституцій, які проводять політику держави на різних напрямках.** Важливо досягти ідентифікації функціональної ролі всіх ключових управлінських інституцій у рамках вирішення загальних завдань стійкості й стабільності в період війни, обороноздатності й відновлення під час поствоєнної відбудови. Завершеність такої реідентифікації дозволить забезпечити реалізацію адекватних складності завдань поєднаних політик, які формуються в умовах сучасних викликів. Головна відмінність таких політик від політик-субститутів полягає в тому, що центральну і координуючу роль відіграють «базові» (профільні для даної політики) управлінські інституції, дії яких водночас не є нейтральними щодо загальних завдань державної політики.

Серед поєднаних політик слід вирізняти *синтетичні* та *комплементарні*. Синтетичні політики передбачають узгоджене поєднання інструментів різних політик з метою досягнення ключової цілі однієї з них. У міжнародній практиці прикладами можуть слугувати пакети антиінфляційних політик у період коронакризи, як-то Inflation Reduction Act у США⁵ чи Tarcza Antyinfl-

⁵ Smith K. The inflation reduction act is now law — here's what it means for you. *Forbes Advisor*. 2022. Aug 23. URL: <https://www.forbes.com/advisor/personal-finance/inflation-reduction-act/> (дата звернення: 27.11.2025).

фасуїна у Польщі⁶. Комплементарні політики передбачають взаємну підтримку політиками в різних сферах специфічних цілей кожної з цих політик задля синергії у виконанні загальної мети. Як приклад можна навести масштабний європейський проєкт Recovery and Resilience Facility⁷, сконцентрований на системній підтримці структурних змін, насамперед, у сферах цифровізації і «зеленого» переходу. По суті, при реалізації поєднаних політик ідеться про збереження тренду функціональної диверсифікації управлінських інституцій, проте на основі узгодженої взаємодії, а не внаслідок стикання з не вирішеними якоюсь з них завданнями.

У міжнародній практиці напрацьовано позитивний досвід досягнення цілей фінансової стійкості через цілеспрямовані структурні зміни, які мають послаблювати впливи фінансових ризиків. Це протидія інфляції через зниження витрат і поліпшення якості пропозиції; курсова стабілізація за допомогою оптимізації зовнішньоторговельної політики; активізація кредитування через розбудову інститутів розвитку тощо⁸. На нашу думку, подібна взаємодія буде корисною для України на прикладі антиінфляційного партнерства (Жаліло, 2023б).

ВИСНОВКИ

Дослідження особливостей формування інституційної невизначеності, у якій унаслідок повномасштабної війни опинилась Україна, дозволило обґрунтувати втрату економічною політикою належної дієвості надмірною варіативністю поведінки ключових реципієнтів політики, дало підстави для висновків про необхідність значних змін у інституційному дизайні економічної політики держави задля відновлення дієвості й подолання тенденцій її функціональних деформацій. Доведено, що в сучасній економіці інституційна невизначеність походить від неінтегрованості нових викликів у систему реакцій інституційних систем усіх рівнів, а отже, ця невизначеність має ендегенний характер. Тим часом завдання забезпечення стійкості в умовах високих безпекових ризиків, а також базового і поствоєнного відновлення є нетиповими для економічної політики в ринковій економіці, тому є потреба в модернізації інституційних засад цієї політики. Обґрунтовано основний вектор такої модернізації, який має полягати у фіксації нових ідентичностей економічних суб'єктів на основі змін їх функціональних ролей у економічній систе-

⁶ Poland's Anti-Inflation Shield: reduced VAT on food, petrol, and electricity. *Global VAT Compliance*. URL: <https://www.globalvatcompliance.com/globalvatnews/poland-implements-anti-inflation-shield-2-0/> (дата звернення: 15.05.2023).

⁷ Recovery and Resilience Facility. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en (дата звернення: 15.05.2023).

⁸ Kammer A. The price to pay: how to rein in inflation. Central bank and government perspectives. *International Monetary Fund*. 2022. Sep 15. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/09/14/sp091522-alfred-kammer-keynote-address-at-the-IMF-WBG-constituency-meeting> (дата звернення: 27.11.2025).

мі. Виокремлено ключові інститути, що фіксують ідентичність, тяглість яких визначається взаємодією з інститутами розвитку.

Практичне значення теоретико-методологічної розробки автора полягає в обґрунтуванні інституційних засад дієвості економічної політики на основі відновлення інституційної визначеності, подолання функціональних деформацій економічної політики. Упровадження необхідних інституційних змін вимагатиме задіяння синтетичних і комплементарних політик, центральну роль у яких виконуватимуть профільні управлінські інституції у тісній взаємодії з провайдерами суміжних політик.

Можна припустити, що побудова таких політик відбуватиметься не внаслідок рішень у нормативно-правовій сфері, а шляхом становлення інститутів програмної і поточної взаємодії, упровадження сталих практик (рутин) із залученням широкого кола стейкхолдерів. Становлення рутин в умовах високих безпекових ризиків дозволить максимально знизити трансакційні витрати, що сприятиме швидкій інституційній реідентифікації і забезпечуватиме синергетичну взаємодію для реалізації нагальних завдань стійкості, обороноздатності й первинного відновлення. Проте усталення рутин фіксує ідентичність суб'єктів у рамках функціональності періоду повномасштабної війни, що містить значний ризик потрапляння в нову BaU-пастку, коли перехід до поствоєнного відновлення вимагатиме оновлення функцій і зміни поведінкових норм. Відтак перехід до поствоєнної відбудови потребуватиме чергової реадаптації інституційної системи. Визначення конкретних механізмів вироблення сталих поведінкових практик для умов високих безпекових ризиків і запобіжників їх переростання в інституційні пастки має стати предметом подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- North, D. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge, University Press. 152 p. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>
- Olson, M. (1965). *The logic of collective action: Public goods and the theory of groups*. Harvard, University Press. 198 p. <https://doi.org/10.4159/9780674041660>
- Williamson, O. (1985). *The economic institutions of capitalism: Firms, markets, relational contracting*. New York, Free Press. 450 p.
- Гальчинський, А. (2013). Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань. Моногр. Київ, Либідь. 472 с.
- Гальчинський, А. (2012). Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми. *Економіка України*. № 5. С. 4—17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2012_5_2
- Прималюк, А. (2016). Невизначеність та економічний розвиток. *Економіка України*. 59. 9(658). 19—30. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2016-09-2>
- Степанов, В. (2020). Методологічні основи імплементації принципів нелінійного управління в систему екологізації економіки. Моногр. Одеса, Ін-т пробл. ринку і екон.-екол. досліджень. 116 с. <https://doi.org/10.31520/978-966-02-9535-3>
- Burkinskyi, B., Stepanov, V. (2023). *Survival and sustainable development in exhaustive conflicts and crises*. Monograph. Odesa, Institute of Market and Economic and

- Ecological Researches of the NAS of Ukraine. 134 p. URL: <https://en.impeer.org.ua/survival-and-sustainable-development-in-exhaustive-conflicts-and-crises/>
- Резнікова, О. (2022). Національна стійкість в умовах мінливого безпечного середовища. Моногр. Київ, Нац. ін-т стратег. досліджень. 532 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/reznikova-ukraineresilience2022_02.pdf
- Tönurist, P., Hanson, A. (2020). Anticipatory innovation governance: Shaping the future through proactive policy making. *OECD Working Papers on Public Governance*. No. 44. <https://doi.org/10.1787/cce14d80-en>
- Lawrence, M., Homer-Dixon, T., Janzwood, S., Rockstöm, J., Renn, O., Donges JF. (2024). Global polycrisis: the causal mechanisms of crisis entanglement. *Global Sustainability*. Vol. 7. P. 1—16. <https://doi.org/10.1017/sus.2024.1>
- Hynes, W., Trump, B., Kirman, A., Haldane, A., Linkov, I. (2022). Systemic resilience in economics. *Nature Physics*. 18. 381—384. <https://doi.org/10.1038/s41567-022-01581-4>
- Баштанник, О. (2025). Трансформація теорії нормативного інституціоналізму в контексті реалізації досліджень функціонування політичної системи. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 53. 174—179. <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.29>
- Schmidt-Hebbel, K., Carrasco, M. (2016). The past and future of inflation targeting. In: *Monetary Policy in India: A Modern Macroeconomic Perspective*. P. 583—622. https://doi.org/10.1007/978-81-322-2840-0_18
- Aksom, H. (2022). Institutional inertia and practice variation. *Journal of Organizational Change Management*. 35 (3). 463—487. <https://doi.org/10.1108/JOCM-07-2021-0205>
- Жаліло, Я., Шевченко, О., Романова, В. та ін. (2019). Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналіт. доповідь. Київ, Нац. ін-т стратег. досліджень. 115 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/2019.pdf>
- Жаліло, Я. (2023а). Інституційне забезпечення економічного відновлення в Україні. У: *Гальчинські читання*. 36. матер. міжнар. наук. конф. Київ, Нац. ін-т стратег. досліджень. С. 112—114. <https://doi.org/10.53679/NISS-confproceed.2023.32>
- Жаліло, Я. (2023б). Неконвенційна інфляція та антиінфляційне партнерство. *Фінанси України*. 6. 47—60. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.06.047>

Надійшла 24.09.2025

Прорецензована 21.10.2025

Доопрацьована 28.11.2025

Підписана до друку 02.12.2025

REFERENCES

- North, D. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge, University Press. 152 p. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>
- Olson, M. (1965). *The logic of collective action: Public goods and the theory of groups*. Harvard, University Press. 198 p. <https://doi.org/10.4159/9780674041660>
- Williamson, O. (1985). *The economic institutions of capitalism: Firms, markets, relational contracting*. New York, Free Press. 450 p.
- Halchynskiy, A. (2013). Political nooeconomics: the fundamentals of a renewed paradigm of economic knowledge. Kyiv. 472 p. [in Ukrainian].
- Halchynskiy, A. (2012). Economic development: a renewed paradigm methodology. *Economy of Ukraine*. No. 5. P. 4—17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2012_5_2 [in Ukrainian].

- Grymalyuk, A. (2016). Uncertainty and economic development. *Economy of Ukraine*. 59. 9(658). 19—30. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2016-09-2> [in Ukrainian].
- Stepanov, V. (2020). Methodological foundations of implementing the principles of nonlinear management into the system for greening the economy. Odesa, Institute of Market Problems and Economic & Ecological Researches of the NAS of Ukraine. 116 p. <https://doi.org/10.31520/978-966-02-9535-3> [in Ukrainian].
- Burkinskyi, B., Stepanov, V. (2023). Survival and sustainable development in exhaustive conflicts and crises. Monograph. Odesa, Institute of Market and Economic and Ecological Researches of the NAS of Ukraine. 134 p. URL: <https://en.impeer.org.ua/survival-and-sustainable-development-in-exhaustive-conflicts-and-crises/>
- Reznikova, O. (2022). National resilience in a changing security environment. Kyiv, National Institute for Strategic Studies. 532 p. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/reznikova-ukraineresilience2022_02.pdf [in Ukrainian].
- Tönurist, P., Hanson, A. (2020). Anticipatory innovation governance: Shaping the future through proactive policy making. *OECD Working Papers on Public Governance*. No. 44. <https://doi.org/10.1787/cce14d80-en>
- Lawrence, M., Homer-Dixon, T., Janzwood, S., Rockstöm, J., Renn, O., Donges, J.F. (2024). Global polycrisis: the causal mechanisms of crisis entanglement. *Global Sustainability*. Vol. 7. P. 1—16. <https://doi.org/10.1017/sus.2024.1>
- Hynes, W., Trump, B., Kirman, A., Haldane, A., Linkov, I. (2022). Systemic resilience in economics. *Nature Physics*. 18. 381—384. <https://doi.org/10.1038/s41567-022-01581-4>
- Bashtannyk, O. (2025). Transformation of the normative institutionalism theory in the context of implementing research into the functioning of the political system. *Current Problems of Philosophy and Sociology*. 53. 174—179. <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.29> [in Ukrainian].
- Schmidt-Hebbel, K., Carrasco, M. (2016). The past and future of inflation targeting. In: *Monetary Policy in India: A Modern Macroeconomic Perspective*. P. 583—622. https://doi.org/10.1007/978-81-322-2840-0_18
- Aksom, H. (2022). Institutional inertia and practice variation. *Journal of Organizational Change Management*. 35 (3). 463—487. <https://doi.org/10.1108/JOCM-07-2021-0205>
- Zhalilo, Ya., Shevchenko, O., Romanova, V. et al. (2019). Decentralization of power: a medium-term agenda. Kyiv, National Institute for Strategic Studies. 115 p. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/2019.pdf> [in Ukrainian].
- Zhalilo, Ya. (2023a). Institutional Framework of Economic Recovery in Ukraine. In: *Halchynskyi Readings. Proc. Int. Sci. Conf.* Kyiv, National Institute for Strategic Studies. P. 112—114. <https://doi.org/10.53679/NISS-confproceed.2023.32> [in Ukrainian].
- Zhalilo, Ya. (2023b). Unconventional inflation and anti-inflationary partnership. *Finance of Ukraine*. 6. 47—60. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.06.047> [in Ukrainian].

Received on September 24, 2025

Reviewed on October 21, 2025

Revised on November 28, 2025

Signed for printing on December 2, 2025

Yaroslav Zhalilo, Dr. Sci. (Econ.),
Senior Research Fellow, Deputy Director
National Institute for Strategic Studies
7-a, Pyrohova St., Kyiv, 01054, Ukraine

OVERCOMING FUNCTIONAL
DEFORMATIONS OF ECONOMIC POLICY
UNDER INSTITUTIONAL UNCERTAINTY

The full-scale war has posed an unprecedented task for Ukraine — to secure an economic basis for resisting armed aggression, while remaining within the paradigm of an open market economy and basic democratic freedoms. It has been proven that the situation of institutional uncertainty, which developed due to the effects of the war, led to excessive variability in the behavior of key state policy recipient entities, which are in a state of volatile identity. This reduces the effectiveness of the state's economic policy, hampers the performance of its critically important functions of ensuring defense capability, resilience and basic recovery. Therefore, the peculiarity of economic policy's functions in war economy and recovery context necessitates considerable changes in its institutional design.

A set of identity institutions, which should be formed first to ensure the institutional re-identification of economic entities and public administration institutions, has been identified. At the same time, the main drivers for the spread of positive institutional changes are the formation of opportunities for capitalization of resources owned by entities and ensuring the inclusive development by involving the widest possible segments of society in vigorous economic activity and fair distribution of outputs.

Using the evidence from monetary policy implementation, it is shown that in Ukraine, the ineffectiveness of routine economic policy instruments is currently compensated through the use of substitute policies that are insufficiently effective, can deplete the resource capabilities of public administration institutions and increase transaction costs for performing the necessary regulations. To achieve proper effectiveness of economic policy, it is necessary to shift to combined policies, in which the central role will be played by specialized management institutions being in close cooperation with providers of adjacent policies.

Keywords: *economic policy; economic resilience; economic institutions; institutional uncertainty; complementary policies; polycrisis.*

ЕКОНОМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ

ECONOMIC MODELING
AND FORECASTING

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.018>

УДК [33:004.67:005.642.2]321.01-044.922(477)

JEL: E2, F15

І.Г. МАНЦУРОВ, д-р. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України, директор Інститут системних статистичних досліджень
вул. Антоновича, 20, 01004, Київ, Україна
екстраординарний професор кафедри статистики та демографічних досліджень
Університет Західно-Капської провінції

п/с X17, Бельвіль 7535, Кейптаун, Південно-Африканська Республіка
e-mail: imantsurov@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1753-0422>

Я.В. ХРАПУНОВА, канд. екон. наук, провідний науковий співробітник
Інститут системних статистичних досліджень

вул. Антоновича, 20, 01004, Київ, Україна
головний науковий співробітник кафедри статистики та демографічних досліджень
Університет Західно-Капської провінції

п/с X17, Бельвіль 7535, Кейптаун, Південно-Африканська Республіка
e-mail: yakhrapunova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6311-3235>

І.Г. СТОЛЕТОВА, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри цифрової економіки та системного аналізу

Державний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, 02156, Київ, Україна
e-mail: i.stolietova@knute.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6594-4569>

А.С. БАРВІНОК, PhD (д-р філософії з економіки), науковий співробітник
Інститут системних статистичних досліджень

вул. Антоновича, 20, 01004, Київ, Україна
науковий співробітник кафедри статистики та демографічних досліджень
Університет Західно-Капської провінції

п/с X17, Бельвіль 7535, Кейптаун, Південно-Африканська Республіка
e-mail: alinabarvinok1990@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8047-3478>

ПОДІЄВЕ ОЦІНЮВАННЯ ДИНАМІКИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Змодельовано реакцію світової економіки на зовнішні шоки (митні, геоекономічні й геополітичні), оцінено їх вплив на її динаміку. Досліджено стохастичний зв'язок між хронологією зовнішніх подій і змінами значень глобальних макроекономічних інди-

Ц и т у в а н н я: Манцуров, І., Храпунова, Я., Столетова, І., Барвінок, А. (2026). Подієве оцінювання динаміки світової економіки. *Економіка України*. 69. 01(770). 18—41. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.018>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

торів, таких як обсяги світового ВВП і світової торгівлі, а також PMI (виробничий і сфери послуг). Встановлено вплив зовнішніх подій на динаміку рівнів як частинних показників стану світової економіки, так й узагальнюючого індикатора, побудованого на основі значень частинних показників.

Ключові слова: митна політика США; моделювання реакції світової економіки; декадний аналіз; формалізована бінарна змінна; зовнішні шоки; PMI (виробничий і сфери послуг); оцінювання зовнішніх подій; адаптивна економічна політика.

У 2020—2025 рр. світова економічна система характеризувалася системними деструкціями, обумовленими посиленням геополітичних ризиків, ускладненням логістичних маршрутів, зростанням тарифного протекціонізму і структурною втомою глобалізації. Особливо виразно це проявилось у першій половині 2025 р., коли Адміністрація Президента США вдалася до непередбачуваних і, виходячи з економічної логіки, недостатньо вмотивованих кроків щодо одночасного підвищення тарифів на імпорт з Китаю і Європейського Союзу. Така митна політика, яка формально декларувалась як захисна, де-факто спровокувала збільшення невизначеності, розрив торговельних ланцюгів, падіння індексів довіри бізнесу і зниження динаміки ключових макроекономічних параметрів.

У цьому контексті надзвичайно важливим є не лише фіксація змісту економічних рішень, але й аналіз їх часового контексту, тобто як саме і в які моменти ринкові й неринкові агенти реагували на відповідні події. Ситуація, що склалася, висвітлила інституційну слабкість глобального економічного управління й потребу в переосмисленні підходів до аналізу короткострокових макроекономічних шоків. Висока щільність інформаційних сигналів, інтенсивна комунікація центральних банків і митних органів, високочастотна зміна очікувань інвесторів — усе це вимагає від наукової спільноти нових методологічних інструментів. Одним з таких інструментів може бути декадний аналіз, який дозволяє виявити короткочасні відхилення економічних показників під впливом подій, що зазвичай «розмиваються» в місячному або кварталному форматі агрегованих даних. З огляду на це, особливу увагу приділимо використанню оперативних міжнародних індикаторів, таких як Purchasing Managers' Index (PMI) і статистика світової торгівлі, оціночні значення яких регулярно публікуються авторитетними міжнародними організаціями ООН, OECD, а також українськими інституціями, зокрема Національним банком України, Міністерством економіки України, Державною службою статистики України тощо. Завдяки цьому є можливість відстежувати короткострокові зміни в глобальній економіці, що є критичним для розроблення адаптивної макрополітики.

Україна як надзвичайно відкрита економіка з високою залежністю від зовнішньої торгівлі, інвестицій і міжнародних фінансових потоків є особливо вразливою до подібних зовнішніх подій. Так, навіть тимчасове зниження глобального попиту чи порушення логістичних ланцюгів одразу позначається на обсягах експорту, валютному ринку і, як наслідок, діловій активності всередині країни. Таким чином, існує необхідність у створенні моделі, яка б

дозволила не тільки постфактум (a posteriori) визначати наслідки глобальних подій, а й оперативно оцінювати й прогнозувати (a priori) їх вплив на короткострокову економічну динаміку.

Особливий науковий інтерес становлять виявлення короточасних реакцій глобального економічного середовища на зовнішні сигнали і моделювання інтенсивності їх впливу через побудову узагальнюючого індикатора на основі рівноважного зважування частинних показників. Наукова проблема пов'язана з тим, що в більшості існуючих макроекономічних моделей (як аналітичних, так і прогнозних) фіксується щонайменше місячна періодичність даних, але такий підхід не враховує впливу подій, що відбуваються в межах тижня або навіть кількох днів. Відповідно, втрачається можливість своєчасного виявлення економічного шоку і відповідного політичного реагування.

Огляд існуючого літературного доробку з даної тематики дозволив систематизувати основні теоретико-методологічні підходи до оцінки впливу кризових подій на динаміку розвитку глобальної та національних економік, визначити роль державних рішень у періоди шоків і окреслити точки синергії між західними й українськими науковими школами. Так, у сучасній літературі простежується три ключові парадигми пояснення економічних коливань і визначення подієвого впливу на динаміку світової економіки: кейнсіанська, неокласична та інституційна, які по-різному тлумачать причини і механізми формування швидких змін у тенденціях економічного зростання під впливом втручання керівництва наддержав.

Кейнсіанський підхід (Keynes, 1936; Krugman, 2009; Stiglitz, 2002; 2012) виходить з припущення, що ринкові механізми не забезпечують автоматичної рівноваги, тому в періоди спадів ефективною буде активна фіскальна політика, спрямована на підтримку сукупного попиту, зайнятості й соціальних програм. Практичні підтвердження цих ідей спостерігалися під час антикризових заходів США (програми stimulus package 2008—2009 pp.) і ЄС у період пандемії.

Неокласична школа (Hayek, 1944; Sargent, 2015; Reinhart, Rogoff, 2009; Bhagwati, 2004; Roubini, Mihm, 2010; Bernanke, 2015) наголошує на раціональності економічних агентів, ролі очікувань і важливості монетарної стабільності. Головні причини криз вона вбачає в надмірному державному втручанні, борговому навантаженні й спотворенні ринкових сигналів.

Інституціональний підхід (Норт, 2000; Коуз, 2001; Геєць, 2020) акцентують на якості економічних інститутів — правовій системі, рівні корупції, ефективності державного управління. Інститути визначають здатність держави адаптуватися до криз і забезпечувати довгострокове зростання.

Деякими вченими західної економічної школи сукупно сформульовано засади методології аналізу закономірностей формування і перебігу криз, а також ефективної макроекономічної політики, яка поєднує основні кейнсіанські, інституційні й монетарні підходи. Так, П. Кругман (Krugman, 2009), представник неокейнсіанства, лауреат Нобелівської премії з економіки, у сво-

їх працях, зокрема, доводить потребу більш широкого використання державних стимулів і соціальних програм у періоди рецесії. Дж. Стігліц (Stiglitz, 2012, 2002), також лауреат Нобелівської премії з економіки, аналізує перебіг глобалізації, наполягаючи в тому числі на підвищенні ролі державного регулювання в процесі подолання кризових явищ. К. Рейнхарт і Л. Рогофф (Reinhart, Rogoff, 2009) демонструють циклічний характер фінансових криз і небезпеку існування надмірного обсягу державного боргу. Дж. Бхагваті (Bhagwati, 2004) наполягає на посиленні дії механізмів відкритої торгівлі за умов соціальних гарантій. Н. Рубіні і С. Міхм (Roubini, Mihm, 2010) пояснюють механізми формування фінансової нестабільності й необхідність регуляторних реформ. Б. Бернанке (Bernanke, 2015) обґрунтовує інструменти кількісного пом'якшення під час кризи 2008 р.

Українська економічна школа також не залишила поза своєї уваги дану проблему. Так, В. Геєць (2003, 2020) і представники заснованої ним економічної школи розробили інституційні моделі розвитку складних економічних систем і довели необхідність підвищення ролі держави в періоди трансформацій. А. Чухно (2012) досліджував процеси інтеграції України у світову економічну систему та інноваційні драйвери зростання у форматі глобальних модернізаційних процесів. А. Гальчинський (2006, 2009) аналізував глобальні економічні трансформації і перетин світових економічних криз та циклів світового розвитку. А. Гриценко (2017, 2022) здійснює глибокий аналіз інституційної архітектури економічної безпеки держави й формулює основи стратегії економічної стійкості держав в умовах турбулентності нестабільного економічного середовища. С. Кораблін (2018, 2022) аналізує досвід боротьби країн світу, зокрема США, із світовою економічною кризою 2008—2009 рр. і здійснює фінансовий вимір війни в Україні 2022—2025 рр. І. Манцуров (2023) моделює вплив глобальних шоків на українську економіку, поєднуючи теоретичні концепції з емпіричними методами. Т. Шевчук, О. Сідельник і Г. Кравчук (Шевчук та ін., 2021) вивчають наслідки COVID-19 і формують сценарії антикризового відновлення.

Аналітики НІСД та Інституту економіки і прогнозування НАН України оцінюють економічні наслідки війни, застосовуючи методологію RDNA і використовуючи прогнозні економічні моделі. Окремо слід додати, що новітні інструменти й технології реагування на вплив подієвих чинників, які базуються в тому числі на сучасних технологіях, а саме Machine Learning, Big Data, Agent-Based моделювання тощо, розширюють можливості наукового усвідомлення закономірностей формування і прогнозування криз, а головне — ефективного впливу управляючої підсистеми на ефективність функціонування моделей економічного розвитку. З огляду на це, слід наголосити, що майбутні дослідження мають інтегрувати міждисциплінарні підходи, кліматичні й цифрові чинники, а також досвід країн з перехідною економікою.

Існуючі дослідження (Eickmeier et al., 2023; Mohaddes, Raissi, 2024), що застосовують моделі Глобальної векторної авторегресії (Global Vector Autoregression — GVAR) або Факторно посиленої векторної авторегресії (Factor

Augmented VAR — FAVAR), мають високу прогностичну силу в середньостроковому горизонті, проте не забезпечують необхідної часової чутливості.

У свою чергу, моделі Динамічної стохастичної загальної рівноваги (Dynamic Stochastic General Equilibrium — DSGE) є надто складними в калібруванні для короткострокових шоків і мають високу інерцію прогнозу. І лише обмежене коло досліджень (Galati et al., 2020) робить спробу використовувати подієвий підхід (event-based logic), проте без поєднання з кількісною регресією і кореляційною перевіркою гіпотез.

Отже, **мета статті** — встановити стохастичний зв'язок між хронологією зовнішніх подій і змінами значень глобальних макроекономічних індикаторів, таких як обсяги світового ВВП і торгівлі, а також індикаторів РМІ (виробничого й сфери послуг); на основі розрахованих характеристик залежності стану глобального економічного середовища від короткострокових шоків розробити дієві рекомендації, реалізація яких сприятиме вдосконаленню системи державного управління в періоди невизначеності й турбулентності світової економічної системи.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичне обґрунтування вибору методології. Для ефективного дослідження інтенсивності впливу зовнішніх шоків на ключові економічні індикатори світової економіки використано інтегровану статистичну модель, яка поєднує класичні кількісні методи і подієво-контекстний аналіз. Такий підхід дозволяє не лише кількісно оцінити вплив подій на економіку, але й врахувати контекстуальні фактори, тиск яких може посилювати або пом'якшувати ефекти зовнішніх потрясінь. Підкреслимо, що гармонійне поєднання найновіших методів статистичного і подієво-контекстного аналізу використовується в практиці сучасних прикладних досліджень уперше.

Ідея поєднання традиційних кількісних методів з подієво-контекстним аналізом базується на прагненні отримати максимально повну картину динаміки економічних процесів у відповідь на митні, геополітичні й політичні виклики. При цьому класичні статистичні методи забезпечують формальну кількісну оцінку взаємозв'язків між змінними, а подієво-контекстний аналіз дозволяє врахувати специфіку кожного шоку, включаючи часові характеристики, масштаб і потенційний вплив на ринки.

Вибір часової дискретизації: декади. Однією з ключових методологічних особливостей дослідження є вибір часової сітки — декади, тобто 10-денних періодів. Традиційно економічний аналіз часто здійснюється на місячних або кварталних вибірках, що має сенс для вивчення середньо- і довгострокових тенденцій. Однак для цілей цього дослідження критично важливо зафіксувати швидкі зміни в економіці у відповідь на раптові зовнішні шоки. Вибір декадної часової сітки обумовлено прагненням підвищити часову чутливість моделі, щоб фіксувати короткострокові економічні ефекти. Завдяки такій дискретизації з'являється можливість відстежувати реакції глобальних рин-

ків буквально через декілька днів після настання події, що підвищує точність і релевантність результатів. Отже, обрана декадна сітка дозволяє:

- 1) зафіксувати короткострокові коливання ключових економічних показників;
- 2) визначити часові лаги реакції світової економіки на зовнішні шоки;
- 3) підвищити деталізацію аналізу порівняно з традиційними місячними або квартальними періодами;
- 4) урахувати неоднорідність впливу різних типів подій, які часто мають чіткий часовий «вибух» у межах кількох днів.

Період часу, протягом якого аналізується вплив подієвих чинників, поділено на дев'ять декад, кожна з яких охоплює 10 днів календарного місяця. Для проведення емпіричного дослідження було обрано період з квітня по червень 2025 р. — саме цей інтервал охоплює важливі події як геополітичного, так і митного характеру, які потенційно могли вплинути на економіку світу в цілому і України зокрема.

Формування вибірки і обробка даних. Для проведення аналізу використано щоденні дані за основними індикаторами за дев'ять декад (квітень — червень) 2025 р. Зовнішні події фіксувалися на основі офіційних повідомлень, публікацій у ЗМІ, звітах міжнародних організацій і урядових рішень. Обробка даних включала:

- 1) попереднє очищення (видалення пропусків, викидів, коригування аномалій);
- 2) агрегацію до декадної сітки із середнім значенням;
- 3) кодування зовнішніх подій у бінарну змінну D ;
- 4) перевірку нормальності розподілу і застосування перетворень (логарифмічні, Вох-Сох) тощо.

Обмеження дослідження. Слід ураховувати, що застосована модель має певні обмеження:

- 1) використання бінарної змінної для опису складних багатофакторних подій може не враховувати ступінь інтенсивності шоку, хоча вона, безумовно, визначає напрям дії того чи іншого шоку;
- 2) декадна сітка хоча й підвищує часову чутливість, проте не враховує інтрадекадних коливань;
- 3) модель не розглядає потенційні, синергетичні взаємодії між подіями, які можуть спільно впливати на результати;
- 4) фокус на короткострокових ефектах не дає повної картини середньо- і довгострокових наслідків.

Формування матриці даних. На основі такого підходу було сформовано матрицю даних розміром 9×5 , де 9 — кількість декад, 5 — кількість змінних (4 результативні + 1 факторна), тобто практично застосовано метод «об'єкто-періодів». Усю інформацію ретельно перевірено на коректність, відсутність пропущених значень і наявність аномальних даних, які могли б спотворити результати аналізу.

Методи валідації і обробки даних. Для забезпечення надійності даних було застосовано такі підходи:

- 1) крос-перевірку з офіційними джерелами — значення для кожної декади порівнювалися з опублікованими місячними і кварталними даними;
- 2) ковзну середню і фільтрацію шумів — для згладжування тимчасових коливань, що не пов'язані з системними подіями;
- 3) аналіз наявності мультиколінеарності — для кореляційного аналізу і побудови регресійних моделей. У процесі реалізації цього етапу перевірено відсутність надмірної кореляції між факторними змінними;
- 4) експертну оцінку — залучено фахівців з макроекономіки і міжнародних відносин для підтвердження та інтерпретації отриманих трендів.

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі роботи над статтею отримані емпіричні дані проаналізовано за допомогою кількох класичних статистичних методів у поєднанні з подієво-контентним аналізом, що зроблено вперше. Для кількісної оцінки впливу зовнішніх шоків (факторної бінарної змінної D) на ключові економічні індикатори світової економіки в короткостроковому часовому розрізі порівняємо середні значення результативних змінних у декадах із зовнішніми подіями і без них, а також проведемо кореляційний аналіз, регресійне моделювання і формування інтегрального індикатора.

Визначення і опис результативних змінних. У основі дослідження лежать чотири ключові результативні змінні, які обрано для оцінювання стану й динаміки світової економіки в контексті зовнішніх шоків¹.

Зміна обсягу світового ВВП (%) до попередньої декади) відображає загальний темп зростання або падіння світового економічного виробництва за десятиденний період. Як відомо, світовий ВВП є найважливішим макроекономічним індикатором, що визначає глобальні тренди розвитку економіки світу. Аналіз змін обсягу світового ВВП дозволяє зрозуміти загальний фон, на якому відбуваються зовнішні шоки.

1. Зміна обсягу світової торгівлі (%) відображає динаміку обсягу торгівлі товарами і послугами у світі. При цьому зміни обсягу світової торгівлі можуть бути як наслідком, так і причиною економічних потрясінь, тому його включення до моделі є критично важливим для аналізу зовнішніх впливів.

2. Зміна виробничого PMI (%) є індикатором активності у виробничій сфері². Його значення дозволяють оцінити, яким чином обсяги виробництва товарів і послуг реагують на зовнішні події, оскільки процес виробництва дуже чутливий до змін рівнів попиту й пропозиції, ефективності логістики і глобальних ланцюгів постачання.

¹ При цьому слід наголосити, що ідентифікація подій, які результують у тому числі динаміку світового ВВП, обсягу світової торгівлі, індикаторів PMI тощо, проводилася на основі моніторингу офіційних джерел, новинних агентств, у першу чергу аналітичних звітів міжнародних інституцій, які оперують не формалізованими статистичними даними, а передбачуваними, тобто сформованими на основі експертних оцінок, здійснених фахівцями найвищого рівня, які працюють у міжнародних організаціях.

3. **Зміна PMI сфери послуг** відображає динаміку сервісних (обслуговуючих) послуг, таких як управлінське, фінансове, IT- і логістичне забезпечення тощо.

4. **Опис факторної бінарної змінної D** . Факторна змінна D — це бінарна змінна, яка набуває значення 1 в ті декади, коли зафіксовано зовнішні потрясіння (зокрема, митний, геополітичний або політичний шоки), і 0 — в усі інші періоди.

Ідентифікація подій здійснювалася на основі оціночних, а не реальних статистичних даних, отриманих у результаті моніторингу офіційних джерел, а також аналітичних звітів міжнародних інституцій. Для кожного інциденту оцінювалася його потенційна значущість для економічної динаміки, після чого вносилися відповідні позначки у вихідну базу даних. До зовнішніх шоків віднесено такі події, як рішення США про запровадження тарифів, відповідні контрзаходи Китаю та інших країн, у тому числі ЄС, а також загострення геополітичної ситуації у регіоні. Використання бінарної змінної дає змогу формалізувати вплив подій і чітко відокремити періоди впливу від періодів спокою, що значно спрощує статистичний аналіз і робить висновки більш однозначними.

Методи верифікації гіпотез. Для комплексної перевірки гіпотез про вплив зовнішніх подій на ключові економічні індикатори було застосовано низку методів.

1. **Дескриптивної статистики** — включає описові характеристики даних (середні, медіани, дисперсії, коефіцієнти варіації тощо), а також передбачає подання базової інформації і результатів аналізу у вигляді таблиць, графіків і трендів. Її задіяння дозволяє встановити загальні тенденції і особливості розподілу змінних для подальшого формального аналізу.

2. **Варіаційного аналізу (Analysis of Variation — ANOVA) і використання t -критерію Стьюдента** — застосовуються для перевірки статистичної значущості відмінностей середніх значень результативних змінних у групах «з подією» і «без події». ANOVA корисна при порівнянні більш як двох груп, однак у нашому випадку її застосування спрощується до порівняння двох груп, що можна розглядати як t -тест.

3. **Регресійного аналізу** — як базова модель регресії має вигляд:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 D + \varepsilon, \quad (1)$$

де Y — результативна змінна, D — бінарна змінна-шок, β_1 — коефіцієнт впливу, β_0 — базовий (контрольний) рівень результативної змінної, тобто у нашому випадку це умовне математичне сподівання Y за відсутності шоку, ε — випадкова помилка.

Ця модель дозволяє оцінити, наскільки наявність зовнішнього шоку впливає на зміну значень результативних економічних показників.

² OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2. OECD, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook-volume-2024-issue-2_d8814e8b-en.html (дата звернення: 09.04.2025).

4. **Кореляційного аналізу за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона** — використовується для оцінювання сили і напрямку лінійного зв'язку між бінарною факторною змінною D і результативними змінними. Хоча наявність кореляції не завжди означає існування причинно-наслідкового зв'язку, вона дає досить суттєві індикативні результати для подальшого аналізу.

5. **Event-Based логіки** — надає можливість розглядати економічні дані в контексті конкретних подій. У процесі реалізації цього підходу аналізуються часові відрізки «до» і «після» події (a-priori & a-posteriori)³. Це допомагає інтерпретувати статистичні результати з урахуванням конкретних обставин.

6. **Агрегації частинних показників в узагальнюючий індикатор** — для візуалізації і аналізу загальної динаміки застосовано об'єднання чотирьох результативних змінних з рівними вагами по 0,25. Такий підхід дозволяє спростити інтерпретацію і показати комплексний вплив зовнішніх шоків.

ОПИС ВИБРАНИХ МЕТОДІВ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Дескриптивна статистика є фундаментальним етапом аналізу даних, що дає змогу виявити основні характеристики і тенденції досліджуваних змінних. У нашому випадку було обчислено значення середніх і медіанних рівнів, стандартних відхилень, коефіцієнтів варіації, мінімальних і максимальних рівнів для кожної результативної змінної як у періоди «з подіями», так і «без них»⁴. Наприклад, середня очікувана зміна обсягу світового ВВП у декадах із зовнішніми шоками виявилася на 0,3 % нижчою за аналогічний показник у спокійні періоди. Це свідчить про тенденцію до уповільнення зростання світової економіки в періоди геополітичного і геоекономічного напруження (табл. 1).

Статистичні тести (ANOVA і t -критерій Стьюдента). Для перевірки гіпотез про різницю значень середніх показників між декадами «з подіями» і «без них» застосовано двосторонній t -критерій Стьюдента. Аналіз показав статистично значущі відмінності за всіма чотирма індикаторами на рівні значущості $\alpha = 0,05$, що дозволяє інтерпретувати отримані результати з вірогідністю 0,95. Крім того, проведено ANOVA для перевірки впливу типів подій (митні, геополітичні, політичні) на економічні змінні.

Як економічні змінні на основі попереднього якісного аналізу, що базується на глибокому вивченні сучасної літератури, присвяченої даній науковій проблемі, вибрано економічні індикатори, а саме: а) виробничий РМІ; б) РМІ сфери послуг; в) обсяг світового ВВП; г) обсяг світової торгівлі. Результати аналізу свідчать про те, що геополітичні й геоекономічні шоки справ-

³ Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017... (A/RES/71/313). United Nations, 2017. 25 p. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/71/313>

⁴ A Guide to Establishing Event-based Surveillance. World Health Organization. 28 p. URL: <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/1e38533c-30b3-419e-89b5-94d63b30df6f/content>

ляють особливо інтенсивний негативний вплив на два індикатори РМІ — виробничий і сфери послуг (табл. 2).

Порівняння середніх значень (*t*-критерій Стюдента). Для перевірки гіпотези про відмінність середніх значень результативних змінних у групах декад із зовнішніми шоками, тобто «з подіями» ($D = 1$) і «без них» ($D = 0$), для незалежних вибірок застосовано *t*-критерій Стюдента. Цей метод є класичним інструментом для статистичної перевірки гіпотез, що базується на порівнянні середніх значень у двох вибірках з урахуванням їх дисперсії і розміру (табл. 3).

Інтерпретація результатів.

1) **Зміна обсягів світового ВВП** — зафіксований очікуваний середній приріст ВВП у декадах «з подіями» ($D = 1$) був на 0,15 % нижчим, ніж у

Таблиця 1. Описова статистика результативних змінних за групами «з подією» і «без події», %

Показники	Група «без події»	Група «з подією»	Різниця
Зміна обсягів світового ВВП	0,12	-0,18	-0,30
Зміна обсягів світової торгівлі	0,20	-0,10	-0,30
Зміна виробничого РМІ	0,05	-0,12	-0,17
Зміна РМІ сфери послуг	0,07	-0,08	-0,15

Джерело: розраховано авторами.

Таблиця 2. Результати *t*-тестів і ANOVA

Показники	<i>t</i> -статистика	<i>p</i> -значення	Значущість ($p < 0,05$)
Зміна обсягів світового ВВП	-3,45	0,0012	Так
Зміна обсягів світової торгівлі	-4,12	0,0004	»
Зміна виробничого РМІ	-6,98	0,0045	»
Зміна РМІ сфери послуг	-5,76	0,0037	»

Джерело: розраховано авторами.

Таблиця 3. Результати порівняння середніх, %

Показники	Середнє при $D = 1$	Середнє при $D = 0$	Різниця
Зміна обсягів світового ВВП	-0,067	-0,217	-0,150
Зміна обсягів світової торгівлі	-0,230	-0,450	-0,220
Зміна виробничого РМІ	-0,370	-0,750	-0,380
Зміна РМІ сфери послуг	-0,290	-0,580	-0,290

Джерело: розраховано авторами.

періоди без шоків ($D = 0$). Це свідчить про статистичну значущість різниці на рівні 5 %, тобто з імовірністю 95 % можна стверджувати, що цей ефект є не випадковим.

2) **Зміна обсягів світової торгівлі** — існує помітна негативна динаміка в періоди шоків: у середньому під їх впливом очікується падіння обсягу світової торгівлі на 0,23 % у спокійні декади. Різниця в 0,22 % підтверджує істотність впливу з імовірністю 95 %.

3) **Зміна виробничого РМІ** — демонструє найбільш виражену реакцію: падіння на 0,37 %. Різниця в 0,38 % є статистично значущою.

4) **Зміна РМІ сфери послуг** — відзначається зниження значення індексу сфери послуг на 0,29, що вказує на загальну уповільнену економічну активність у цих декадах.

Таким чином, аналіз свідчить, що зовнішні шоки статистично достовірно гальмують економічний розвиток, знижують темпи зростання ВВП, світової торгівлі й активність у виробничому і логістичному (обслуговуючому) секторах.

Кореляційний аналіз. Для оцінювання інтенсивності лінійного зв'язку між факторною змінною D і результативними змінними застосовано коефіцієнт кореляції Пірсона. Незважаючи на те, що в нашому випадку D — це бінарна змінна, значення коефіцієнтів кореляції r дають змогу оцінити напрямок і силу зв'язку.

Значення коефіцієнтів кореляції моменту добутку Пірсона, відомі також як r -Пірсона, є мірою сили і напрямку лінійного зв'язку між двома змінними, визначеною як «коваріація змінних», поділена на добуток їх стандартних відхилень. Це найвідоміший і найчастіше вживаний тип коефіцієнта кореляції, значення якого (табл. 4) свідчать про існування помірного від'ємного стохастичного зв'язку (від $-0,42$ до $-0,77$) між наявністю зовнішніх шоків і макроекономічними індикаторами, що підтверджує гіпотезу про негативний вплив подій (табл. 4).

За результатами проведеного аналізу можна дійти таких висновків.

1) Усі кореляції є від'ємними, що підтверджує логічну гіпотезу, згідно з якою наявність зовнішніх потрясінь асоціюється із зниженням економічної активності.

2) Найсильніший зв'язок зафіксовано між шоками митних і геополітичних подій і значеннями виробничого РМІ ($r \approx -0,77$), що свідчить про най-

Таблиця 4. Результати кореляційного аналізу

Показники	Коефіцієнт кореляції (r)	Характеристика зв'язку
Зміна обсягів світового ВВП	$-0,42$	Помірний від'ємний зв'язок
Зміна обсягів світової торгівлі	$-0,65$	Досить значний від'ємний зв'язок
Зміна виробничого РМІ	$-0,77$	Найсильніший від'ємний зв'язок
Зміна РМІ сфери послуг	$-0,68$	Сильний від'ємний зв'язок

Джерело: розраховано авторами.

більшу чутливість факторів виробництва до зовнішніх шоків, які почали впливати на ділову активність безпосередньо у виробничому процесі.

3) Трохи менший негативний вплив шоків, пов'язаних з перебоями в постачанні сировини і комплектуючих, а також у логістиці тощо, позначається на значеннях індикатору РМІ сфери послуг ($r \approx -0,68$).

4) Досить суттєво й ті, й інші шоки впливають на зміни обсягів світової торгівлі ($r \approx -0,65$), що свідчить про високий рівень чутливості системи світової торгівлі до митних і геополітичних подій.

5) Зміни обсягів світового ВВП також мають досить помірний зв'язок із результативним показником ($r \approx -0,42$). Але значення коефіцієнта кореляції r є трохи меншим, ніж у попередніх випадках, оскільки обсяг ВВП змінюється трохи повільніше, ніж значення РМІ, і, крім того, ці зміни мають більший часовий лаг порівняно із змінами обсягів світової торгівлі.

6) Отримані коефіцієнти кореляції демонструють, що факторна змінна DD може бути використана як прогностичний індикатор для короткострокового аналізу економічних змін.

Регресійний аналіз. Модель регресії була побудована окремо для кожної результативної змінної у вигляді:

$$Y_t = \beta_0 + \beta_1 D_t + \varepsilon_t, \quad (2)$$

де Y_t — зміна значень відповідного індикатора з інтервалами між декадами t і $t+1$, D_t — бінарна змінна події (1 — якщо в декаді був шок, 0 — у протилежному випадку), β_0 — базовий (контрольний) рівень результативної змінної, тобто у нашому випадку це умовне математичне сподівання Y за відсутності шоку.

Результати оцінювання коефіцієнта β_1 (табл. 5) свідчать про статистично значущий негативний вплив подій на всі індикатори. Зокрема, вплив на зміну обсягів світового ВВП оцінено у $\beta_1 = -0,65$, що означає, що в декадах з шоками середній темп зростання світового ВВП зменшується на 0,65 п. п. Отже, згідно із значенням відповідного статистичного критерію, це слід розцінити як статично значущий вплив подій (зовнішніх шоків) (табл. 5).

Таблиця 5. Оцінка параметрів рівняння регресії

Показники	β_0 , %	β_1 , %	p -значення для β_1	Інтерпретація
Зміна обсягів світового ВВП	0,22	-0,65	<0,05	Статистично значущий негативний вплив шоку
Зміна обсягів світової торгівлі	0,45	-0,78	<0,05	Досить помірне зниження в результаті шоків
Зміна виробничого РМІ	0,35	-0,94	<0,05	Найсильніше зниження в періоди шоків
Зміна РМІ сфери послуг	0,38	-0,89	<0,05	Сильне зниження активності

Джерело: розраховано авторами.

За результатами проведеного регресійного аналізу зроблено такі важливі концептуальні висновки щодо впливу факторних ознак на значення результативного показника.

1) значення коефіцієнтів β_1 є від'ємними в усіх моделях, що підтверджує негативний вплив подій на стан і динаміку світової економіки протягом дев'яти декад, які формують динамічний ряд;

2) статистична значущість параметра p для всіх коефіцієнтів β_1 свідчить про те, що отримані результати не є випадковими;

3) параметри регресійних моделей підтверджують результати порівняння середніх і кореляційного аналізу, посилюючи довіру до отриманих висновків;

4) значення константи β_0 відповідає середньому значенню показника в періоди без зовнішніх шоків.

Event-Based логіка і процедури. Event-Based підхід полягає в розгляді даних не лише як статистичної сукупності, а й як специфічної реакції системи на конкретні події з урахуванням контексту і часових затримок. Це принципово новий методологічний підхід, застосування якого дозволяє розділити події за типом, інтенсивністю і географічним масштабом, а також вивчити реакцію кожного показника в часовому аспекті — відразу після події і через одну-дві декади й більше. Наприклад, геополітичні та гео економічні шоки демонструють максимальний негативний ефект на виробничий РМІ в першу декаду після події, що свідчить про швидку реакцію виробничого сектору. Натомість зміни у світовій торгівлі мають більш розтягнуту динаміку з ефектом, що триває дві-три декади.

АГРЕГАЦІЯ ПОКАЗНИКІВ, ПОБУДОВА УЗАГАЛЬНЮЮЧОГО ІНДИКАТОРУ СТАНУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Для комплексного розуміння загального впливу зовнішніх шоків на економіку світу пропонуємо використати узагальнюючі статистичні індикатори, які враховують (усереднюють) зміни чотирьох частинних результативних змінних у єдиному інтегральному індикаторі з вагами по 0,25⁵. Значення таких узагальнюючих індикаторів відображає інтегральну динаміку залежних змінних, тобто, згаданих чотирьох частинних показників, які об'єднуються в економіко-математичну модель. Це дозволяє наочно побачити загальну тенденцію, яка підтверджує, що індекс знижується в декадах з подіями в середньому на 0,22 одиниці, що свідчить про системний негативний вплив.

Методологія побудови узагальнюючого індикатора. Для комплексної оцінки впливу зовнішніх подій було сформовано інтегральний індикатор U_p

⁵ При цьому цілком зрозуміло, що використання рівних ваг для агрегування чотирьох показників в узагальнюючий індикатор U_i наразі є дещо спрощеним вимушеним підходом, тому в подальшому планується розглянути можливість використання альтернативних методів зважування (наприклад, на основі головних компонент або експертних оцінок).

який агрегує інформацію про вплив усіх згаданих чотирьох частинних результативних показників. Такий процес узагальнення (усереднення) їх значень дозволяє відстежувати загальну динаміку стану глобальної світової економіки в кожній декаді (табл. 6).

Висновки щодо динаміки значень узагальнюючого індикатора. Цей індикатор як інструмент оцінки економічного стану, по-перше, агрегує різнорідні економічні змінні в єдиний показник; по-друге, є чутливим до одночасних коливань у різних секторах; є зручним для оперативного моніторингу і візуалізації динаміки. Результати аналізу значень узагальнюючого індикатора U_t свідчать, що він:

- адекватно відображає фазову зміну стану, тобто падіння під час шоків і відновлення в міжшочові періоди (табл. 6);
- чітко відображає циклічність впливу шоків, тобто різке падіння в декадах «з подійми» $D = 1$ (2, 5, 8) і відновлення в наступних декадах (3, 6, 9);
- його позитивні значення в післяшочових декадах свідчать про економічне відновлення і повернення до зростання;
- структурований підхід до агрегування показників дозволяє спостерігати синергійний вплив шоків на макроекономічну динаміку;
- його використання може бути корисним для оперативного моніторингу стану економіки в реальному часі.

Інтерпретація результатів. Проведемо комплексну інтерпретацію емпіричних результатів дослідження впливу зовнішніх подій на макроекономічну динаміку за період з квітня по червень 2025 р. В основі аналізу лежать статистична обробка даних з використанням порівняння середніх, кореляційного і регресійного аналізів, а також формування узагальнюючого індикатора, що відображає комплексний стан економіки. Результати дослідження однозначно свідчать про значущий і вимірюваний негативний вплив зовнішніх шоків на значення всіх макроекономічних індикаторів, включених у

Таблиця 6. Аналіз значень індикатора U_t за декадами (квітень — червень 2025 р.)

Декада	Значення U_t	Подія D	Коментар
1	0,02	0	Спокійний період
2	-0,38	1	Найнижче значення, період шоку
3	0,42	0	Відновлення після шоку
4	0,05	0	Спокійний період
5	-0,32	1	Низькі значення, шокова декада
6	0,37	0	Відновлення
7	0,10	0	Спокійний період
8	-0,40	1	Найнижчий показник
9	0,44	0	Відновлення після шоку

Джерело: розраховано авторами.

моделі розрахунку, — глобального ВВП, світової торгівлі й РМІ (виробничого і сфери послуг) тощо, що підтверджується:

1) статистично значущими різницями середніх значень у декадах «з подіями» ($D = 1$) і «без них» ($D = 0$) на рівні $p < 0,05$;

2) стійкими від'ємними коефіцієнтами кореляції Пірсона, що відображають тісний стохастичний зв'язок;

3) регресійними моделями із значущим негативним впливом подій β_1 , який у всіх випадках є статистично достовірним.

Важливо зазначити, що найбільш виражений негативний ефект спостерігається в значеннях РМІ (виробничого і сфери послуг), обсягу світової торгівлі тощо. Це обумовлено такими факторами:

1) виробничий РМІ є чутливим індикатором поточної економічної активності, який безпосередньо відображає зміни у виробничому секторі, рівнях замовлень, виробництва і зайнятості. З огляду на це, миттєва реакція РМІ на геополітичні й тарифні потрясіння є логічною;

2) РМІ сфери послуг характеризує вплив змін умов постачання сировини і комплектуючих, логістичних ланцюгів, швидкості митного очищення тощо;

3) світова торгівля першою зазнає тиску тарифних обмежень, логістичних перебоїв і змін у глобальному попиті, що швидко проявляється в скороченні її обсягів;

4) сукупність змін умов виробництва, транспортування, постачання тощо суттєво впливає на обсяги глобального світового ВВП.

Аналіз часової структури даних підтверджує, що негативний вплив шоків на макроекономічні показники обмежується переважно однією декадою — тією, у якій зафіксовано подію. Наступна декада зазвичай демонструє фазу часткового або повного відновлення.

Це є ключовим висновком, який має значні наслідки для розуміння адаптаційних механізмів на фінансових і товарних ринках.

Фаза впливу події (шоку) включає різке погіршення ключових показників через миттєве зниження попиту, перебої у ланцюгах постачання і посилення невизначеності. Далі відбувається поступове відновлення через:

- переорієнтацію виробництва і торгівлі;
- адаптацію цінових і тарифних механізмів;
- мобілізацію резервів і підтримку державних інституцій;
- психологічну адаптацію учасників ринку.

Розуміння циклічної природи впливу подій дозволяє оптимізувати інтервали моніторингу економічної динаміки; спланувати заходи державної підтримки і втручання; передбачити періоди найбільшої вразливості й підвищеної активності ринків.

ВИСНОВКИ

Системно проаналізовано вплив зовнішніх шоків, пов'язаних з митними, геополітичними і політичними подіями, на ключові макроекономічні індикатори, які відображають стан світової економіки в короткостроковому часовому інтервалі декад.

Застосовано комплексну методологію, яка інтегрує класичні кількісні методи (дескриптивну статистику, t -критерій Стьюдента, кореляційний і регресійний аналіз тощо) з подієво-контекстним аналізом, що дозволяє не лише кількісно зафіксувати вплив подій, а й інтерпретувати їх тимчасову динаміку.

Результати статистичного аналізу однозначно демонструють, що наявність зовнішніх шоків суттєво корелює із зниженням темпів зростання обсягів глобального ВВП, світової торгівлі і значеннями РМІ — виробничого і сфери послуг. На особливу увагу заслуговує виявлення найбільш значущого негативного впливу на індикатори РМІ та світову торгівлю, що узгоджується з теоретичними очікуваннями і попередніми емпіричними дослідженнями.

Підтверджено гіпотезу про негативний вплив зовнішніх шоків на ключові макроекономічні індикатори. Методологічна послідовність — від простого порівняння середніх, через кореляційний аналіз до регресійного моделювання — забезпечує комплексне бачення ефектів та їх статистичної значущості. Усі чотири результативні змінні — світовий ВВП, світова торгівля і РМІ (виробничий і сфери послуг) — демонструють негативну реакцію на наявність зовнішніх подій з достовірністю $p = 0,95$. Найбільш чутливим виявився виробничий сектор. Зовнішні події справляють вимірюваний і статистично значущий негативний вплив на ключові макроекономічні індикатори з особливим акцентом на індикатори РМІ та торгівлю, що підтверджується кількома статистичними методами.

Фазова структура впливу — негативний ефект локалізується в межах однієї декади, за якою йде фаза відновлення (часткового або повного). Тісний стохастичний зв'язок між наявністю подій і зниженням темпів економічного зростання доводить системність і прогнозованість впливу шоків.

Запропонований узагальнюючий індикатор, що агрегує інформацію про всі чотири ключові макроекономічні показники з урахуванням вагових коефіцієнтів, не лише підсилює аналітичну точність, але й надає ефективний інструмент моніторингу й візуалізації загальної економічної динаміки в режимі реального часу. Інтегральний індикатор U , побудований на основі усереднення чотирьох показників, дозволяє наочно простежити фазову динаміку економіки у відповідь на шоки, демонструючи падіння в декадах «з подіями» і швидке відновлення в наступних періодах.

Так, виявлено, що реакція економічних показників має чітку фазову структуру — період різкого падіння в декаді безпосередньо після події, з наступним частковим відновленням у наступних декадах. Така закономірність свідчить про наявність у глобальній економіці швидких адаптаційних механізмів, що мають критичне значення для розробки моделей макроекономічного прогнозування в умовах турбулентності й високої волатильності.

Ще одним нововведенням є інтеграція подієвого (Event-Based) і статистичного аналізу. В межах дослідження не лише проведено формальне оцінювання значущості впливу подій на макропоказники, але й здійснено їх контекстну інтерпретацію (наприклад, заяви президента США, реакція Китаю, поведінка фінансових ринків, зміна політики ФРС). Це дозволяє забезпечити синергію кількісної та якісної аналітики, що є вкрай важливим у випадках, коли статистична модель фіксує зв'язок, але потребує змістового пояснення механізму впливу.

В такому поєднанні методів можна побачити розвиток напряму, який дістав назву Explanatory Economics, — використання формальних моделей не тільки для виявлення залежності між факторними й результативними ознаками, а й як інструмент глибшого розуміння динаміки ринків через їх зв'язок з подієвими, інформаційними та інституційними тригерами. Це наближає економічну аналітику до міждисциплінарного підходу, де поєднуються економетрія, поведінкова економіка, політична економія і ризик-менеджмент.

Підсумовуючи, можна констатувати, що наукова новизна проведеного дослідження виявляється в кількох аспектах, а саме:

- уперше у вітчизняному аналізі використовується структурована декадна розбивка значень економічних показників на періоди в 10 днів;
- вводиться формалізована бінарна змінна, яка слугує індикатором присутності події (тарифної, санкційної, політичної тощо), що дозволяє створити однофакторну регресійну модель прямого впливу події на результативні змінні;
- побудовано узагальнюючий інтегральний індикатор стану економіки, що агрегує динаміку чотирьох незалежних змінних з однаковими вагами, з урахуванням їх відмінної чутливості до зовнішніх імпульсів.

Дослідження базується на використанні комбінації найсучасніших кількісних методів. Практичне значення побудованої моделі полягає в тому, що вона:

- дозволяє оперативно діагностувати вплив зовнішніх подій на економіку в межах трьох—п'яти днів після події;
- є потенційним інструментом для формування індикативної панелі моніторингу при Національному банку України або Міністерстві економіки України;
- може бути адаптована для побудови ранніх сигнальних систем, що попереджатимуть про настання турбулентності у фінансовому секторі чи зовнішньоторговельному балансі. Бажано, щоб ці моніторингові сигнальні системи функціонували в середовищі центрів моделювання ситуацій.

Підтверджено, що найсильніший короткостроковий ефект від зовнішніх подій фіксується в динаміці таких індикаторів, як РМІ і обсяги світової торгівлі, що пов'язано з їх високою еластичністю до інформаційного й логістичного тиску. Всі чотири результативні змінні демонструють статистично значущий негативний вплив у ті декади, коли мала місце зовнішня подія. Це дає підстави говорити про існування не лише логічного, але й суворо вимірюва-

ного стохастичного зв'язку між хронологією зовнішньої політики великих держав і економічною динамікою менш розвинутих країн, зокрема України.

Таким чином, не лише розширено методологічний інструментарій аналізу й оцінювання сучасної макроекономіки, а і надано практичний інструмент адаптації до шоківих подій у зовнішньому середовищі, що має стратегічне значення для держав з обмеженим простором внутрішньої політики і залежністю від стану й динаміки глобального економічного середовища, гео-економічних і геополітичних потрясінь.

Отримані результати мають високу практичну значущість. Вони можуть бути використані для вдосконалення систем короткострокового макроекономічного прогнозування, розробки адаптивних стратегій реагування на зовнішні потрясіння, а також формування ефективних систем раннього попередження, що є важливим кроком у підвищенні економічної стійкості як окремих країн, так і глобальної економіки в цілому. Крім того, вони є внеском у розуміння короткострокових економічних наслідків зовнішніх потрясінь, що має прикладне значення для економічного прогнозування, політичного менеджменту й розробки адаптивних стратегій. Запропонована модель дозволяє оперативно реагувати на шоківі події, виконуючи роль системи моніторингу. При цьому її ефективність суттєво зростає за умови, що вона функціонує як найважливіша складова центрів моделювання ситуацій.

Особливість практичного застосування розробленого підходу полягає в тому, що його можна інституціоналізувати у вигляді ранньої сигнальної панелі, яка попереджатиме урядові органи, інвесторів, монетарні інституції і бізнес про потенційні зрушення в глобальному середовищі, що здатні спричинити збої в економічному відтворенні. Для країн з підвищеною зовнішньоекономічною вразливістю, таких як Україна, це є критично важливим, оскільки вітчизняні макропараметри істотно залежать від зовнішнього попиту, стану світової торгівлі, цін на енергоносії і логістичних умов.

Перспективи подальших досліджень включають розширення часових рамок аналізу для виявлення довгострокових наслідків зовнішніх шоків, а також упровадження складніших моделей, які враховуватимуть нелінійність впливів, мультиплікативні ефекти і взаємодію між різними типами зовнішніх подій. Оскільки бінарна змінна D не враховує інтенсивність шоку, а лише його наявність, у подальшому планується розглянути можливість використання змінної, яка відображатиме інтенсивності події і оцінюватиме синергетичну взаємодію між різними подіями, які можуть одночасно впливати на результати. Наразі йде робота над інтеграцією в модель додаткових факторів, таких як валютні курси, фінансові індикатори та індекси фондових ринків, сукупність соціально-політичних індикаторів тощо. Це сприятиме більш комплексному й глибокому оцінюванню динаміки світової економіки.

Статтю підготовлено за підтримки Інституту системних статистичних досліджень у межах наукової теми «Адаптація економіки України до глобальних викликів у умовах невизначеності» (реєстраційний №0123U101234).

Автори висловлюють щире подяку колегам Інституту системних статистичних досліджень за професійну підтримку, допомогу в підготовці табличних матеріалів і форматуванні рукопису. Окрема подяка надається організаціям, що надали доступ до міжнародних і національних баз даних, у тому числі OECD, МОП, Євростату, Міністерства економіки України, Національного банку України, Державної служби статистики України тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Keynes, J. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Macmillan Cambridge University Press. URL: <https://www.marxists.org/reference/subject/economics/keynes/general-theory/>
- Krugman, P. (2009). *The Return of Depression Economics*. New York, W.W. Norton & Company, Inc. URL: https://www.academia.edu/8782383/Krugman_Paul_The_Return_of_Depression_Econom
- Stiglitz, J. (2002). Globalization and Its Discontents. *Economic Notes*, 32 (1), 123—142. <https://doi.org/10.1046/j.0391-5026.2003.00107.x>
- Stiglitz, J. (2012). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. 2nd ed. New York, W.W. Norton & Company. 21 p. URL: https://business.columbia.edu/sites/default/files-efs/imce-uploads/Joseph_Stiglitz/Price%20of%20Inequality%20for%20Sustainable%20Humanity.pdf
- Hayek, F. von (1944). *The Road to Serfdom*. London, Routledge. 199 p. URL: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/R/bo4138549.html>
- Sargent, T. (2015). Robert E. Lucas Jr.'s Collected Papers on Monetary Theory. *Journal of Economic Literature*. Vol. 53. Iss. 1. P. 43—64. <https://doi.org/10.1257/jel.53.1.43>
- Reinhart, C., Rogoff, K. (2009). *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton University Press. 512 p. <https://doi.org/10.1515/9781400831722>
- Bhagwati, J. (2004). *In Defense of Globalization*. NY, Oxford University Press. URL: <https://scholarship.law.columbia.edu/books/191/>
- Roubini, N., Mihm, S. (2010). *Crisis Economics: A Crash Course in the Future of Finance*. NY, The Penguin Press. 301 p. URL: https://kuangaliablog.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/04/mihm-stephen_-roubini-nouriel-crisis-economics_-a-crash-course-in-the-future-of-finance-penguin-press-2010.pdf
- Bernanke, B. (2015). *The Courage to Act: A Memoir of a Crisis and Its Aftermath*. NY, W.W. Norton & Company. URL: <https://ypfsresourcelibrary.blob.core.windows.net/fcic/YPFS/MemoirofaCrisisanditsAftermath-3.pdf>
- Норт, Д. (2000). Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. Пер. з англ. І. Дзюби. Київ. 196 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/North_Douglass/Instytutsii_instytutsiina_zmina_ta_funktsionuvannia_ekonomiky
- Коуз, Р. (2001). Природа фірми. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0_%D1%84%D1%96%D1%80%D0%BC%D0%B8
- Геєць, В. (2020). Феномен нестабільності — виклик економічному розвитку. Моногр. Київ, Академперіодика. 456 с. <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.403.456>

- Геєць, В. (Ред.) (2003). Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку. НАН України; Ін-т економіки та прогнозів. НАН України. Київ, Фенікс. 1008 с. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafii/2003/ekonomika-ukrainy-stratehija-i-polityka-dovhostrokovoho-rozvytku>
- Чухно, А. (2012) Модернізація економіки та економічна теорія. *Економіка України*. № 10. С. 24—33. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=EkUk_2012_10_3
- Гальчинський, А. (2006). Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти. Інститут стратегічних оцінок. Київ, Либідь. 310 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000082594>
- Гальчинський, А. (2009). Криза і цикли світового розвитку. Київ, АДЕФ-Україна. 391 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000112985>
- Гриценко, А. (2017). Архітектоніка економічної безпеки. Моногр. Київ, НАН України. 224 с. URL: <https://nvd-nanu.org.ua/78174202-0a3d-07f8-5a0b-c32e4a63f0ff/>
- Гриценко, А. (2022). Стратегії економічної стійкості у нестабільному середовищі. *Економіка і прогнозування*. № 3. С. 33—43. <https://doi.org/10.15407/eip2022.03.033>
- Кораблін, С. (2018). Велика неоліберальна рецесія (2008—2009 рр.): досвід та уроки антикризової політики США. У: Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. Київ, Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. 202 с. С. 27—45. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trendns.pdf
- Кораблін, С. (2022). Україна: фінансовий вимір війни. *Вісник Національної академії наук України*. № 7. С. 39—41. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/visnyk/article/view/10221/9405>
- Манцуров, І. (2023). Статистика як основа економіки, керованої даними. Моногр. Київ, ІССД. 282 с.
- Шевчук, Т., Сідельник, О., Кравчук, Г. (2021). Аналіз впливу коронакризи на економіку України. URL: https://www.researchgate.net/publication/353457013_ANALIZ_VPLIVU_KORONAKRIZI_NA_EKONOMIKU_UKRAINI
- Eickmeier, S., Prieto, E., Kolb, B. (2023). Effects of Bank Capital Requirement Tightenings on Inequality. URL: https://www.researchgate.net/publication/379926636_Effects_of_Bank_Capital_Requirement_Tightenings_on_Inequality
- Mohaddes, K., Raissi, M. (2024). Compilation, Revision and Updating of the Global VAR (GVAR) Database, 1979Q2-2023Q3. University of Cambridge. <https://doi.org/10.17863/CAM.104755>
- Galati, A., Alaimo, L., Fiore, M. (2020). How the COVID-19 pandemic is changing online food shopping human behaviour in Italy. *Sustainability*, 12(22), 9594. <https://doi.org/10.3390/su12229594>

Надійшла 28.07.2025

Прорецензована 19.09.2025

Доопрацьована 20.10.2025

Підписана до друку 03.11.2025

REFERENCES

- Keynes, J. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Macmillan Cambridge University Press. URL: <https://www.marxists.org/reference/subject/economics/keynes/general-theory/>
- Krugman, P. (2009). *The Return of Depression Economics*. New York, W.W. Norton & Company, Inc. URL: https://www.academia.edu/8782383/Krugman_Paul_The_Return_of_Depression_Econom
- Stiglitz, J. (2002). Globalization and Its Discontents. *Economic Notes*, 32 (1), 123—142. <https://doi.org/10.1046/j.0391-5026.2003.00107.x>
- Stiglitz, J. (2012). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. 2nd ed. New York, W.W. Norton & Company. 21 p. URL: https://business.columbia.edu/sites/default/files-efs/imce-uploads/Joseph_Stiglitz/Price%20of%20Inequality%20for%20Sustainable%20Humanity.pdf
- Hayek, F. von (1944). *The Road to Serfdom*. London, Routledge. 199 p. URL: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/R/bo4138549.html>
- Sargent, T. (2015). Robert E. Lucas Jr's Collected Papers on Monetary Theory. *Journal of Economic Literature*. Vol. 53. Iss. 1. P. 43—64. <https://doi.org/10.1257/jel.53.1.43>
- Reinhart, C., Rogoff, K. (2009). *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton University Press. 512 p. <https://doi.org/10.1515/9781400831722>
- Bhagwati, J. (2004). *In Defense of Globalization*. New York, Oxford University Press. URL: <https://scholarship.law.columbia.edu/books/191/>
- Roubini, N., Mihm, S. (2010). *Crisis Economics: A Crash Course in the Future of Finance*. New York, The Penguin Press. 301 p. URL: https://kuangaliablog.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/04/mihm-stephen_-roubini-nouriel-crisis-economics_-a-crash-course-in-the-future-of-finance-penguin-press-2010.pdf
- Bernanke, B. (2015). *The Courage to Act: A Memoir of a Crisis and Its Aftermath*. New York, W.W. Norton & Company. URL: <https://ypfsresourcelibrary.blob.core.windows.net/fcic/YPFS/MemoirofaCrisisanditsAftermath-3.pdf>
- North, D. (2000). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Kyiv. 196 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/North_Douglass/Instytutstii_instytutsiina_zmina_ta_funktsionuvannia_ekonomiky [in Ukrainian].
- Coase, R. (2001). *The Nature of the Firm*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0_%D1%84%D1%96%D1%80%D0%BC%D0%B8 [in Ukrainian].
- Heyets, V. (2020). *The phenomenon of instability as a challenge to economic development*. Kyiv, Akademperiodyka. 456 p. <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.403.456> [in Ukrainian].
- Heyets, V. (Ed.) (2003). *Economy of Ukraine: strategy and policy of long-term development*. Kyiv. 1008 p. URL: <https://ief.org.ua/publication/monohrafi/2003/ekonomika-ukrainy-stratehija-i-polityka-dovhostrokovoho-rozvytku> [in Ukrainian].
- Chukhno, A. (2012). *Economic modernization and economic theory*. *Economy of Ukraine*. No. 10. P. 24—33. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=EkUk_2012_10_3 [in Ukrainian].
- Halchynskiy, A. (2006). *Global Transformations: Conceptual Alternatives. Methodological Aspects*. Kyiv. 310 p. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000082594> [in Ukrainian].

- Halchynskyi, A. (2009). Crisis and cycles of world development. Kyiv. 391 p. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000112985> [in Ukrainian].
- Grytsenko, A. (2017). Architectonics of economic security. Kyiv. 224 p. URL: <https://nvd-nanu.org.ua/78174202-0a3d-07f8-5a0b-c32e4a63f0ff/> [in Ukrainian].
- Grytsenko, A. (2022). Strategies of economic stability in unstable environment. *Economy and forecasting*. No. 3. P. 33—43. <https://doi.org/10.15407/eip2022.03.033> [in Ukrainian].
- Korablin, S. (2018). The Great Neoliberal Recession (2008—2009): Experience and Lessons from US Anti-Crisis Policy. *In: Global Trends and Prospects: World Economy and Ukraine*. Kyiv. 202 p. P. 27—45. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trendns.pdf [in Ukrainian].
- Korablin, S. (2022). Ukraine: the financial dimension of the war. *Visn. Nac. Acad. Nauk Ukr.* No. 7. P. 39—41. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/visnyk/article/view/10221/9405> [in Ukrainian].
- Mantsurov, I. (2023). Statistics as the basis for a data-driven economy. Kyiv. 282 p. [in Ukrainian].
- Shevchuk, T., Sidelnyk, E., Kravchuk, H. (2021). Analysis of the corona crisis' impact on the economy of Ukraine. URL: https://www.researchgate.net/publication/353457013_ANALIZ_VPLIVU_KORONAKRIZI_NA_EKONOMIKU_UKRAINI [in Ukrainian].
- Eickmeier, S., Prieto, E., Kolb, B. (2023). Effects of Bank Capital Requirement Tightenings on Inequality. URL: https://www.researchgate.net/publication/379926636_Effects_of_Bank_Capital_Requirement_Tightenings_on_Inequality
- Mohaddes, K., Raissi, M. (2024). Compilation, Revision and Updating of the Global VAR (GVAR) Database, 1979Q2-2023Q3. University of Cambridge. <https://doi.org/10.17863/CAM.104755>
- Galati, A., Alaimo, L., Fiore, M. (2020). How the COVID-19 pandemic is changing online food shopping human behaviour in Italy. *Sustainability*, 12(22), 9594. <https://doi.org/10.3390/su12229594>

Received on July 28, 2025

Reviewed on September 19, 2025

Revised on October 20, 2025

Signed for printing on November 3, 2025

Igor Mantsurov, Dr. Sci. (Econ.), Prof., Corresponding Member
of the NAS of Ukraine, Director
Institute for System Statistical Studies
20, Antonovycha St., Kyiv, 01004, Ukraine
Extraordinary Professor of the Department of Statistics and Population Studies
University of the Western Cape
Private Bag X17, Bellville, 7535, Cape Town, Republic of South Africa

Yana Khrapunova, PhD (Econ.), Leading Research Fellow

Institute for System Statistical Studies
20, Antonovycha St., Kyiv, 01004, Ukraine

Chief Research Fellow of the Department
of Statistics and Population Studies

University of the Western Cape

Private Bag X17, Bellville, 7535, Cape Town, Republic of South Africa

Iryna Stolietova, PhD (Econ.), Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Digital Economy and System Analysis
State University of Trade and Economics

19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine

Alina Barvinok, PhD (Econ.), Research Fellow

Institute for System Statistical Studies

20, Antonovycha St., Kyiv, 01004, Ukraine

Research Fellow of the Department of Statistics and Population Studies

University of the Western Cape

Private Bag X17, Bellville, 7535, Cape Town, Republic of South Africa

EVENT-BASED ASSESSMENT OF THE WORLD ECONOMY DYNAMICS

The authors of the study carried out event-based modeling of the response of the world economy to external shocks (customs, geoeconomic and geopolitical) and assessed their impact on its dynamics. A stochastic relationship between the chronology of external events and changes in the values of global macroeconomic performance indicators, such as global GDP and world trade volumes, PMI (manufacturing and services), etc. was established. Short-term responses of the global economic environment to external signals / shocks were identified, the intensity of the impact of these external events on the world economy dynamics was modeled. For this purpose, the magnitude and significance level of the stochastic relationship between the chronology of external events, which is formalized as a dummy variable, and the dynamics of global macroeconomic indicators' values were assessed.

The authors proposed a methodology for constructing a composite indicator for assessing the state of the world economy, which makes it possible to average (to calculate the mean) the values of four partial indicators. A significant impact of external events and shocks on the dynamics of the values of these indicators and the composite world economy dynamics indicator was established. It was proven that the proposed model allows for a prompt response to shock events, performing the role of a monitoring system. At the same time, its effectiveness was shown to increase significantly provided that it functions as the most important component of situation modeling centers (SMC).

Study findings have both scientific value and practical significance for governments of countries that must promptly counteract external shocks, improving public administration system, especially during periods of turbulence in the world economic system and, as a result, high volatility of global macroeconomic indicators.

Keywords: *US customs policy; modeling of the world economy's response; decadal analysis; dummy variable; external shocks; PMI (manufacturing and services); external events assessment; adaptive economic policy.*

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.042>

JEL: G21, L86, C32ranches

BETTIOUI Nesrine, Associate Prof., University Professor

Finance, Laboratory (LMELSPM)

University of Ain Temouchent Belhadj Boucheib

11, Chemin Doudou Mokhtar, Ben Aknoun, 46000, Algeria

e-mail: nesrine.bettoui@univ-temouchent.edu.dz

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5520-2942>

ALI DAHMANE Mohammed, Associate Prof., University Professor

Public finance management, Laboratory (LMELSPM)

University of Ain Temouchent Belhadj Boucheib

11, Chemin Doudou Mokhtar, Ben Aknoun, 46000, Algeria

e-mail: ali.dahmane@univ-temouchent.edu.dz

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4965-4454>

THE IMPACT OF ELECTRONIC BANKING SERVICES ON THE FINANCIAL PERFORMANCE OF COMMERCIAL BANKS IN ALGERIA

This study seeks to highlight the impact of electronic banking services on the financial performance of commercial banks in Algeria during the period 2004—2023, using the ARDL model. Accordingly, the most important results are as follows: the existence of a positive relationship between Automated Teller Machines (ATM) and commercial bank branches (BRN), as well as the indicator of loans granted by the bank (CRD) online with the financial performance indicator (ROA).

Keywords: financial performance; electronic banking services; ATMs; commercial bank.

The banking sector has witnessed significant developments due to financial technology, as electronic banking services such as digital transfers, electronic payments, and artificial intelligence in banking transactions now directly affect the financial performance of commercial banks.

C i t a t i o n: Bettoui, N., Ali Dahmane, M. (2026). The impact of electronic banking services on the financial performance of commercial banks in Algeria. *Economy of Ukraine*. 69. 01(770). 42—61. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.042>

© Publisher PH «Akadempriodyka» of the NAS of Ukraine, 2026. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Therefore, the global digital transformation has led to increased efficiency in banking operations, as financial technology has helped reduce operational costs and increase profits by providing faster and more secure services to customers. Digital banking solutions have also contributed to expanding the customer base by enabling access to financial services in remote areas, which has enhanced financial inclusion rates.

In this regard, the Algerian banking sector has undergone gradual transformations toward adopting digital banking services, as commercial banks have expanded their provision of electronic payment services and online banking to improve the quality of financial performance. However, there are still challenges facing this transformation, such as weak digital infrastructure, low financial awareness among customers, and banking regulations that may limit the speed of digital expansion. Despite these challenges, the increasing reliance on financial technology contributes to improving the operational efficiency of banks, reducing financial risks, and increasing profitability by offering more advanced services that meet customer needs.

Accordingly, the relationship between electronic banking services and the financial performance of commercial banks reflects the extent of the impact of financial innovations and banking technology on the efficiency of financial institutions, as digital transformation has become one of the fundamental factors determining the stability and growth of the banking sector in Algeria and the world as a whole.

Problem Statement. Considering that the provision of electronic banking services has become an inevitable necessity for banks to keep pace with technological developments in the banking industry in order to achieve their various objectives and strengthen their financial position, the research problem emerges and revolves around the following core question:

To what extent did electronic banking services affect the financial performance of commercial banks in Algeria during the period 2004—2023? To answer the general research problem, we will present a set of subsidiary problems as follows:

- What are the most important indicators that improve the financial performance of commercial banks in Algeria?
- Is there an impact of electronic banking services on the financial performance of commercial banks in Algeria during the study period?

Study Hypotheses. As a logical framework for the study and in an attempt to answer the sub-questions, we propose the following hypotheses:

- the indicators that improve the financial performance of commercial banks in Algeria include automated teller machines (ATMs), branches of commercial banks, and loans granted through the internet;
- there is a positive impact between ATMs, commercial bank branches, and loans granted through the internet and the financial performance of commercial banks in Algeria in both the short and long term during the study period.

Study Objectives:

- to identify the types of electronic banking services provided by commercial banks;

- to identify the main indicators for measuring the financial performance of commercial banks;
- to highlight the current state of electronic banking services provided by commercial banks in Algeria;
- to highlight the nature of the relationship between electronic banking services and the financial performance of commercial banks in Algeria.

Study Methodology. To answer the research problem, the study relies on the descriptive analytical method by analyzing various indicators related to electronic banking services and the financial performance of the Algerian banking sector, in order to assess their development during the period from 2004 to 2023. To highlight the impact of the efficiency of electronic banking services on the financial performance of commercial banks in Algeria in the short and long term, the ARDL model was used, employing the statistical software Eviews12.

This study was supported by several previous studies in African, Asian, and European countries, most notably: Tilahun (2016), Bethlehem (2018), Tegenu (2020), and Yosef (2017).

PREVIOUS STUDIES

The study by O. Hannington (2013) seeks to determine whether there is a relationship between the dependent variable, which is performance measured by profit after tax, and the independent variables that include the number of ATMS, the number of debit and credit cards issued to customers, the number of electronic points of sale, and electronic funds transfers, as components of electronic banking services in Kenya, based on the SPSS model.

The results showed that electronic banking services have a strong and significant impact on the profitability of commercial banks in the Kenyan banking industry. Accordingly, there is a positive relationship between electronic banking services and bank performance. The results also revealed that banking innovations affect profitability Mean while.

This study, presented by K. Batu & N. Tunay (2015), aims to examine the extent of the impact of banks' profitability performance on electronic banking services. The effects of both Return on Assets (ROA) and Return on Equity (ROE) were analyzed using data from electronic banking services in 23 developed and developing countries during the period from 2005 to 2013, through dynamic panel data methods. Due to the innovative nature of electronic banking services, they have a significant impact on banks' performance. Both the analytical method employed and the inclusion of banking data from developed and developing countries are among the most notable features that distinguish this study from similar studies in the literature. The results showed that the profitability of banks in developed and developing countries is significantly affected by the ratio of the number of branches to the number of ATMs, and that electronic banking services are statistically significant. The results also revealed that some variables were contrary to the expected negative relationship, due to the disparity in the

level of development among countries, socio-cultural structures, and electronic banking infrastructure.

This study by S. Yang & L. Zeyun (2018) investigated the performance of Chinese banks following the full adoption of *e*-banking system, particularly in profitability and cost efficiency performance. The study became more important with the development of *e*-banking and internet because of increased penetration of *e*-banking which has redefined the banking operations in China and in globe. Secondary method was adopted in this study. The report and data of five banks in China were used for sample analysis. The bank performance was measured in terms of return on assets (ROA), return on equity (ROE), operating margin (OM), net interest margin (NIM) and efficiency ratio. With the data collected, the different performance means between development stage and developed stage of *e*-banking in China were compared. The study revealed that *e*-banking could improve the Chinese bank performance in terms of ROA, ROE, and OM. On the contrary, *e*-banking has a slight impact on Chinese bank performance with respect to NIM and efficiency ratio. The findings of this study are to provide banks with suggestions for *e*-banking adoption for banking operations.

The study by H. Imran (2021) examines the relationship between *e*-banking adoption and the financial performance of state-owned commercial banks in Bangladesh. The pooled ordinary least square (OLS) estimate was applied to analyze the panel data of the sample banks. The empirical findings reveal that *e*-banking adoption and implementation has a significant negative impact on banks' profitability in terms of return on assets, return on equity, and net interest margin in the year of adoption. However, the result also shows that *e*-banking has a significant positive impact on return on assets in the year following adoption.

The study by H. Melikaoui & N. Hamadi (2022) aims to clarify the impact of minimizing the risks of electronic transactions on improving the financial performance of the Algerian banking during the period 2011—2018 for 28 public and private banks, by testing a multiple regression model between electronic banking risk as independent variables and financial performance as a dependent variable. The study model showed that there is a positive direct relationship between risk reduction and financial performance improvement at the 5% error level.

The study by J. Moses (2022) aims to determine the effects of electronic banking services on the performance of banks in Kenya. The study specifically focused on the effects of mobile banking services, electronic funds transfers (EFT), point-of-sale banking services, and ATMs during the period 2015—2019. Both inferential and descriptive statistics were used to analyze the collected data. The statistical software package (SPSS) was adopted. The study concluded with the following key findings: bank performance is positively affected by the increase in electronic transfer services. The results also indicated that bank profitability increases with the rise in electronic banking services

The study by A. Nshimyimana & P. Nkurunziza (2023) seeks to examine the impact of electronic banking services on the performance and profitability of commercial banks in Rwanda. The specific objectives were to analyze the use of electronic banking services in cog Banque PLC during the period from 2018 to

2021 using the ARDL model. Various electronic banking system tools were used, such as ATMs, direct payments, mobile banking, debit/Visa card payments, and electronic cheque payments. The study reached the following key results: electronic banking services play an important role in the financial performance of banks in Rwanda as they increase profitability, return on equity, loans, improve the quality of bank management, increase their assets, and enhance their growth and expansion. The study also concluded that electronic banking services contribute to improving company performance despite the challenges faced, such as network failures, lack of skills, and security issues, which pose a major threat to the confidentiality and integrity of banking information.

The study by N. ElBaraka & B. Abed (2024) aims to identify the impact of electronic banking services in improving the financial performance of banks through an econometric study on Algerian commercial banks for the period (2004—2018), using the ARDL model and EViews software. The results of the study found a statistically significant positive impact of electronic banking services on improving the financial performance of Algerian commercial banks. The results also showed that bank financial performance is negatively affected by the number of bank branches and loans.

The study by M. Anteneh & T. Abebe (2025) aims to highlight the impact of electronic banking services on the financial performance of commercial banks in Ethiopia during the period 2018—2024 using the PANEL model and EViews software. The study's results showed a statistically significant positive impact of electronic banking services, ATMs, and debit cards on the financial performance of commercial banks (ROA and ROE) in Ethiopia, while the number of the bank's point-of-sale devices had a negative impact on the financial performance of commercial banks during the study period.

The study by A. Saadaoui & A. Slimani (2024), aimed to demonstrate the mechanism of the impact of electronic banking services on enhancing the financial performance of commercial banks in Algeria, by presenting and analyzing the factors supported through these services, which enhance the bank's financial performance. The study found that this type of service has an indirect impact on enhancing financial performance, as it contributes to increasing the volume of services provided; Attracting new customers, which leads to higher revenues, on the one hand, and on the other, contributing to lower risks and lower losses, thereby improving the results of measuring financial performance.

COMMERCIAL BANK PERFORMANCE INDICATORS

To measure the performance and profitability of commercial banks, there are three main indicators, most notably: Return on Assets (ROA), Return on Equity (ROE), and Net Interest Margin (NIM).

Return on Assets (ROA). ROA is the return on investment rate used to measure the efficiency and performance of commercial banks. It measures the bank's management efficiency in using its total assets to generate income.

Through this indicator, the net income per monetary unit of the average assets held during this period can be measured. It is calculated using the following formula (Wijaya, 2019):

$$ROA = \frac{Net\ Income}{Total\ Asset} \times 100.$$

Return on Equity (ROE). ROE can be measured by dividing net income by shareholders' equity. The higher this return, the better, as it means the bank can distribute more profits to shareholders. It can be calculated as follows (Ashok, Kushal, 2021, p. 132):

$$ROE = \frac{Net\ Income}{Total\ Equity} \times 100.$$

Types of Electronic Banking Services. Electronic banking services have many types, the most important of which are the following (Abaenewe, Ogbulu, 2013):

- Automated Teller Machines (ATM).
- Electronic Point-of-Sale Devices (POS).
- Internet Banking (IB).
- Mobile Banking (MB).

ANALYTICAL STUDY OF THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC BANKING INDICATORS AND THE PERFORMANCE OF COMMERCIAL BANKS IN ALGERIA DURING THE PERIOD (2004—2023)

Within the framework of analyzing the relationship between the development of electronic banking and the improvement of the performance of commercial banks in Algeria, we studied five key indicators representing: the Return on Assets (ROA) index, the number of ATMs index, the commercial bank borrowers index, the ratio of non-performing loans to total loans (%), and the commercial bank branches index. Reliable data were adopted from world bank WDI sources for the period between 2004 and 2023, and they were converted into graphical formats to read their developments more accurately and objectively.

The following Fig. 1 shows the development of the Return on Assets index in Algeria during the period from 2004 to 2023. During the period 2004—2018, ROA in Algeria recorded continuous improvement, rising from 0.23% in 2004 to 1.745% in 2018. This growth clearly reflects an improvement in banks' performance in utilizing their assets to generate profits, indicating internal management efficiency and diversification of income sources, driven by relative economic stability and the gradual growth of the banking sector. However, this upward trend did not continue, as the index began to decline starting from 2019 until the end of 2023. This deterioration can be linked to multiple factors, most notably: the negative impact of the COVID-19 pandemic, the rise in non-performing loans, and the slowdown in economic activity, which reduced banks' ability to generate profits. It is evident that banks' profitability improved sustainably over 15 years but experienced a sharp collapse during the last three years, highlighting the need to reassess banking policies and profit sources in times of crisis.

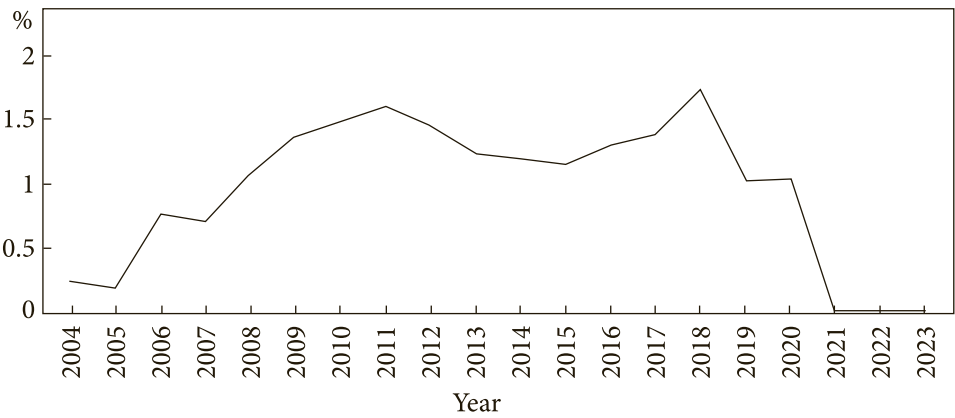

Fig. 1. Development of the return on assets ratio in Algerian commercial banks, %
Source: prepared by the authors based on: *FRED*. URL: <https://fred.stlouisfed.org/series/DDEI05DZA156NWDB>

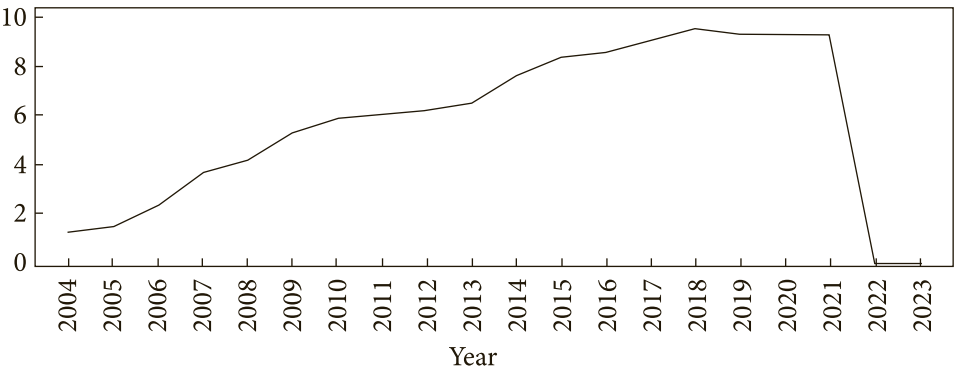

Fig. 2. Development of the Automated Teller Machines (ATMs) indicator per 100,000 adults in Algerian commercial banks
Source: prepared by the authors based on: *The World Bank*. URL: <https://data.albankaldawli.org/indicator/FB.ATM.TOTL.P5?end=2024&locations=DZ&start=2000&view=chart>

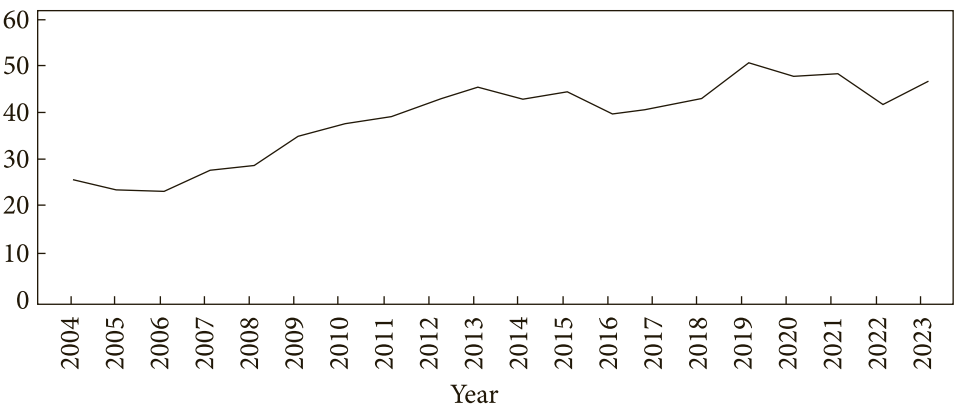

Fig. 3. Development of the online borrowers index (CRD) in Algerian commercial banks
Source: prepared by the authors based on: *The World Bank*. URL: <https://data.albankaldawli.org/indicator/FB.CBK.BRWR.P3?end=2024&locations=DZ&start=2000&view=chart>

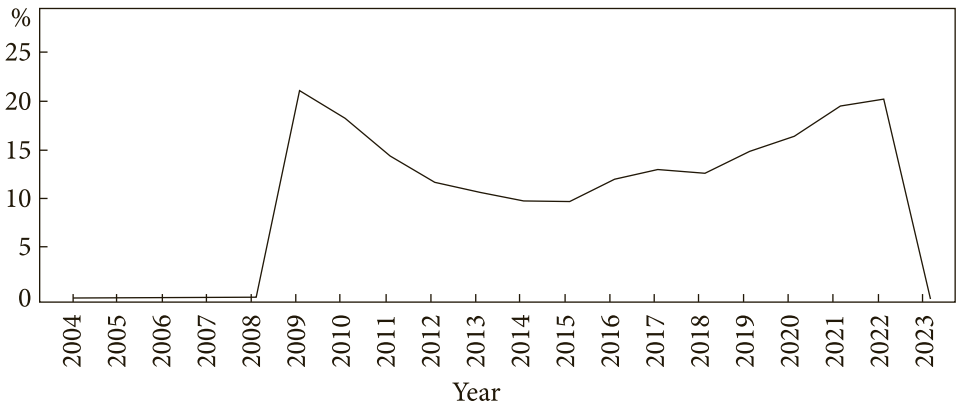

Fig. 4. Development of the non-performing loans to total loans ratio in Algerian commercial banks, %

Source: prepared by the authors based on: *The World Bank*. URL: <https://data.albankaldawli.org/indicator/FB.AST.NPER.ZS?end=2024&locations=DZ&start=2000&view=chart>

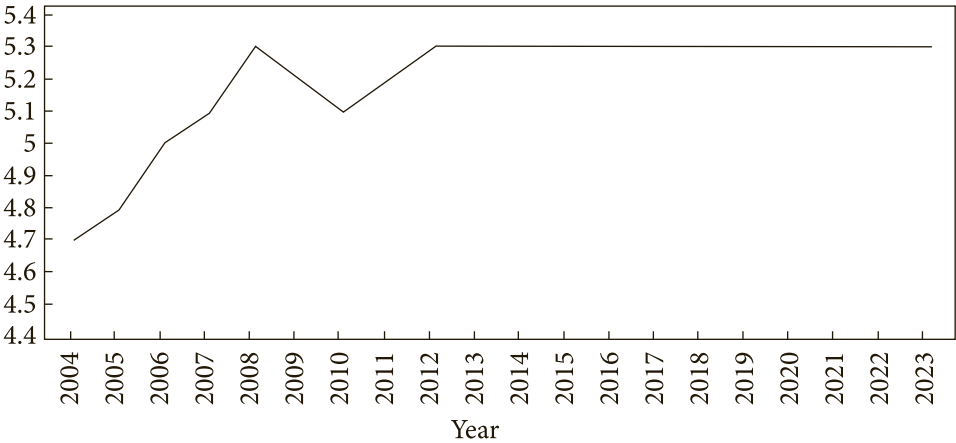

Fig. 5. Development of the the commercial bank branch index (BRN), per 1,000 adults in Algeria

Source: prepared by the authors based on: *The World Bank*. URL: <https://data.albankaldawli.org/indicator/FB.CBK.BRCH.P5?end=2024&locations=DZ&start=2000&view=chart>

The following Fig. 2 highlights the development of the ATM machines index in Algeria during the period from 2004 to 2023, where this indicator witnessed a noticeable development during the studied period, increasing from only 1.27 machines in 2004 to 9.54 machines in 2018. This reflects a significant effort by banks to expand the coverage of electronic banking services and facilitate withdrawals outside working hours. However, this indicator recorded stagnation in the number of machines during the study period, which indicates a relative halt in technological expansion. Accordingly, it became evident that Algerian commercial banks are moving toward improving digital coverage through ATMs, especially since the COVID-19 pandemic, during which electronic payments continuously developed.

The following Fig. 3 shows the development of the online borrowers index (CRD) in Algeria during the period from 2004 to 2023. This indicator reflects the extent to which citizens access bank financing and, consequently, the extent of financial inclusion in Algeria. We observed a gradual increase from 26 borrowers in 2004 to 50.6 in 2019, indicating a significant improvement in the relationship between citizens and banking institutions and an increase in trust in the financial sector. On the other hand, a decline was recorded to 41.9 in 2022, amid difficult economic and social conditions, indicating reduced demand for loans or stricter lending conditions by banks. Then the index saw a slight recovery in 2023, estimated at 46.9. Therefore, despite the general increase in the number of borrowers, the economic crisis affected citizens' borrowing capacity and prompted banks to be cautious in granting loans, calling for actions to support balanced financial inclusion in Algeria.

The following Fig. 4 shows the development of the ratio of non-performing loans to total loans (%) — i.e., the non-performing loans index — which is among the indicators that serve as early warnings about the condition of banks. This index did not record any values until 2008. Starting from 2009, data began to appear showing high percentages of non-performing loans, gradually increasing to reach their peak in 2022 at 20.3%, a very high rate, indicating weak customer file assessments or economic conditions that affected their repayment capacity.

Accordingly, we conclude that Algerian commercial banks face a real challenge in reducing credit risks, as the increase in the rate of unpaid loans to such a level requires a comprehensive review of lending and collection policies. This negatively reflects on the performance of the banking sector in Algeria during the study period.

The following Fig. 5 shows the development of the commercial bank branches index through the number of online point-of-sale devices in Algeria, where the number of commercial bank branches reached 4.7 per 1000 adults in 2004, slightly rising to 5.3 in 2008. Notably, it remained stable at this level without change until 2023, despite population growth and market needs.

This stability shows that Algerian banks no longer rely on horizontal expansion (opening new branches), but have begun transitioning toward digital banking, which explains the greater focus on ATMs and electronic services instead of investing in costly traditional infrastructure, especially in remote or rural areas. Accordingly, we conclude that banks' reliance on digitization instead of expanding the traditional banking network may be a strategic option to reduce costs and achieve rapid access, but this direction should be accompanied by actual expansion of electronic services.

Thus, we conclude that through our analysis of the graphs, it is clear that Algerian public and private commercial banks have made significant progress in improving their performance and profitability during the early years of the studied period, supported by the development of banking technology and increased citizen interaction with financial institutions. However, the negative developments recorded since 2019 — whether in terms of profits, non-performing loans, or even the slowdown in digital expansion — call for:

- the need to evaluate the real state of banking digitization, not just its superficial form;
- enhancing banks' capabilities in risk management;
- working to restore confidence in the banking system through transparency and continuous improvement of services.

ECONOMETRIC STUDY OF THE IMPACT OF ELECTRONIC BANKING SERVICES ON THE FINANCIAL PERFORMANCE OF COMMERCIAL BANKS IN ALGERIA

Through the econometric and analytical study, we will examine the extent to which financial technology services impact the performance of the Algerian banking sector in order to address the research problem and hypotheses. This will be achieved by estimating the multiple linear regression equation of the study variables and conducting econometric tests to verify the quality of the estimated multiple linear regression model.

The following equation illustrates the model of the study as follows:

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 ATM_{it} + \beta_2 BRN_{it} + \beta_3 CRD_{it} + \beta_4 RISK_{it} + \varepsilon_t$$

where *Dependent Variable*: ROA — represents the performance of the banking sector in Algeria measured by return on assets, obtained from the Freed database; *Independent Variables*: ATM — represents the ATM index per 100,000 adults, obtained from the World Bank database; BRN — the number of commercial bank branch per 1,000 adults, obtained from the World Bank database; CRD — represents the online borrowers per 1,000 adults via the internet, obtained from the World Bank database; RISK — represents the index of non-performing bank loans to total loans (%), obtained from the World Bank database; $\beta_0, \dots, \beta_4$ — model parameters; ε_t — random error; i — commercial banks; t — the index of time period.

PRESENTATION OF THE STUDY RESULTS

In the following section, we will address all the tests related to the ARDL model, starting with the unit root test, bounds cointegration test, diagnostic tests for the model, lag length test, and parameter estimation for the short and long run.

Stationarity Test of the Study Variables. As a first step, we conduct a stationarity test of the time series, which is a condition for the ARDL model. Unit root tests are the most important method for determining the stationarity of time series. This helps analyze the model's properties and avoid the problem of spurious regression in the case of the presence of a unit root. This is done using ADF (Augmented Dickey-Fuller) and PP (Phillips-Perron) tests. The results are in the Table 1, where H0 — presence of a unit root, i.e., the series is non-stationary; H1 — absence of a unit root, i.e., the series is stationary.

The following Table 1 displays based on the stationarity test results using the ADF and PP tests, the study revealed that all study variables are integrated of the

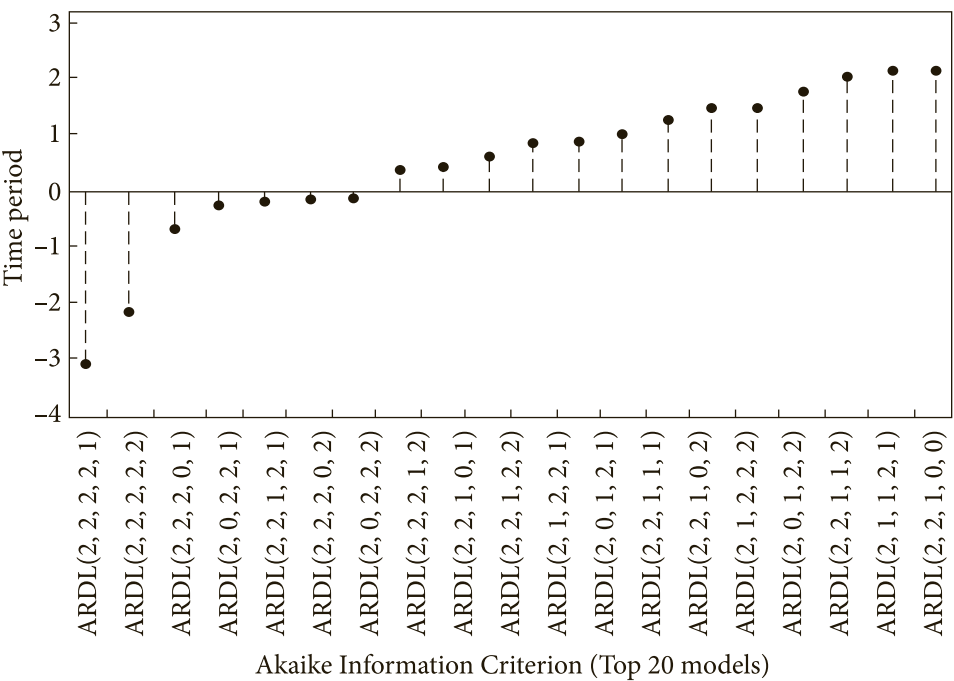

Fig. 6. Test of the optimal lag length for the model
Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

Table 1. Unit Root Test (Stationarity Test)

ADF		PP		Variable
I0	I1	I0	I1	
-2.111 (0.241)ns	-1.944 (0.03)**	-1.474 (0.524)ns	-4.306 (0.004)*	ROA
-1.372 (0.573)ns	-3.794 (0.011)*	-1.493 (0.515)ns	-3.794 (0.014)*	ATM
-4.035 (0.065)ns	-3.061 (0.048)**	-11.920 (0.000)*	/	BRN
-1.324 (0.595)ns	-2.921 (0.053)**	-1.318 (0.598)ns	-4.689 (0.001)*	CRD
-2.262 (0.192)ns	-3.119 (0.043)**	-2.215 (0.207)ns	-2.995 (0.054)**	RISK

* Stationary at 1%; ** Stationary at 5%; ns — non-stationary.
Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

first order. Accordingly, we accept the alternative hypothesis H1, which means that there are no unit roots in the time series. This allows us to proceed with the estimation process using the ARDL model.

Cointegration Test Using the ARDL Bounds Approach. This test is used to detect the presence of cointegration between the variables in both the long and short term so that we can estimate these relationships simultaneously using the

Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model. However, we must first determine the optimal lag length, based on several criteria (LOGL, SC, AIC, BIC), by selecting the lowest value. The results are in the Fig. 6 below.

Bounds test for cointegration. The model's quality will be tested before it is adopted, by relying on the Bounds Test, as shown in the following Table 2 below.

The following Table 2 shows the results of the Bounds Test. We observe that the calculated *F*-statistic value falls outside the critical value bounds I0 and I1 at the 1%, 5%, and 10% significance levels. This indicates the rejection of the null hypothesis, which states that there is no long-term equilibrium relationship. Thus, we accept the alternative hypothesis, confirming the existence of cointegration between the study variables, i.e., the existence of a long-run equilibrium relationship.

DIAGNOSTIC TESTS OF THE ARDL MODEL

Heteroskedasticity Test. We will address the test for heteroskedasticity based on the Breusch-Pagan-Godfrey test and the ARCH test, as shown in the following Table 3 and Table 4.

Table 2. Results of the Bounds Test for Cointegration

Test Statistic	Value	<i>k</i>
<i>F</i> -statistic	7.985166	4
<i>Critical Value Bounds</i>		
Significance, %	I0 Bound	I1 Bound
10	2.45	3.52
5	2.86	4.01
2.5	3.25	4.49
1	3.74	5.06

Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

Table 3. Results of the Breusch-Pagan-Godfrey Test for Heteroskedasticity

<i>F</i> -statistic	Prob. <i>F</i> (13,4)	Obs * <i>R</i> -squared	Prob. Chi-Square (13)	Scaled explained SS	Prob. Chi-Square (13)
0.6357	0.7602	12.12949	0.5171	0.4673	0.1050

* Observed.

Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

Table 4. Results of the ARCH Test for Heteroskedasticity

<i>F</i> -statistic	Prob. <i>F</i> (1,15)	Obs * <i>R</i> -squared	Prob. Chi-Square (1)
2.6616	0.1236	2.5619	0.1095

* Observed.

Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

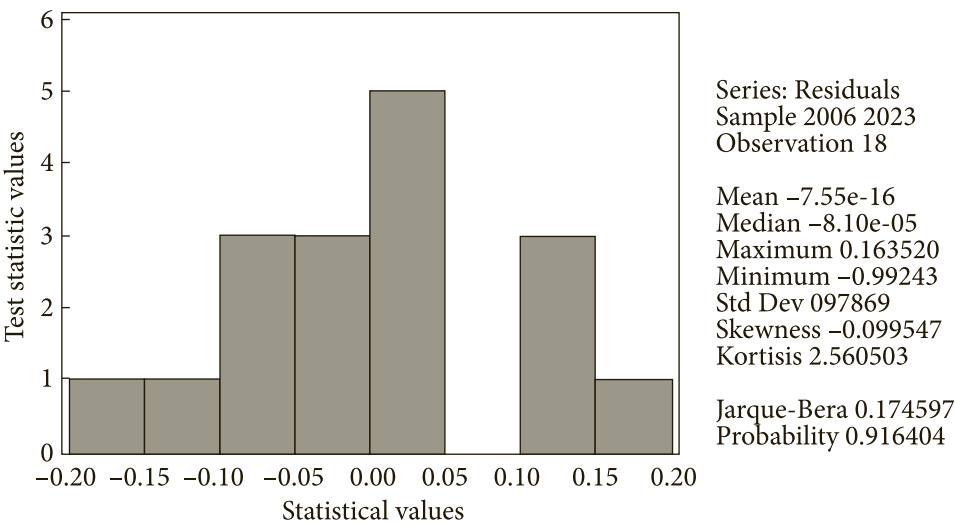

Fig. 7. Results of the Normality Test
Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

Table 5. Results of the Lagrange Multiplier Test for Serial Correlation of Residuals

<i>F</i> -statistic	Prob. <i>F</i> (1,3)	Obs * <i>R</i> -squared	Prob. Chi-Square (1)
1.1879	0.3555	5.1058	0.0238

* Observed.
Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

The results of the Breusch-Pagan-Godfrey heteroskedasticity test and the ARCH test, as presented in Table 3 and Table 4, the probability values for both tests were 0.7602 and 0.1236, respectively — both greater than the 5% significance level. Accordingly, we accept the null hypothesis H_0 , and conclude that there is no heteroskedasticity problem.

Lagrange Multiplier Test for Autocorrelation of Residuals. We now address the autocorrelation test of residuals using the Breusch-Godfrey Serial Correlation LM, as shown in the following Table 5.

Table 5 above presents the results of the autocorrelation test of residuals indicate that the probability corresponding to the LM statistic was 0.3555, which is greater than the 5% significance level. Therefore, we accept the null hypothesis, which indicates that there is no autocorrelation among the residuals.

Normality Test (Jarque-Bera). We now proceed to the normality test based on the Jarque-Bera test.

The results of the normality test as illustrated in Fig. 7 above show that the probability corresponding to the Jarque-Bera statistic was 0.9164, which is greater than the 5% significance level. Therefore, we accept the null hypothesis, which indicates that the residuals follow a normal distribution.

ESTIMATION OF THE SHORT- AND LONG-RUN MODEL USING THE ARDL MODEL

In this section, we present the estimation of the relationship between banking performance and electronic banking indicators in Algeria during the period 2004—2023, in both the short and long run, using the ARDL model.

Estimation of the Short-Run Model Parameters Using the ARDL Model.

To estimate the parameters in the short run, the Error Correction Model (ECM) is used, as shown in Table 6.

From the Table 6 above, we observe that most of the model's parameters are statistically significant, and the error correction coefficient (ECM) was estimated at -0.613 , which is negative and significant at the 5% level. This confirms the validity and existence of a long-run equilibrium relationship between banking performance and electronic banking indicators.

Table 6. Results of the Error Correction Model (ECM) estimation test for the ARDL model

Cointegrating Form				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(ROA(-1))	-1.540289	0.376772	-4.088122	0.0150
D(ATM)	0.408450	0.066975	0.723409	0.0495
D(ATM(-1))	0.164996	0.101738	-1.621767	0.0502
D(BRN)	0.044685	1.991968	-2.010417	0.0147
D(BRN(-1))	1.927234	1.367673	-1.409134	0.0316
D(RISK)	-0.025499	0.018510	-1.377581	0.0404
D(RISK(-1))	-0.033883	0.024056	-1.408462	0.0318
D(CRD)	0.303907	0.032704	-2.259907	0.0267
CointEq(-1)	-0.613890	0.435678	1.409044	0.0316

Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

Table 7. Results of the Long-Run Coefficients Estimation Test for the ARDL Model

Long Run Coefficients				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
ATM	0.223660	0.196588	-1.137708	0.0188
BRN	1.328081	2.520323	-0.526949	0.0261
RISK	-0.088631	0.051441	0.172288	0.0516
CRD	0.274028	0.209073	1.310677	0.2602
C	-1.889188	8.944144	-0.211221	0.8430
Cointeq = ROA - (-0.2237ATM - 1.3281BRN + 0.0089RISK - 0.2740CRD - 1.8892)				

Source: compiled by the authors using Eviews12 outputs.

Estimation of Long-Run Model Parameters. To estimate the long-run parameters, the Bounds Test is used, as follows.

From the Table 7 above, we note that most of the model's parameters are statistically significant, which indicates the impact of all independent variables — ATM machines, commercial bank branches, non-performing loans — except for the borrowers from commercial banks (CRD) on the dependent variable, banking performance (Return on Assets) of the Algerian banking sector during the study period. This finding is consistent with many studies, most notably (Elbaraka, Abed, 2024).

The limited impact of internet banking services on the financial performance of commercial banks in Algeria (only in the short term) can be explained by the contrast with traditional banking services. This is largely due to the low level of trust in internet banking services (digital services). On the other hand, the internet banking services provided by Algerian commercial banks have not yet reached the desired quality level.

Discussion of the Study Results. The study results in the short run showed that the model is statistically significant, as indicated by the f -Statistic = 0.00, meaning that the overall significance of the estimated equation is statistically acceptable at a significance level below 5%. The adjusted determination coefficient R^2 showed an explanatory power of 0.86, meaning that the independent variables explain approximately 86% of the dependent variable, and the remaining 14% is explained by other variables not included in the model, which is due to the random error.

The results also showed a positive relationship between ATMs (ATM) and the Return on Assets (ROA) at a 5% significance level. That is, if the number of ATMs increases by one unit, the bank's performance increases by 40%. This indicates that the increase in both the number of ATMs and the number of issued payment cards in Algeria during the study period positively reflected the performance and profitability of the banking sector. This finding is consistent with many studies, most notably: A. Nshimyimana & P. Nkurunziza (2020), M. Anteneh & T. Abebe (2025), D. Tilahun (2016), G. Tegenu (2020), B. Bethlehem (2018).

This relationship can be explained by the fact that any increase in the number of ATMs during the study period has contributed to improving financial inclusion by expanding and facilitating access to banking services, particularly in areas with lower network coverage. Consequently, the increased volume of banking transactions attracts new customers to banks, which has positively impacted the volume of deposits and loans — considered main sources of income and profitability for commercial banks in Algeria.

The indicator of number commercial bank branches (BRN) — representing the number of point-of-sale devices via the internet — also showed a positive relationship with the financial performance of commercial banks in Algeria (ROA), statistically significant at the 1% level. During the study period, Algeria experienced an increase in the number of commercial bank branches (BRN), which made it easier for customers to access financial services and led to a growth in the number of clients, deposits, and transactions. This expansion generated additional income for banks through

commissions and fees on electronic payments and transfers without a significant rise in costs. These results are contrary to the findings of N. El Baraka & B. Abed (2024).

Although the BRN indicator positively affected the financial performance (ROA) of commercial banks, the improvement was limited: each additional branch increased performance by only 4%, indicating slow banking intermediation and insufficient agency coverage, especially in remote municipalities. Consequently, financial inclusion in Algeria remains. Among the studies supporting this relationship (Moses, 2022).

In contrast, the non-performing loans index (RISK) showed a negative relationship with the banking performance index in Algeria, statistically significant at the 5% level. That is, when non-performing loans increase by one unit, the performance of commercial banks decreases by 2%. This indicates that Algerian commercial banks are still unable to adequately manage and monitor their loans, as evidenced by the significant rise in the volume of non-performing loans. These loans are often granted in an effort to boost profitability without conducting proper studies to assess and follow up with clients at the time of loan disbursement, which leads to increased credit risk in addition to direct financial losses for these banks. Consequently, banks are required to allocate high levels of loan loss provisions, which reduce net profits. Moreover, non-performing loans undermine the confidence of investors and clients in the banking sector, thereby weakening the bank's ability to attract new capital and finance productive and investment activities. Ultimately, this negatively impacts the bank's financial performance indicators and threatens its stability. These results are consistent with the findings of N. El Baraka & B. Abed (2024).

Finally, the number of online borrower's index (CRD) with the Return on Assets (ROA), statistically significant at the 5% level. That is, if the number of users of online banking services increases by one unit, the performance of commercial banks increases by 30%. This indicates an increased provision and design of modern and advanced financial products and services online by Algerian commercial banks to meet the needs of individuals, considering that these digital operations have contributed to reducing operational costs and accelerating the loan approval process, enabling banks to achieve greater profits for the same level of existing assets. This finding aligns with many previous studies, notably: M. Anteneh & T. Abebe (2024), O. Hanington (2013), A. Nshimyimana & P. Nkurunziza (2020).

The Error Correction Model (ECM) parameter was estimated at -0.613 , which is negative and significant at the 5% level, confirming the validity of the long-run equilibrium relationship between the performance of commercial banks and electronic banking indicators in Algeria during the study period.

The long-run results showed that the study variables maintained the same positive relationship between ATMs and the number of internet-enabled point-of-sale devices with bank performance, statistically significant at 1% and 5% respectively. This indicates the increasing reliance of Algerian commercial banks on financial technology to provide innovative financial services via smartphones, magnetic cards, etc., which save individuals time, effort, and cost — enhancing their performance in both the short and long term. The negative relationship between

non-performing loans and the financial performance of commercial banks is also statistically significant at the 5% level.

However, the online borrower's index (CRD) was found not statistically significant and had no impact on the performance of commercial banks in Algeria during the study period in the long run.

CONCLUSION

At the conclusion of this study, it can be stated that electronic banking services represent a fundamental factor in improving the financial performance of banks, not only in Algeria but also globally. The research results showed that digital transformation in the banking sector contributes to increasing operational efficiency, improving profitability, and expanding the scope of financial services to include new categories of clients, which enhances financial inclusion and helps reduce banking risks.

Accordingly, this study aims to highlight the impact of electronic banking services on the performance of commercial banks in Algeria during the period from 2004 to 2023. The study adopted a descriptive analytical approach to first highlight the reality of electronic banking in Algeria. Second, an econometric study was conducted to clarify the nature of the relationship between electronic banking indicators and the financial performance of commercial banks in Algeria in both the short and long-term using the ARDL model. The study led to the following key results:

- the analytical study highlighted that there are three key indicators that improve the financial performance of commercial banks in Algeria through electronic banking services: automated teller machines (ATM), commercial bank branches (BRN), and borrowers from commercial banks (CRD). Accordingly, the first hypothesis of the study is accepted;

- the results showed a positive relationship between ATMs (ATM) and the Return on Assets (ROA) at a 5% significance level, indicating that the increase in ATMs enhances the performance and profitability of the banking sector in Algeria during the period 2003—2024;

- the indicator of the commercial bank branch index (BRN) also showed a positive relationship with the financial performance of commercial banks in Algeria (ROA), statistically significant at the 1% level, but with a weak percentage, which indicates a slowdown in banking intermediation provided by the banking sector, especially in municipalities distant from the province;

- the online borrower's index (CRD), through loans granted online, showed a positive relationship with the financial performance indicator (ROA), statistically significant at the 5% level. This indicates the increased offering and design of modern and advanced financial products and services by Algerian commercial banks, which is an essential element for improving and developing their performance and profitability. Accordingly, the third hypothesis of the study is accepted;

- finally, the non-performing loans index (RISK) showed a negative relationship with the financial performance of commercial banks in Algeria (ROA), statistically significant at the 5% level. This indicates that commercial banks do not rely

on technology in predicting, managing, and mitigating financial risks, which has negatively affected the performance of commercial banks in Algeria;

- the long-term study results showed that the study variables maintained the same positive relationship between ATMs and bank branches with the performance of commercial banks, statistically significant in both the short and long term, as well as the negative relationship between non-performing loans and bank performance. However, the internet banking indicator through borrowers from commercial banks via the internet was found not statistically significant in the long term. The second hypothesis of the study is accepted.

REFERENCES

- Hannington, O. (2013). The effect of electronic banking on the financial performance of commercial banks in Kenya. The University of Nairobi. 51 p. URL: <https://erepository.uonbi.ac.ke/handle/11295/58665>
- Batu, K., Tunay, N. (2015). The Effects of Innovations on Bank Performance: The Case of Electronic Banking Services. *Procedia — Social and Behavioral Sciences*. Vol. 195. P. 369—375. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.06.336>
- Yang, S., Zeyun, L. (2018). Does Electronic Banking Really Improve Bank Performance? Evidence in China. *International Journal of Economics and Finance*. Vol. 10. Iss. 2. P. 82—82. <https://doi.org/10.5539/ijef.v10n2p82>
- Imran, H. (2021). Effects of E-Banking Adoption on the Financial Performance of State-Owned Commercial Banks in Bangladesh. *Information Resources Management Journal*. 34(4). <https://doi.org/10.4018/IRMJ.20211001.0a1>
- Melikaoui, H., Hamadi, N. (2022). The Impact Of Minimizing The Risks Of Electronic Transactions On Improving The Financial Performance Of The Algerian Banking Sector (2011—2018). *Journal of Contemporary Economic Studies*. Vol. 7. No. 1. P. 755—770. URL: <https://asjp.cerist.dz/en/article/196379>
- Moses, J. (2022). Accounting And Finance. *Journal Of Economics, Jomo Kenyatta University of Agriculture and Technology*. Vol. 3. Iss. 1. P. 83—100. <https://doi.org/10.61426/business.v3i1.41>
- Nshimiyimana, A., Nkurunziza, P. (2020). Effect of Electronic Banking on Financial Performance of Commercial Banks in Rwanda. *East Africa Journal of Science and Technology*. Vol. 13. Iss. 1. P. 71—81. URL: <https://site.unilak.ac.rw/wp-content/uploads/2023/12/AugustinandProper2.pdf>
- ElBaraka, N., Abed, B. (2024). A Standard Study of the Impact of Electronic Banking Services on Improving the Financial Performance of Algerian. *Commercial Banks*. Vol. 7. Iss. 2, P. 458—477. URL: <https://asjp.cerist.dz/en/article/257424>
- Anteneh, M., Abebe, T. (2025). Effect of E-Banking Service on Financial Performance of Commercial Banks: A Case of Selected Privet Commercial Banks in Ethiopia. *Journal of Business and Economic Development*. Vol. 10. Iss. 2. P. 45—57. <https://doi.org/10.11648/j.jbed.20251002.11>
- Saadaoui, A., Slimani, A. (2024). Impact of e-banking services on enhancing commercial bank's financial performance. *Journal of Economic Studies*. Vol. 18. Iss. 2. P. 532—543. URL: <https://asjp.cerist.dz/en/article/252191>
- Wijaya, R. (2019). Analisis Perkembangan Return On Assets (ROA) dan Return On Equity (ROE) untuk Mengukur Kinerja Keuangan. *Jurnal Ilmu Manajemen*. Vol. 9. Iss. 1. P. 40—51. <https://doi.org/10.32502/jimn.v9i1.2115>

- Ashok Kumar, P., Kushal, V. (2021). Financial analysis by return on equity (ROE) and return on asset (ROA)-A comparative study of HUL and ITC. *Journal of Management Research and Analysis*. P. 131—138. <https://doi.org/10.18231/j.jmra.2021.027>
- Abaenewe, Z., Ogbulu, O. (2013). Electronic Banking and Bank Performance in Nigeria. *Journal West African Journal of Industrial and Academic Research*. Vol. 6. No. 1. P. 171—187. URL: <https://www.ajol.info/index.php/wajiar/article/view/87447>
- Tilahun, D. (2016). Effects of Electronic Banking on the Financial Performance of Commercial Banks in Ethiopia. Addis Ababa University. 81 p. URL: <https://etd.aau.edu.et/items/d1ecf872-becf-41a7-a8af-6c33f3ca7a6c>
- Tegenu, G. (2020). Effects of E-Banking Service on Financial Performance of Commercial Banks in Ethiopia. Jimma University (unpublished thesis). URL: <https://www.scribd.com/document/636144562/TEGENU-HAILU-1>
- Yosef, K. (2017). Effect of E Banking on Profitability of Commercial Bank of Ethiopia: The Case of Addis Ababa Branches. Addis Ababa university. URL: <https://www.scribd.com/document/731129347/>
- Bethlehem, B. (2018). Impact of E-Banking Services on The Performance of Top Performer Commercial Banks in Ethiopia. Addis Ababa University. URL: <http://etd.aau.edu.et/handle/12345678/12538>

Received on August 18, 2025

Reviewed on September 09, 2025

Revised on October 08, 2025

Signed for printing on October 27, 2025

Несрін Беттіуї, доцент, професор університету (фінанси)

Лабораторія з проблем ринків, робочих місць,
законодавства та моделювання в країнах Магрибу
Університет імені Бельхаджа Бучаїба в Айн-Темушенті
шосе Дуду Мохтар, 11, Бен-Акнун, 46000, Алжир
Мохаммед Алі Дахман, доцент, професор університету
(управління державними фінансами)

Лабораторія з проблем ринків, робочих місць,
законодавства та моделювання в країнах Магрибу
Університет імені Бельхаджа Бучаїба в Айн-Темушенті
шосе Дуду Мохтар, 11, Бен-Акнун, 46000, Алжир

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ НА ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В АЛЖИРІ

Висвітлено вплив електронних банківських послуг на показники діяльності комерційних банків в Алжирі в період з 2004 по 2023 р. Використано описовий аналітичний підхід, щоб, по-перше, з'ясувати реалії електронного банкінгу в Алжирі за допомогою аналізу різних показників, пов'язаних з електронними банківськими послугами, і фінансових показників алжирського банківського сектору з метою визначення рівня їх розвитку в період з 2004 по 2023 р. По-друге, проведено економетричний аналіз для уточнення характеру зв'язку між показниками електронного банкінгу і фінансовими показниками комерційних банків в Алжирі як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі з використанням моделі ARDL. За підсум-

ками дослідження зроблено такі ключові висновки: існує позитивний зв'язок між показниками, що стосуються банкоматів, індексом відділень комерційних банків (BRN), індексом онлайн-позичальників (CRD) та індексом фінансової діяльності банків (ROA). Однак є обернена залежність між ними та індексом непрацюючих кредитів (RISK) як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі. Відповідно, цифрова трансформація в алжирському банківському секторі сприяє зростанню операційної ефективності, підвищенню прибутковості й активнішому охопленню фінансовими послугами нових груп клієнтів. У результаті це посилює фінансову інклюзію і допомагає пом'якшити банківські ризики.

Ключові слова: фінансові показники; електронні банківські послуги; банкомати; комерційний банк.

Надійшла 18.08.2025

Прорецензована 09.09.2025

Доопрацьована 08.10.2025

Підписана до друку 27.10.2025

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.062>

УДК 332.1:338.2

JEL: O10, O20, R58

О.Ю. СНИГОВА, д-р екон. наук, с. н. с.,
провідна наукова співробітниця відділу торговельної та промислової політики
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна
e-mail: osnigova@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7456-4894>

ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто концепцію функціональних територій, досліджено світовий досвід її використання для реалізації національних політик. Окреслено можливості застосування диференціації територій за функціональними ознаками як інструменту впровадження регіональних вимірів промислової політики. Встановлено можливі ефекти від упровадження функціональної типологізації для промислового розвитку. Визначено особливості промислової політики на територіях різних функціональних типів в Україні.

Ключові слова: промисловий розвиток; функціональні типи територій; територіально орієнтовані механізми.

З метою вирішення складних завдань регіонального розвитку в Україні було запроваджено підхід, що ґрунтується на визначенні функціональних типів територій (ФТТ). Упровадження цього підходу в практичну площину є актуальним завданням сьогодення, оскільки забезпечує територіальну диференціацію державних політик та інклюзивне територіальне планування, що є

Ц и т у в а н н я: Снігова, О. (2026). Використання концепції функціональних територій для промислового розвитку. *Економіка України*. 69. 01(770). 62—85. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.062>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

необхідними для ефективного використання регіонального потенціалу і подолання значних міжрегіональних диспропорцій. Застосування ФТТ також відкриває нові можливості для ефективної реалізації промислового потенціалу, які ґрунтуються на врахуванні територіальних умов і особливостей його реалізації, використанні переваг економічної зв'язності й взаємодоповнюваності територій. Разом з тим основні положення практичного застосування такого підходу в Україні є недостатньо розробленими, а деякі питання залишаються спірними і породжують дискусії серед науковців і практиків.

В Україні започаткування досліджень різних аспектів застосування ФТТ у системі державного управління регіональним розвитком обумовлено підписанням Угоди про асоціацію між Україною і ЄС¹ у 2014 р. і виконанням домовленостей щодо створення правової основи співпраці України та ЄС у сфері регіональної політики. З 2015 р. розроблялися методологічні засади ідентифікації ФТТ, у основу яких було покладено необхідність гармонізації національної статистичної системи з європейськими нормами і стандартами (Сторонянська, 2022) і врахування вітчизняних особливостей регіонального розвитку, зокрема, і з точки зору несприятливих умов розвитку й додаткового рівня небезпеки на певних прикордонних територіях².

Зміни умов реалізації регіональної політики, викликані повномасштабним вторгненням РФ в Україну, пожвавили наукову дискусію щодо переліку ФТТ, показників для типологізації територій, особливостей застосування на практиці в співвідношенні з рівнем потреби у відновленні, безпековим чинником і розширенню зобов'язань країни в контексті виконання міжнародних договорів. В умовах зміни розподілу територій за функціональними ознаками і рівнями розвитку з початком війни в науковому полі обґрунтовується необхідність застосування поділу територій додатково до офіційно затвердженого європейського принципу (Шевченко, Кузьминчук, 2022); визначаються фактори, які впливають на ефективність територіально орієнтованих механізмів стимулювання інвестицій територій різних функціональних типів, обґрунтовуються цільові функції влади на цих територіях (Заблудська, Рогозян, 2023); розкриваються можливості стимулювання економічного зростання територій, які підпадають під процес декарбонізації економічної діяльності через застосування функціонального підходу (Снігова, 2024).

В ЄС практичне застосування ФТТ розглядається через переваги, які вони надають для побудови територіально орієнтованої політики з урахуванням функціональності. Таке застосування функціонального підходу спрямовано на вдосконалення процесів управління, координації, планування регіо-

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 25.12. 2025).

² Ткачук А. Про функціональні типи територій і не тільки. *Інститут Громадянського Суспільства*. 2021. 08 квіт. URL: <https://www.csi.org.ua/publications/pro-funkczionalni-tipy-terytorij-i-ne-tilky/> (дата звернення: 20.07.2025).

нального розвитку без обмеження адміністративними кордонами. Таким чином, європейські наукові дослідження більшою мірою зосереджено на: методологічних аспектах розмежування функціональних територій (ФТ) і опрацюванні інструментарію їх виокремлення для цілей регіональної політики (Ahas et al., 2010; Arias et al., 2018; Berdegué et al., 2019; Martínez-Bernabeu et al., 2020; Lee, Breau, 2024); встановленні впливу регіональної політики на сублокальний розвиток, розробці економічного інструментарію впровадження регіональної політики у функціональних зонах, включаючи інструменти політики згуртованості ЄС (Truskolaski, 2020); встановленні функціональних зв'язків між територіями, проблемах поширення впливу інтегрованих локальних ринків праці на неміські райони (Kropp, Schwengler, 2016); дослідженні ступеня гомогенності функціональних регіонів відносно адміністративних і встановленні його впливів на процеси просторової кластеризації економічних об'єктів (Wicht et al., 2020); окресленні можливостей розробки й реалізації спільних стратегій ФТ для максимізації ефективності міжмуніципальної співпраці³ тощо.

Проблеми промислового розвитку крізь призму функціональних підходів можна вважати лише частково дослідженими: при встановленні агломераційних ефектів кластеризації у межах промислових територій (Ma et al., 2023); при управлінні промисловим і енергетичним переходом старопромислових районів — для покращення якості політики і стимулювання структурних змін в економіці територій, що перебувають у процесі промислового переходу (зокрема, при справедливій трансформації вугільних громад) (Hatuka, Ben-Joseph, 2022; Снігова, 2024); з точки зору розвитку промислового симбіозу територій у контексті вирішення екологічних проблем (Kasmi, 2021). Останнім часом активізувалися дослідження щодо використання потенціалу промислової політики для досягнення цілей регіонального розвитку, зокрема, за рахунок побудови промислової політики, орієнтованої на місця (Place-based industrial policy) (Bailey et al., 2023) і посилення ролі промислової політики у формуванні нових полюсів зростання⁴.

Разом з тим можливості й особливості використання концепції ФТ не розглядалися з точки зору підвищення ефективності реалізації промислового потенціалу регіонів. Використання ФТТ у сфері промислового розвитку залишається несистемним і фрагментованим, досі не окреслено загальні цілі й завдання промислової політики для різних ФТТ, а також не встановлено пріоритети державної регіональної політики для забезпечення ефективного промислового розвитку територій різних функціональних типів.

³ Echavarria C. Functional areas: the importance of the intermediate spatial planning scale. IDB. 2024. Jan 31. URL: <https://www.iadb.org/en/blog/urban-development-and-housing/functional-areas-importance-intermediate-spatial-planning-scale> (дата звернення: 20.07.2025).

⁴ Place-based industrial policy. Lessons for place transformation. Local Economic and Employment Development (LEED) Papers 2025/03. 56 p. URL: <https://ideas.repec.org/p/oec/cfeaaa/2025-03-en.html>

Отже, **мета статті** — окреслити можливості застосування концепції ФТ для забезпечення промислового розвитку України й встановити цілі та завдання промислової політики для різних ФТТ як частини і основи розробки територіально орієнтованого механізму їх розвитку в подальших наукових дослідженнях.

Для досягнення поставленої мети використано такі загальнонаукові методи: *аналізу і синтезу* — для встановлення концептуальних положень ФТТ, їх зв'язку з національними політиками в практиці ЄС і ОЕСР; *історико-логічний* — для відстеження змін у практиці застосування ФТТ; *виокремлення векторів змін* — для виявлення напрямів еволюції, що відбулась; *емпіричного аналізу* — для вивчення світового досвіду, встановлення сфер і цілей використання ФТТ національними політиками; *компаративний* — для виокремлення спільних рис у застосуванні ФТТ національними політиками країн ЄС і ОЕСР, які можуть бути адаптовані для вирішення завдань промислової політики України; *контент-аналізу* — для дослідження змісту нормативно-правової бази ЄС, України і документів ОЕСР для визначення офіційно діючих функціональних типів, встановлення методів їх типологізації; *метод структурно-функціонального аналізу в поєднанні з методом класифікації і типологізації* — для окреслення перспектив використання ФТТ з метою промислового розвитку України, що здійснюється через визначення диференційованих цілей і завдань промислової політики за кожним функціональним типом.

КОНЦЕПЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИК

У науковій літературі категорію «функціональна зона» вперше було вжито на початку 1960-х років у сфері економічної географії при спробі визначення функціональності невеликих міст у США (King, 1962). Проте основоположними вважаються праці П. Халла (Hall, 1974), у яких він на підставі досліджень феномену урбанізації визначив центри зростання в європейських міських системах. Його висновки згодом набули розвитку при виявленні економічного впливу міських центрів зростання на розбудову прилеглих територій (Heffner, Gibas, 2015).

У сучасній світовій науковій літературі функціональні території (Functional types of territories, Functional regions or areas) найчастіше визначаються як взаємопов'язані частини базових просторових одиниць країн (зокрема, адміністративних регіонів), які мають функціональну зв'язність у просторі, що сформувалася на основі просторових економічних взаємодій — потоків населення (доїзд до роботи / школи, за покупками, на відпочинок, міграційні потоки), товарів, а також фінансових, інформаційно-комунікаційних, сервісних потоків (газу / води / електроенергії) тощо (Alvanides et al., 2000).

Розкриваючи сутність функціональних територій, дослідники акцентують увагу, зокрема, на інтенсивності внутрішньої економічної взаємодії, яка

забезпечує високу мобільність факторів виробництва (людей, товарів, інформації) усередині. Так, К. Карлссон і М. Олссон (Karlsson, Olsson, 2006) визначають функціональні регіони як зони, що характеризуються високою частотою внутрішньорегіональної економічної взаємодії (зокрема, щоденними перевезеннями робочої сили і внутрішньорегіональною торгівлею товарами й послугами), або як території агломерації діяльності, що обумовлює високу мобільність людей, товарів та інформації.

При поясненні природи функціональних територій С. Дробне (Drobne, 2017) наголошує на пріоритеті економічного співробітництва по відношенню до реалізації соціально-культурних і екологічних інтересів даних територій. Такої самої думки дотримуються К. Фармер і А. Фотерінг (Farmer, Fotheringham, 2011), які трактують функціональний регіон як просторово безперервну територію, у якій зустрічаються сукупні попит і пропозиція на різні соціальні й економічні товари.

Ряд дослідників наголошують на взаємодоповнюваності й взаємозалежності соціально-економічних елементів функціональних територій як їх основних характеристиках. Так, Л. Браун і Дж. Холмс (Brown, Holmes, 1971) розкривають сутність функціональних регіонів через комбінацію елементів економічної взаємодії, які функціонально доповнюють і взаємодіють один з одним більше, ніж із зовнішніми одиницями. Такі взаємозалежності свідчать про обов'язкову наявність на функціональній території центрального вузла / ядра і залежних від нього прилеглих (периферійних) територій, пов'язаних економічними зв'язками (Heffner, Gibas, 2016; Churski et al., 2025).

Усвідомлення взаємопов'язаності соціально-економічних елементів функціональних територій зумовлює необхідність спільного управління їх розвитком. На певну територіальну взаємозалежність (або функцію) функціональних зон, що потребує спільного управління, звертають увагу К. Фіоретті та М. Пертольдї (Fioretti, Pertoldi, 2020). У цьому контексті вони обґрунтовують важливість застосування функціонального зонування територій для стратегічного планування просторового розвитку в умовах стимулювання поліцентричності.

Отже, в європейському дослідницькому просторі під функціональними територіями розуміються просторово виокремлені території, які обмежуються не адміністративними кордонами, а взаємозалежними і взаємодоповнюваними потоками людей, товарів, інформації і послуг, які поєднують частини різних адміністративних одиниць і на цій основі мають однакові цілі й завдання розвитку, відтак, потребують спільного стратегування. Взаємодоповнюваність і взаємозалежність основних просторових одиниць ФТ свідчать про їх внутрішню неоднорідність, що відрізняє такі території від адміністративних.

Функціональні території визначаються не конкретними просторовими формами, а функціональними відносинами і просторовою взаємодією з наданням пріоритетності економічному співробітництву. Це дозволяє встановлювати особливості й характер соціально-економічних взаємозв'язків у просторі, які можуть визначатися спільними географічними, просторови-

ми, соціально-економічними умовами, і виявляти закономірності в поведінці суб'єктів економічної діяльності.

Функціональна зв'язність таких територій (економічна і соціальна інтеграція та інклюзія) відображає міру взаємодоповнюваності й взаємозалежності різних елементів простору, що її забезпечують (житлові райони, промислові зони, транспортні мережі, природні ресурси тощо), а також характер їх впливу на функціонування території у цілому як єдиної системи — з визначенням можливостей або обмежень розвитку. Провідну роль у формуванні функціональних територій мають вузли — центральні точки зосередження ресурсів, послуг, взаємодій, навколо яких формуються і розвиваються конкретні види економічної діяльності та взаємодії.

Функціональні території доповнюють адміністративний поділ країн і є динамічними утвореннями, які можуть змінюватися в часі залежно від комбінацій і характеру впливу ендегенних та екзогенних чинників (зокрема, розвитку нових транспортних маршрутів або структурних трансформацій локальної економіки й зміни пріоритетності видів економічної діяльності). Це обумовлює розвиток і оновлення характеру соціально-економічних відносин між адміністративними регіонами та їх частинами.

В офіційних документах ЄС функціональні території визначаються внутрішньою системою взаємодій, яка повністю або частково охоплює територію кількох адміністративно-територіальних одиниць, пов'язаних між собою економічною, комунікаційною і транспортною діяльністю. Під **функціональною територією** розуміють «область або регіон, який функціонує як єдина система з політичної, і/або соціальної, і/або економічної точки зору»⁵. У публікаціях ОЕСР функціональна територія зазначається як територіальна одиниця, що виникає внаслідок соціальних та економічних взаємовідносин, а не на підставі їх географічних чи історичних особливостей⁶. Її межі встановлюються територіальними взаємозалежностями, пов'язаними з реалізацією економічних, соціальних, культурних або географічних функцій⁷. Таким чином, на практиці країни — члени Європейського Союзу і ОЕСР визначають функціональні регіони та їх межі переважно на підставі функціональних зв'язків, які відображаються потоками ресурсів, зокрема людських. Основними територіальними одиницями для визначення функціональних регіонів є муніципалітети або їх еквіваленти.

⁵ Ministerial Conferences of the CEMAT. 2017. *Council of Europe*. URL: <https://www.coe.int/en/web/conference-ministers-spatial-planning/ministerial-conferences> (дата звернення: 20.07.2025).

⁶ Redefining Territories. The functional regions. *OECD*, 2002. 125 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2002/04/redefining-territories_g1ghg317/9789264196179-en.pdf

⁷ Functional areas in the EU. Crossing administrative boundaries for green transition and sustainable development. *Functional areas in the EU*. URL: <https://functionalareas.eu/> (дата звернення: 20.10.2025).

Встановлення функціональних зв'язків здійснюється на основі: центру — навколо певної метрополії (Канада, Німеччина, США), певної міської зони (Франція) або географічної зони зайнятості / інтегрованих місцевих ринків праці за критерієм мобільності робочої сили (зони щоденних потоків на роботу в США, зони зайнятості у Франції, місцеві зони зайнятості у Фінляндії і місцеві системи зайнятості в Італії). Країни також можуть застосовувати декілька підходів до розмежування функціональних територій одночасно (Франція, США і Португалія). Такі території вважаються зонами розширеного міського впливу⁸. Ті частини національної території, які знаходяться поза зонами міського впливу, вважаються сільськими територіями. Виокремлення сільських / неміських територій більшою мірою пов'язано з доступом до послуг, вирішенням спільних проблем, використанням спільних можливостей і забезпеченням спільного розвитку⁹.

Інші типи функціональних територій можуть акцентувати увагу на соціально-економічних взаємодіях, що виникають унаслідок особливостей економічної діяльності (інноваційні території; райони, що перебувають у процесі промислової реструктуризації (старопромислові); туристичні райони тощо); відображають спільні природні характеристики (природоохоронні райони / території із значною природною спадщиною; гірські; островні; прибережні райони тощо) або спільні проблеми (ззелюднені території; райони збереження біорізноманіття; території, що підпадають під енергетичний перехід тощо)¹⁰.

Для визначення меж функціональних територій застосовуються дані мобільного позиціонування¹¹, методи чисельної таксономії і сітки, що в сукупності забезпечують виявлення закономірностей розміщення, концентрації і спеціалізації різних видів економічної діяльності й взаємодії між елементами простору¹².

Необхідність реагування на геополітичні та гео економічні зміни активізувала в європейському просторі дискусії щодо визначення серед функціональних типів територій ЄС регіонів Східної Європи (східноєвропейських регіонів) — прикордонних територій ЄС, що межують з РФ, Білоруссю і Украї-

⁸ Redefining Territories. The Functional Regions. OECD, 2002. 125 p. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2002/04/redefining-territories_g1ghg317/9789264196179-en.pdf

⁹ Handbook of territorial and local development strategies. *European Commission*. URL: <https://territorial.ec.europa.eu/sustainable-development/strategies/handbook-ter/introduction#the-chapter> (дата звернення: 20.10.2025).

¹⁰ Functional areas in the EU. Crossing administrative boundaries for green transition and sustainable development. *Functional areas in the EU*. URL: <https://functionalareas.eu/> (дата звернення: 20.10.2025).

¹¹ Delineating Functional Areas in All Territories. *OECD Territorial Reviews*. 2020. Feb 06. <https://doi.org/10.1787/07970966-en>

¹² Regulation (EU) 2017/2391 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 amending Regulation (EC) No 1059/2003 as regards the territorial typologies (Tercet). *EURLex*. 2017. Dec 29. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/2391/oj/eng> (дата звернення: 30.10.2025).

ною^{13, 14}. Метою визначення такого типу територій є надання їм можливості ефективного зростання на національному і європейському рівнях, покращення регіональної згуртованості в умовах значних безпекових ризиків їх розвитку. Політика ЄС по відношенню до цих регіонів здійснюватиметься на підставі «Пакту для східних прикордонних регіонів»¹⁵ і передбачатиме реалізацію заходів щодо подолання перешкод на шляху їх сталого соціально-економічного розвитку (обмеження транскордонних контактів; зростаючі загрози фізичної і кібербезпеки; перетворення міграції і дезінформації на зброю; відставання в економічному розвитку) при одночасному забезпеченні безпеки в східних регіонах і зміцненні громадянської готовності до оброну.

Практичне впровадження концепції функціональних територій зазнало змін, пов'язаних з еволюцією поглядів на потенціал їх прикладного застосування. Спочатку функціональна типологізація територій використовувалася для покращення якості оцінки локальних соціально-економічних тенденцій за рахунок отримання статистичної інформації, яка не відображається на рівні адміністративних районів¹⁶. Такі дані розширювали можливості виявлення структурних диспропорцій місцевих ринків праці, нерівномірності соціально-економічного розвитку територій і становили аналітичну базу для вирішення спектра управлінських завдань у економічній сфері — структурного вдосконалення ринку праці, розвитку соціально-економічної інфраструктури і формування обґрунтованих адміністративних рішень, спрямованих на підтримку локального бізнесу й регіональної ділової активності, тощо. Але наразі цей підхід не використовується з суто аналітичними цілями. Поширеним є його застосування при формуванні та реалізації низки національних політик, оскільки потенціал підходу в забезпеченні адресності значно підвищує їх дієвість. Досвід країн — членів ЄС і ОЕСР підтверджує ефективність застосування концепції ФТ на практиці. Зважаючи на її базові переваги і можливості, функціональна типологізація регіонального простору в цих країнах використовується в плануванні, аналізі, оцінюванні ефективності й вдосконаленні політик різних сфер, чим забезпечується диференційований або територіально орієнтований підхід до вирішення проблем соціально-економічного розвитку (табл. 1).

¹³ High-level session: Eastern Border Regions = EU's Border, A Pact for the Eastern Border Regions. *European Union*. 2025. Oct 14. URL: <https://regions-and-cities.europa.eu/programme/2025/sessions/54756> (дата звернення: 30.10.2025).

¹⁴ Pact for the eastern border regions. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14749-Pact-for-the-eastern-border-regions_en (дата звернення: 30.10.2025).

¹⁵ The Pact for the eastern border regions: a coordinated approach to support the EU's eastern border regions most affected by the Russian war of aggression against Ukraine. *European Union*. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=intcom:Ares\(2025\)6452607](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=intcom:Ares(2025)6452607) (дата звернення: 30.10.2025).

¹⁶ Territorial typologies manual — introduction. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial_typologies_manual_-_introduction (дата звернення: 20.07.2025).

Разом з тим функціональна типологізація територій залишається фундаментальним інструментом реалізації регіональної політики і забезпечення територіальної згуртованості в більшості країн — членів ЄС і ОЕСР. Так, розуміння можливості поширення соціально-економічних впливів економічних центрів на соціально-економічний розвиток периферії стало актив-

Таблиця 1. Світовий досвід застосування ФТТ

Функціональний тип	Сфера застосування	Практика і мета застосування
Зони ринків праці	Соціальна політика	Посилення конкуренції певних професій на ринку праці (Франція); зміна моделей зайнятості (Німеччина); оцінювання потреб у житлі (Велика Британія)
	Економічна політика	Підвищення ефективності розподілу допомоги депресивним регіонам (Німеччина, Італія); планування розвитку інфраструктури (Естонія, США); цільове фінансування промислового розвитку територій з високою внутрішньою зайнятістю для забезпечення максимізації економічної віддачі й сталого розвитку (Велика Британія)
	Інвестиційна політика	Узгодження інвестицій у інфраструктуру; планування землекористування між містами і прилеглими районами (Німеччина)
Системи центральних і периферійних міст	Регіональна і соціальна політика	Забезпечення рівного доступу до соціальних і адміністративних послуг (Німеччина); подолання транспортного виключення територій (Німеччина, Польща); встановлення меж економічної активності (Німеччина, Польща, Румунія)
	Економічна політика	Сприяння реалізації потенціалу окремих типів територій (курортні зони, гірські й прикордонні території тощо) (Польща); визначення типу економічних переваг територій (урбанізаційного або локалізаційного) і доцільності розвитку окремих видів економічної діяльності, зокрема й промислових (Німеччина, Польща); окреслення сфер конкурентних переваг територій (країни — члени ЄС при визначенні смарт-спеціалізації)
Території з географічними особливостями	Структурна політика	Диверсифікація локальної економіки і підтримка малого і середнього бізнесу у високотехнологічних і «зелених» видах економічної діяльності (країни ЄС)
Усі типи ФТ	Регіональна політика з акцентом на згуртованості	Надання можливості реалізувати ендогенний потенціал; забезпечення інтеграції територій / регіонів через взаємозв'язки (країни ЄС)

Джерело: складено авторкою за: Delineating Functional Areas in All Territories. *OECD Territorial Reviews*. 2020. Feb 06. <https://doi.org/10.1787/07970966-en>

но застосовуватися в регіональній політиці на початку 2000-х років для зменшення диспропорцій між рівнями розвитку територій. Функціональний підхід до типологізації територій використовується для зміцнення соціально-економічної згуртованості регіонального простору. Статистичні дані, отримані на рівні функціональних територій, доповнюють традиційні статистичні джерела завдяки наданню точкової інформації у тих сферах, які є важливими не лише для забезпечення соціально-економічного розвитку окремих територій, але й для досягнення цілей політики згуртованості. Така інформація відображає необхідність спільних дій на субнаціональному рівні у вирішенні проблем, які неможливо ефективно розв'язати в межах окремих адміністративно-територіальних одиниць (зокрема, мобільність, субурбанізація, землекористування, зміна клімату, економічний розвиток, демографічний спад і старіння)¹⁷. Забезпечення міжрегіональної і міжгалузевої інтеграції досягається через просторове й кліматичне планування вирішення спільних проблем; зміцнення зв'язків між містом і сільською місцевістю¹⁸.

Розуміння функціональної зв'язності територій і характеру соціально-економічної взаємодії сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо розміщення і розвитку окремих елементів функціонального простору і є ключовим для ефективного планування й управління територіальним розвитком на засадах оптимізації використання ресурсів. Це досягається завдяки врахуванню в стратегіях розвитку ФТ економічної синергії від співробітництва між різними економічними галузями для спільного зростання; інфраструктурної інтеграції (зокрема, і для стимулювання спільної економічної діяльності); спільних дій щодо покращення якості освіти, охорони здоров'я і соціального захисту для забезпечення локальної економіки якісними людськими ресурсами й створення умов для їх утримання в регіоні. Такі дії стимулюватимуть локальну економічну активність усередині території і сприятимуть вирішенню низки завдань регіональної політики, таких, зокрема, як соціально-економічне зростання і сталий розвиток, ефективне використання регіональних і загальнонаціональних ресурсів, зменшення соціально-економічних диспропорцій у розвитку між центром і периферією, окремих територій.

Регіональна політика застосовує функціональний підхід як інструмент оптимізації використання ресурсів. Інтегроване територіальне планування і реалізація проєктів, які охоплюють усю функціональну територію, дозволяють досягти економії на масштабі й, відповідно, підвищити ефективність публічних інвестицій. Це досягається шляхом:

- узгодження публічних інвестицій з територіальною динамікою і чітко означеними потребами, що забезпечує концентрацію ресурсів на територіях з найбільшим мультиплікативним ефектом (інвестиції у інфра-

¹⁷ Methodological Toolkit. *Functional Areas in the EU*. URL: <https://functionalareas.eu/methodological-toolkit/> (дата звернення: 20.07.2025).

¹⁸ Delineating Functional Areas in All Territories. *OECD Territorial Reviews*. 2020. Feb 06. <https://doi.org/10.1787/07970966-en>

структуру регіонального полюса зростання, який обслуговує значну функціональну зону);

- розробки і реалізації інтегрованих проєктів територіального розвитку; мобілізації точкового фінансування вирішення спільних для розвитку ФТ проблем (спільне фінансування придбання екологічного транспорту для обслуговування ключових функціональних маршрутів);

- адаптації політик до ендогенного потенціалу і конкретних потреб кожного типу території, чим забезпечується територіально орієнтований підхід (програми справедливої трансформації вугільних громад; програми диверсифікації економіки сільських територій тощо).

Зростання ефективності регіональної політики завдяки використанню ФТТ досягається також за рахунок: посилення координованості дій на національному, регіональному і локальному рівнях, зниження дублювання, фрагментації фінансування і підвищення ефективності надання державних послуг; удосконалення процесів моніторингу і оцінювання економічного розвитку завдяки покращенню статистичної обізнаності щодо соціально-економічних тенденцій на мікро- і мезорівнях; міжрегіональної і міжмуніципальної співпраці (з оцінкою партисипативності)¹⁹.

Застосування функціональної типологізації територій також відкриває нові можливості для забезпечення промислового розвитку, оскільки дозволяє перейти від універсальних (однакових для всіх) до диференційованих і цілеспрямованих заходів реалізації промислового потенціалу кожного типу територій, що ґрунтуються на перевагах економічної зв'язності.

КОНЦЕПЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ВИМІРІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Запровадження ФТТ для забезпечення ефективного регіонального розподілу ресурсів та інвестицій стало частиною реалізації домовленостей щодо створення правової основи співпраці між Україною і ЄС у сфері регіональної політики, що здійснюється з 2014 р. в межах підписання Угоди про асоціацію. Роботу було посилено з 2023 р. в контексті виконання Україною зобов'язань щодо приведення національного законодавства у відповідність з правом ЄС з огляду на набуття статусу країни — кандидата на вступ до ЄС і початку переговорного процесу.

У законодавчому полі України ФТТ визначено як «макрореґіон, мікрореґіон чи територіальна громада, які характеризуються сукупністю спільних соціальних, просторових, екологічних, економічних, безпекових та інших особливостей». Такий підхід свідчить про групування адміністративних

¹⁹ Methodological Toolkit. *Functional Areas in the EU*. URL: <https://functionalareas.eu/methodological-toolkit/> (дата звернення: 20.07.2025).

одиниць країни на основі «сукупності спільних рис та інших особливостей», зокрема проблем розвитку²⁰. Вперше офіційне згадування про ФТТ в Україні з'явилося у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки, де було визначено 13 функціональних територій за трьома основними групами: міські центри, специфічні географічні / ресурсні території і території з особливими умовами²¹. ФТТ виокремлювалися за схожістю соціально-економічних характеристик і типовістю проблем розвитку і розглядалися як базис оновленого підходу до реалізації державної регіональної політики, заснованого на диференційованому вирішенні локальних проблем.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну внесло корективи в застосування територіально орієнтованих механізмів економічного розвитку. У вітчизняному законодавстві було визначено чотири ФТТ, у основу яких покладено потреби відновлення й безпекові ризики: території відновлення (постраждали від бойових дій або окупації); регіональні полюси зростання (що позитивно впливає на суміжні території, регіон і/або державу в цілому); території з особливими умовами для розвитку (мають значні природні, географічні або безпекові обмеження розвитку); території сталого розвитку (спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній і екологічній сферах). Наразі паралельно Міністерством розвитку громад та територій України ведеться подальша робота щодо групування територій країни в макрорегіони з позиції максимізації урахування впливу на їх соціально-економічний розвиток безпекового чинника: прифронтові території; центр; захід; тимчасово окуповані території²².

Визначення актуального переліку територій, віднесених до певних функціональних типів з урахуванням їх динамічності через дію сукупності ендогенних і екзогенних чинників, доцільно синхронізувати з періодами стратегічного планування, зокрема, з дією Державної стратегії регіонального розвитку. Покращення розуміння можливостей застосування концепції функціональних територій для ефективного використання промислового потенціалу і забезпечення промислового розвитку регіонів потребує, насамперед, чіткого окреслення категорії «функціональна територія».

Функціональна територія — це просторово виокремлена територія з відкритою системою інтенсивних соціально-економічних і функціональних зв'язків, характер і структура яких визначаються спільними особливостями географічного, природного і антропогенного середовища. Виокремлення

²⁰ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій. Закон України № 2389-IX від 09.07.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20?find=1&text=1_2

²¹ Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 05.08.2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>

²² Територіально-орієнтований підхід у стратегічному плануванні. Міністерство розвитку громад та територій України.

ФТ здійснюється на основі горизонтальних взаємовідносин у формі просторових соціально-економічних потоків між частинами адміністративних регіонів (адміністративного регіону), які формують їх взаємозалежність і взаємодоповнюваність. Основою функціональної типологізації територій є просторова організація економіки як сукупності взаємопов'язаних елементів, що створює унікальні соціально-економічні й функціональні зв'язки і, відповідно, формує структурний контур соціально-економічного розвитку кожної території. Оформлення важливих для промислового розвитку територіальних соціально-економічних (і, зокрема, функціональних) зв'язків базується на факторах розміщення виробництва — умовах і ресурсах, що впливають на рішення щодо локалізації промислових об'єктів. Саме в результаті взаємодії цих факторів виникають взаємозв'язок і взаємозалежність економічних, людських, соціальних, інформаційних та інших потоків між територіями, які для ФТ є найбільш значущими або визначальними. Виходячи з того, що фактори розміщення виробництв є першопричиною виникнення територіальних зв'язків, функціональна типологізація фіксує і групує ці зв'язки для цілей диференційованої державної промислової політики, не обмежуючись адміністративними кордонами.

Використання функціональної типологізації територій у державному управлінні зумовлює соціально-економічні ефекти, важливі з позиції стимулювання промислового розвитку, оскільки дозволяє перейти до цільової / адресної промислової політики (табл. 2). Окремо слід наголосити на можливості її застосування в межах промислової політики як маркера «вузьких місць» промислового розвитку, що мають бути усунені через регіональну політику шляхом пріоритизації цілей і заходів з її реалізації і в межах територіально орієнтованого механізму.

Крім того, розуміння функціональних зв'язків територій сприяє розробленню ефективної промислової політики за рахунок можливості цілеспрямованого використання промислового потенціалу шляхом вибору просторових ефектів, що виникають на базі його використання. Неврахування даних щодо просторових ефектів може призвести до помилкових економічних рішень щодо започаткування промислової діяльності. Функціональний підхід має вбудовуватися в промислову політику як ключовий інструмент, який викликає позитивні та взаємопідсилюючі наслідки на різних рівнях (локальному, регіональному і національному). Використання в промисловій політиці функціонального підходу може мати ефект ланцюгової реакції: у межах промислової політики він є складовою механізму підвищення ефективності використання промислового потенціалу, який базується на просторових ефектах і, відповідно, поєднуватиме регіональні й загальнодержавні наслідки економічного зростання та розвитку. Паралельно із стимулюванням промислового розвитку його використання сприяє вирішенню завдань регіональної політики завдяки позитивній динаміці процесів у промисловій сфері через:

- сприяння ефективному просторовому розміщенню промислових об'єктів;

Таблиця 2. Ефекти від застосування функціональної типологізації для промислового розвитку

Напрями державної політики	Механізм дії функціональної типологізації	Ефект
Узгодження політик і подолання адміністративних бар'єрів	ФТ дозволяє узгоджувати поза межами адміністративних кордонів міжмуніципальне планування (землекористування, податкові режими, індустріальні парки), що підвищує ефективність ланцюгів промислової діяльності	Спрощення умов для ведення бізнесу в межах функціональної території; виникнення економічної синергії
Адресне стимулювання розвитку	ФТ дозволяє чітко ідентифікувати унікальні конкурентні переваги кожного функціонального типу території. Це є основою для розробки стратегій спеціалізації, які концентрують державну підтримку та інвестиції у тих промислових секторах, де територія вже має науковий кадровий потенціал і сформовані ланцюги доданої вартості	Підвищення конкурентоспроможності та інноваційності промисловості
Оптимізація інвестицій	З урахуванням функціональних зв'язків (транспортних потоків, ланцюгів постачання тощо), ФТ дозволяє направляти публічні інвестиції саме в ті місця, де це максимально сприятиме промислому розвитку	Зменшення логістичних витрат і підвищення доступності промислових майданчиків
Економічна диверсифікація і структурна трансформація	ФТ виокремлює монофункціональні міста і території, які є вразливими до економічних криз. Це дає змогу розробляти і фінансувати адресні програми диверсифікації промислової діяльності	Зниження ризиків для промислових територій, залежних від однієї галузі
Виявлення місць створення синергетичного ефекту	ФТ виявляє просторову концентрацію підприємств, створюючи умови для кластеризації	Стимулювання ефективності ланцюгів промислової діяльності
Стимулювання інновацій і R&D	ФТ виявляє агломерації (регіональні полюси зростання), де сконцентровано найбільший науковий кадровий потенціал з метою цільової підтримки інноваційних центрів	Максимізація інноваційного ефекту від концентрації фінансування на унікальних конкурентних перевагах типів ФТ. Сприяння технологічній модернізації промисловості
Розвиток трудового потенціалу і зайнятості	ФТ дозволяє визначити зони щоденної маятникової міграції, де необхідно узгоджувати освітню і транспортну політику	Формування функціональних ринків праці

Джерело: складено авторкою.

- міжсекторальну інтеграцію і поширення — саме за рахунок міжгалузевих зв'язків — просторового економічного ефекту на інші адміністративні й функціональні території;

- підвищення економічної стійкості територій в умовах зростаючої невизначеності;

- урахування змін функціональних зв'язків унаслідок глобальних мегатрендів (зокрема, декарбонізації та цифровізації промислової діяльності);

- урахування територіальних наслідків нових тенденцій, які породжують нові типи територіальних взаємозалежностей;

- сприяння комплексному розвитку територій за рахунок використання галузевої синергії і ефекту масштабу виробництва;

- вирішення проблеми відсутності регіональної орієнтованості більшості державних політик і забезпечення комплексного підходу до регіонального розвитку (що є актуальним в умовах України).

Актуальність зазначених напрямів частково підтверджується завданнями програм і проєктів, які реалізуються в Європейському Союзі на базі ФТТ^{23, 24}. Синергія від інтеграції промислової і регіональної політики на базі функціональних територій досягається через взаємне посилення цілей: регіональна політика створює умови для промислового розвитку, а промисловість стає економічним рушієм регіонального розвитку.

Окреслення перспектив використання функціональної типологізації територій для промислового розвитку України є можливим шляхом визначення цілей і завдань промислової політики за кожним функціональним типом (табл. 3). При встановленні особливостей промислової політики здійснено спробу використати європейський підхід до функціональної типологізації — через закладання в цільові орієнтири посилення спроможності промислового потенціалу перспективних регіонів (зокрема, для територій сталого розвитку і регіональних полюсів зростання) утворювати просторові ефекти від його реалізації.

Слід зазначити, що певні цілі та завдання промислової політики стосуються реалізації промислового потенціалу будь-якого функціонального типу територій без винятку. До них, зокрема, відносяться:

- забезпечення економічної стійкості промисловості до безпекових ризиків;

- пом'якшення впливу проблем, що перешкоджають реалізації територіального промислового потенціалу;

- створення умов для реалізації промислового потенціалу на інноваційних засадах;

- стимулювання інвестиційної діяльності в промисловості;

²³ Pilot project: functional areas in the EU. *European Commission*. 2022. Jun 28. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/28-06-2022-pilot-project-functional-areas-in-the-eu_en (дата звернення: 20.11.2025).

²⁴ Find Interreg programmes. *Interreg*. URL: <https://interreg.eu/programmes> (дата звернення: 20.11.2025).

Таблиця 3. Особливості промислової політики на територіях різних функціональних типів

ФТТ	Промислова політика	
	цілі	завдання
Території відновлення	Відновлення промислового потенціалу територій та їх спроможності до промислового розвитку	Проведення класифікації територій за рівнем руйнувань промислової і критичної інфраструктури. Відновлення окремих промислових об'єктів або територіальних промислових систем (залежно від обсягів руйнувань) за принципом «краще, ніж було» і на принципах сталості, інклюзивності, енергоефективності, стійкості до безпекових загроз. Трансформація промислових систем територій з урахуванням завдань ранньої і повоєнної відбудови економіки України та євроінтеграційних імперативів. Визначення проблем, які необхідно вирішити з точки зору швидкого відновлення промислової діяльності на території з незначними пошкодженнями в промисловому секторі. Заохочення інвестицій у відбудову промислової та критичної інфраструктури територій. Активізація міжнародної співпраці для залучення донорських коштів та інвестицій у відновлення. Реалізація державних інфраструктурних проектів і проектів відновлення. Розроблення і впровадження інвестиційних стимулів, що враховують пріоритети сталого розвитку і технологічного оновлення при відновленні виробництва. Забезпечення процесів відновлення достатньою кількістю трудового потенціалу, в тому числі кваліфікованими кадрами для підприємств критичної інфраструктури, розробка механізмів реверсної трудової міграції. Формування спроможності громад впливати на підприємницький, інвестиційний потенціал і соціальний клімат громад з метою покращення перспектив стратегування відновлення
Регіональні полюси зростання	Створення опорних точок зростання в промисловому секторі	Трансформація промислових систем територій з урахуванням тенденцій Індустрії 4.0 і 5.0 та євроінтеграційних імперативів. Зростання частки вітчизняних виробництв, на яких застосовуються технології п'ятого і шостого технологічних укладів; пріоритетний розвиток виробництв.

Продовження таблиці 3

ФТТ	Промислова політика	
	цілі	завдання
Території сталого розвитку	Зростання спроможності промислового потенціалу територій позитивно впливати на суміжні території, регіон і/або державу в цілому	Збільшення обсягів і частки виробництва і реалізації інноваційної продукції. Використання смарт-спеціалізації для розвитку переробних виробництв. Активізація міжнародної співпраці для залучення донорських коштів та інвестицій у пріоритетні сектори і галузі. Розширення виробничої взаємодії з країнами ЄС для сприяння промислового переходу до Індустрії 4.0 і 5.0; поглиблення участі в структурних програмах ЄС. Підтримка проєктів зосередження промислових потужностей з високим потенціалом на реалізації завдань зміцнення обороноздатності країни та інвестицій у критичну інфраструктуру. Реконфігурація транспортної логістики та інфраструктури відповідно до потреб структурної модернізації Поглиблення промислової переробки сільськогосподарської сировини. Включення сировинного потенціалу території у ланцюги створення доданої вартості всередині території, регіону, країни. Збільшення локальної складової у вартості сировини, матеріалів, вузлів, деталей, промислових послуг, що використовуються у вітчизняному виробництві. Реалізація цільових проєктів упровадження технологій Індустрії 4.0 і 5.0. Збільшення використання ресурсів, вироблених в Україні, у процесі створення товарів, які закуповуються через систему державних закупівель. Розвиток промислових кластерів. Упровадження кліматично нейтральних, низьковуглецевих, циркулярних моделей виробництва у промисловості. Пришвидшення модернізаційних зрушень у промисловості. Підвищення ефективності міжрегіонального співробітництва і виробничої взаємодії з країнами ЄС для економічного й промислового зростання. Розробка і впровадження інвестиційних стимулів, що враховуватимуть пріоритети сталого розвитку і технологічного оновлення. Облаштування достатньої кількості промислових майданчиків для релокованих підприємств реального сектору економіки

Закінчення таблиці 3

ФТТ	Промислова політика	
	цілі	завдання
Території з особливими умовами для розвитку	Подолання обмежень промислового розвитку і адаптація до сталих ризиків	Формування механізмів адаптації до особливих умов здійснення економічної діяльності. Знаходження нових рушіїв економічної динаміки регіонів з урахуванням перерозподілу виробничих сил унаслідок війни і безпекових чинників. Промислова трансформація територій, що підпадають під вплив енергетичного переходу. Створення пільгових умов для інвесторів, які здійснюють інвестиційну діяльність у стратегічних галузях промисловості й на територіях з особливими умовами для розвитку

Джерело: складено авторкою.

- розвиток міжмуніципального, міжрегіонального і транскордонного співробітництва в промисловій сфері;
- розвиток транспортної логістики та інфраструктури, у тому числі транскордонної, для потреб виробничої сфери;
- розвиток імпортозамісних виробництв;
- створення умов для розміщення високотехнологічних промислових виробництв і покращення умов ведення бізнесу;
- сприяння оптимізації просторового розміщення промислових об'єктів на основі критеріїв економічної стійкості, обороноздатності країни і стратегічно орієнтованого розвитку;
- створення у високотехнологічних галузях нових виробництв з вітчизняним ресурсним потенціалом;
- декарбонізація промислової діяльності, стимулювання енергоефективності промислових галузей;
- зміцнення енергетичної стійкості промислових об'єктів.

Крім того, деякі цілі та завдання промислової політики є властивими для політики щодо регіональних полюсів зростання (як драйверів економічного / промислового розвитку України в період повоєнного відновлення і розвитку) і територій сталого розвитку, активізація промислового потенціалу яких необхідна для накопичення можливостей територій щодо утворення просторових впливів, і передбачають:

- розвиток співробітництва між урядом і швидкозростаючими галузями промисловості;
- забезпечення кваліфікованими кадрами підприємств швидкозростаючих секторів і критичної інфраструктури;
- збільшення витрат на R&D для стимулювання інновацій;

- поглиблення промислового співробітництва з ключовими партнерами: ЄС, США і Великою Британією тощо;

- розширення можливостей для навчання у швидкозростаючих секторах, включаючи нові короткі курси за окремими навичками, а також пакети навичок, орієнтованих на оборонні, цифрові та інженерні напрями.

Встановлення цілей і завдань промислової політики за кожним ФТТ є важливим кроком у вирішенні проблем економічного / промислового відновлення й розвитку країни, оскільки визначить пріоритети державної регіональної політики щодо забезпечення промислової діяльності на територіях різних функціональних типів. Диференціацію цілей і завдань промислової політики відповідно до особливостей кожного функціонального типу територій планується використати як базис для розробки територіально орієнтованого механізму регіонального розвитку (в промисловій сфері) у подальших наукових дослідженнях.

ВИСНОВКИ

Функціональна територія — виокремлений простір, межі якого визначаються на основі горизонтальних соціально-економічних взаємовідносин у формі просторових потоків між частинами адміністративних регіонів, які формують їх взаємозалежність і взаємодоповнюваність. Виходячи з функціональної взаємозалежності ФТ мають однакові цілі й завдання і вимагають спільного стратегування розвитку.

Перелік територій, віднесених до конкретних функціональних типів, є динамічним і змінюється під впливом комбінації ендегенних і екзогенних чинників. З управлінської точки зору його актуалізація має відбуватися синхронно з циклами стратегічного планування. На практиці виокремлення ФТ може базуватися на встановленні соціально-економічних взаємодій, що виникають з огляду на особливості економічної діяльності; відображати спільні природні характеристики або спільні проблеми розвитку. Наразі, через зростання геополітичних загроз у ЄС розпочато роботу над визначенням нового функціонального типу територій — східноєвропейських прикордонних регіонів ЄС (межують з РФ, Білоруссю і Україною) — для формування механізмів їх розвитку й забезпечення згуртованості в умовах підвищеної небезпеки.

Світовий досвід демонструє, що функціональна типологізація територій є дієвим інструментом для: точкової діагностики проблем і встановлення потенціалу (аналітична база); уникнення фрагментації і дублювання інвестицій та управлінських функцій (ефективність); розробки диференційованих політик, які відповідатимуть потребам кожного функціонального типу територій (територіально орієнтовані механізми розвитку). Застосування ФТТ надає можливість персоналізувати промислову політику, забезпечуючи перехід від загальних підходів до цільового і адресного.

Для України використання функціональної типологізації територій з метою промислового розвитку доцільно здійснювати шляхом визначення цілей

і завдань промислової політики для кожного функціонального типу, що дозволить урахувати особливості реалізації промислового потенціалу територій: для територій відновлення — це відродження промислового потенціалу територій та їх спроможності до промислового розвитку; для полюсів зростання — створення опорних точок зростання в промисловому секторі; для територій сталого розвитку — зростання спроможності промислового потенціалу територій створювати ефекти позитивного впливу на суміжні території; для територій з особливими умовами для розвитку — подолання обмежень промислового розвитку і адаптація до усталених ризиків. У цільові орієнтири перспективних регіонів (території сталого розвитку і регіональні полюси зростання) закладено стимулювання їх здатності до генерації просторових ефектів (зокрема, від промислового розвитку) з метою забезпечення ланцюгової реакції економічного зростання на територіях інших типів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Сторонянська, І. (Наук. ред.) (2022). Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методологія ідентифікації та інструментарій стимулювання розвитку. Моногр. НАН України, ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України». Львів. 494 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf>
- Шевченко, О., Кузьминчук, Н. (2022). Методичні підходи до типізації територій в Україні для відновлення та управління регіональною економікою. *Проблеми економіки*. № 3 (53). С. 104—111. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-3-104-111>
- Заблудська, І., Рогозян, Ю. (2023). Економіко-правовий аспект оцінювання результативності й ефективності розбудови функціональних типів територій України. *Економіка України*. 66. 01(734). 44—60. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.044>
- Снігова, О. (2024). Вугільні громади як території з особливими умовами для розвитку: створення точок зростання в процесі декарбонізації. *Регіональна економіка*. № 4(114). С. 30—38. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-4>
- Ahas, R., Silm, S., Järv, O., Saluveer, E., Tiru, M. (2010). Using mobile positioning data to model locations meaningful to users of mobile phones. *Journal of Urban Technology*. Vol. 17/1. P. 3—27. <https://doi.org/10.1080/10630731003597306>
- Arias, J., Palop, J., Bodas Sagi, D., Lapaz, H. (2018). Using Transactional Data to Determine the Usual Environment of Cardholders. In: *Information and Communication Technologies in Tourism 2018*. B. Stangl, J. Pesonen (Eds.). P. 515—527. https://doi.org/10.1007/978-3-319-72923-7_39
- Berdegúe, J., Hiller, T., Ramírez, J., Satizábal, S., Soloaga, I., Soto, J., Uribe, M., Vargas, O. (2019). Delineating Functional Territories from Outer Space. *Latin American Economic Review*. Vol. 28. <https://doi.org/10.1186/s40503-019-0066-4>
- Martínez-Bernabeu, L., Coombes, M., Casado-Díaz, J. (2020). Functional Regions for Policy: a Statistical 'Toolbox' Providing Evidence for Decisions between Alternative Geographies. *Applied Spatial Analysis and Policy*. Vol. 13. P. 739—758. <https://doi.org/10.1007/s12061-019-09326-2>
- Lee, A., Breau, S. (2024). Canada's economic centre of gravity: New estimates using local labour market areas. *Canada's Economic Geography*. Vol. 47. No. 2. P. 29—38. <https://doi.org/10.7202/1115228ar>

- Truskolaski, T. (2020). Integrated Territorial Investments as an Instrument of Urban Policy: The Case of the Białystok Functional Area. *European Research Studies Journal*. Vol. XXIII. Iss. 3. P. 757—772. <https://doi.org/10.35808/ersj/1666>
- Kropp, P., Schwengler, B. (2016). Three-Step Method for Delineating Functional Labour Market Regions. *Regional Studies*. 50(3). 429—445. <https://doi.org/10.1080/00343440.2014.923093>
- Wicht, A., Kropp, P., Schwengler, B. (2020). Are functional regions more homogeneous than administrative regions? A test using hierarchical linear models. *Papers in Regional Science*. Vol. 99. Iss. 1. P. 135—165. <https://doi.org/10.1111/pirs.12471>
- Ma, Y., Sun, Y., Weng, F., Xu, Y. (2023). An Identification of Industrial Functional Zones Based on NLP: Evidence From Online Commercial Registration Data. *SAGE Open*. 13(1). <https://doi.org/10.1177/21582440231153854>
- Hatuka, T., Ben-Joseph, E. (2022). New industrial urbanism: Designing places for production. 1st ed. Routledge. 270 p. <https://doi.org/10.4324/9780367855000>
- Kasmi, F. (2021). Industrial Symbiosis and Territorial Development: The Cross-Fertilization of Proximity Dynamics and the Role of Information and Knowledge Flows. *Journal of the Knowledge Economy*. Vol. 12. P. 342—362. <https://doi.org/10.1007/s13132-020-00631-7>
- Bailey, D., Pitelis, C., Tomlinson P. (2023). Place-based industrial and regional strategy — levelling the playing field. *Regional Studies*. Vol. 57. Iss. 6. P. 977—983. <https://doi.org/10.1080/00343440.2023.2168260>
- King, L.J. (1962). The functional role of small towns in Canterbury. Proc. Third New Zealand Conference. Palmerston North. 44 p.
- Hall, P. (1974). The containment of urban England. *Geographical Journal*. Vol. 140. No. 3. P. 386—408. <https://doi.org/10.2307/1796533>
- Brown, L., Holmes, J. (1971). The delimitation of functional regions, nodal regions, and hierarchies by functional distance approaches. *Journal of Regional Science*. Vol. 11. Iss. 1. P. 57—72. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1971.tb00240.x>
- Heffner, K., Gibas, P. (2015). Obszary funkcjonalne i ich związki z zasięgiem oddziaływania ośrodków subregionalnych (na przykładzie województwa opolskiego). *Studia Miejskie*. 18. 9—23. <https://doi.org/10.25167/sm.2422>
- Alvanides, S., Openshaw, S., Duke-Williams, O. (2000). Designing zoning systems for flow data. In: GIS and GeoComputation: Innovations in GIS 7. 1st ed. P. Atkinson, D. Martin (Eds.). New York, Taylor and Francis Publishing, Inc. 288 p. P. 115—134. <https://doi.org/10.1201/9781482268263>
- Karlsson, C., Olsson, M. (2006). The identification of functional regions: theory, methods, and applications. *The Annals of Regional Science*. Vol. 40. P. 1—18. <https://doi.org/10.1007/s00168-005-0019-5>
- Drobne, S. (2017). Functional regions and areas: literature review according to application fields. *Geodetski Vestnik*. Vol. 61. No. 1. P. 35—57. <https://doi.org/10.15292/geodetski-vestnik.2017.01.35-57>
- Farmer, C., Fotheringham, A. (2011). Network-based functional regions. *Environment and Planning A: Economy and Space*. Vol. 43. Iss. 11. P. 2723—2741. <https://doi.org/10.1068/a44136>
- Heffner, K., Gibas, P. (2016). Functional areas in the regions and their links to scope sub-regional centres impact. *Studia regionalia*. Vol. 46. P. 27—39. <https://doi.org/10.12657/studreg-46-02>

- Churski, P., Adamiak, C., Dubownik, A., Komornicki, T., Pietrzykowski, M., Szyda, B., Śleszyński, P. (2025). The changing role of functional urban areas in regional policy: Identifying inner peripheries in the new development paradigm. *Regional Science Policy & Practice*. Vol. 17. Iss. 10. 100221. <https://doi.org/10.1016/j.rspp.2025.100221>
- Fioretti, C., Pertoldi, M. (2020). Exploring the functional area approach in EU urban strategies. *Transactions of the Association of European Schools of Planning*. 4(2). 146—162. <https://doi.org/10.24306/TrAESOP.2020.02.006>

Надійшла 16.07.2025

Прорецензована 08.09.2025

Доопрацьована 24.11.2025

Підписана до друку 02.12.2025

REFERENCES

- Storonyanska, I. (Sci Ed.) (2022). Functional types of territories as an object of state regional policy: identification methodology and development stimulation tools. Lviv. 494 p. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf> [in Ukrainian].
- Shevchenko, O., Kuzmynchuk, N. (2022). The Methodical Approaches to the Classification of Ukraine's Territories for the Recovery and the Regional Economy Administration. *The Problems of Economy*. No. 3 (53). P. 104—111. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-3-104-111> [in Ukrainian].
- Zablodska, I., Rohozian, Yu. (2023). Economic and legal aspect of assessing the effectiveness and efficiency of the development of functional types of Ukraine's territories. *Economy of Ukraine*. 66. 01(734). 44—60. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.044> [in Ukrainian].
- Snihova, O. (2024). Coal communities as the territories with special conditions for development: creation of growth points in the process of decarbonization. *Regional Economy*. No. 4(114). P. 30—38. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-4-4> [in Ukrainian].
- Ahas, R., Silm, S., Järv, O., Saluveer, E., Tiru, M. (2010). Using mobile positioning data to model locations meaningful to users of mobile phones. *Journal of Urban Technology*. Vol. 17/1. P. 3—27. <https://doi.org/10.1080/10630731003597306>
- Arias, J., Palop, J., Bodas Sagi, D., Lapaz, H. (2018). Using Transactional Data to Determine the Usual Environment of Cardholders. In: *Information and Communication Technologies in Tourism 2018*. B. Stangl, J. Pesonen (Eds.). P. 515—527. https://doi.org/10.1007/978-3-319-72923-7_39
- Berdegú, J., Hiller, T., Ramírez, J., Satizábal, S., Soloaga, I., Soto, J., Uribe, M., Vargas, O. (2019). Delineating Functional Territories from Outer Space. *Latin American Economic Review*. Vol. 28. <https://doi.org/10.1186/s40503-019-0066-4>
- Martínez-Bernabeu, L., Coombes, M., Casado-Díaz, J. (2020). Functional Regions for Policy: a Statistical ‘Toolbox’ Providing Evidence for Decisions between Alternative Geographies. *Applied Spatial Analysis and Policy*. Vol. 13. P. 739—758. <https://doi.org/10.1007/s12061-019-09326-2>
- Lee, A., Breau, S. (2024). Canada's economic centre of gravity: New estimates using local labour market areas. *Canada's Economic Geography*. Vol. 47. No. 2. P. 29—38. <https://doi.org/10.7202/1115228ar>
- Truskolaski, T. (2020). Integrated Territorial Investments as an Instrument of Urban Policy: The Case of the Białystok Functional Area. *European Research Studies Journal*. Vol. XXIII. Iss. 3. P. 757—772. <https://doi.org/10.35808/ersj/1666>

- Kropp, P., Schwengler, B. (2016). Three-Step Method for Delineating Functional Labour Market Regions. *Regional Studies*. 50(3). 429—445. <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.923093>
- Wicht, A., Kropp, P., Schwengler, B. (2020). Are functional regions more homogeneous than administrative regions? A test using hierarchical linear models. *Papers in Regional Science*. Vol. 99. Iss. 1. P. 135—165. <https://doi.org/10.1111/pirs.12471>
- Ma, Y., Sun, Y., Weng, F., Xu, Y. (2023). An Identification of Industrial Functional Zones Based on NLP: Evidence From Online Commercial Registration Data. *SAGE Open*. 13(1). <https://doi.org/10.1177/21582440231153854>
- Hatuka, T., Ben-Joseph, E. (2022). New industrial urbanism: Designing places for production. 1st ed. Routledge. 270 p. <https://doi.org/10.4324/9780367855000>
- Kasmi, F. (2021). Industrial Symbiosis and Territorial Development: The Cross-Fertilization of Proximity Dynamics and the Role of Information and Knowledge Flows. *Journal of the Knowledge Economy*. Vol. 12. P. 342—362. <https://doi.org/10.1007/s13132-020-00631-7>
- Bailey, D., Pitelis, C., Tomlinson, P. (2023). Place-based industrial and regional strategy — levelling the playing field. *Regional Studies*. Vol. 57. Iss. 6. P. 977—983. <https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2168260>
- King, L.J. (1962). The functional role of small towns in Canterbury. In: Proc. Third New Zealand Geography Conference. Palmerston North. 44 p.
- Hall, P. (1974). The containment of urban England. *Geographical Journal*. Vol. 140. No. 3. P. 386—408. <https://doi.org/10.2307/1796533>
- Brown, L., Holmes, J. (1971). The delimitation of functional regions, nodal regions, and hierarchies by functional distance approaches. *Journal of Regional Science*. Vol. 11. Iss. 1. P. 57—72. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1971.tb00240.x>
- Heffner, K., Gibas, P. (2015). Obszary funkcjonalne i ich związki z zasięgiem oddziaływania ośrodków subregionalnych (na przykładzie województwa opolskiego). *Studia Miejskie*. 18. 9—23. <https://doi.org/10.25167/sm.2422>
- Alvanides, S., Openshaw, S., Duke-Williams, O. (2000). Designing zoning systems for flow data. In: GIS and GeoComputation: Innovations in GIS 7. 1st ed. P. Atkinson, D. Martin (Eds.). New York, Taylor and Francis Publishing, Inc. 288 p. P. 115—134. <https://doi.org/10.1201/9781482268263>
- Karlsson, C., Olsson, M. (2006). The identification of functional regions: theory, methods, and applications. *The Annals of Regional Science*. Vol. 40. P. 1—18. <https://doi.org/10.1007/s00168-005-0019-5>
- Drobne, S. (2017). Functional regions and areas: literature review according to application fields. *Geodetski Vestnik*. Vol. 61. No. 1. P. 35—57. <https://doi.org/10.15292/geodetski-vestnik.2017.01.35-57>
- Farmer, C., Fotheringham, A. (2011). Network-based functional regions. *Environment and Planning A: Economy and Space*. Vol. 43. Iss. 11. P. 2723—2741. <https://doi.org/10.1068/a44136>
- Heffner, K., Gibas, P. (2016). Functional areas in the regions and their links to scope sub-regional centres impact. *Studia regionalia*. Vol. 46. P. 27—39. <https://doi.org/10.12657/studreg-46-02>
- Churski, P., Adamiak, C., Dubownik, A., Komornicki, T., Pietrzykowski, M., Szyda, B., Śleszyński, P. (2025). The changing role of functional urban areas in regional policy: Identifying inner peripheries in the new development paradigm. *Regional Science Policy & Practice*. Vol. 17. Iss. 10. 100221. <https://doi.org/10.1016/j.rsp.2025.100221>

Fioretti, C., Pertoldi, M. (2020). Exploring the functional area approach in EU urban strategies. *Transactions of the Association of European Schools of Planning*. 4(2). 146—162. <https://doi.org/10.24306/TrAESOP.2020.02.006>

Received on July 16, 2025

Reviewed on September 8, 2025

Revised on November 24, 2025

Signed for printing on December 2, 2025

Olena Snigova, Dr. Sci. (Econ.), Senior Research Fellow,
Leading Research Fellow of the Department of Trade and Industrial Policy
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
26, Panasas Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

USING THE CONCEPT OF FUNCTIONAL TERRITORIES FOR INDUSTRIAL DEVELOPMENT

The approach to solving regional development tasks introduced in Ukraine, which is implemented through the functional typologization of regions, is the basis for fulfilling its obligations to harmonize national legislation with EU law. It underlies planning and the reconstruction of the country. At the same time, ensuring economic, in particular industrial, development requires the state to implement territory-oriented mechanisms to promote the realization of regional potential.

The EU practice of applying the functional approach involves improving the processes of management, coordination, and planning of socio-economic development, not limiting it to the administrative borders of regions, i.e. at the sublocal level, with an orientation toward the spatial effects of functional connections between territories. This has a positive effect on the cohesion of the European regional space. The problems of industrial development identified through the prism of functional approaches can be considered partially investigated when establishing the agglomeration effects of industrial clustering, within the framework of the structural transformation of the regional economy due to the energy transition, or from the perspective of strengthening the role of industrial policy in the formation of new growth poles.

The paper outlines the possibilities of applying the concept of functional types of territories to ensure the industrial development of Ukraine and set the goals and objectives of industrial policy for functional territories as a component of the territory-oriented mechanism of industrial development. Proposals are provided for setting the goals and objectives of industrial policy with grouping by functional territories based on the official domestic approach to functional typologization. An attempt is made to approximate the European practice of applying the functional approach by including in the target benchmarks for development the capacity of the industrial potential of promising regions (in particular, sustainable territories) to produce spatial effects from its realization.

Keywords: *industrial development; functional types of territories; territory-oriented mechanisms.*

СТАЛИЙ ТА ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК, ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І «ЗЕЛЕНИЙ» ПЕРЕХІД

SUSTAINABLE AND INCLUSIVE
DEVELOPMENT, ENVIRONMENTAL
ECONOMICS, AND “GREEN” TRANSITION

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.086>

УДК 332.1:330.15:504.06(477-11)

JEL: Q01, Q56, R11, R58, L26

І.В. ЛЕЩУХ, канд. екон. наук, старший дослідник,
старша наукова співробітниця відділу просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»
вул. Козельницька, 4, 79026, Львів, Україна
e-mail: ira_leschukh@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СТЕЙКХОЛДЕРИ «ЗЕЛЕНОГО» ПЕРЕХОДУ БІЗНЕСУ: ДОСВІД ЗАХІДНОГО МАКРОРЕГІОНУ УКРАЇНИ

Проаналізовано на прикладі Західного макрорегіону України роль органів місцевого самоврядування як ключових стейкхолдерів «зеленого» переходу бізнесу. На основі опитування представників 107 територіальних громад виявлено рівень інтеграції принципів «зеленого» переходу в місцеві програми підтримки підприємництва, особливості інституційної взаємодії влади, бізнесу і громадськості в контексті досягнення «зеленої» трансформації, а також основні бар'єри для впровадження бізнесом «зелених» ініціатив.

Ключові слова: «зелений» перехід; органи місцевого самоврядування; територіальні громади; бізнес; сталий розвиток; Західний макрорегіон України.

Глобальні виклики зміни клімату і екологічної деградації формують нову парадигму економічного розвитку, яку закріплено в Цілях сталого розвитку ООН і в Європейському зеленому курсі (ЄЗК). Для України, яка одночасно переживає руйнівні наслідки повномасштабної війни і готується до масштабного повоєнного відновлення, інтеграція принципів «зеленого» переходу

Ц и т у в а н н я: Лещух, І. (2026). Органи місцевого самоврядування як стейкхолдери «зеленого» переходу бізнесу: досвід Західного макрорегіону України. *Економіка України*. 69. 01(770). 86—102. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2026.01.086>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

стає не лише стратегічною вимогою міжнародної інтеграції, а й запорукою довгострокової економічної стійкості.

Особлива роль у цих процесах належить територіальним громадам (ТГ), оскільки саме на місцевому рівні реалізуються рішення, які безпосередньо впливають на якість довкілля, структуру виробництва, зайнятість населення та інвестиційну привабливість. У громадах формується простір для партнерства влади, бізнесу і громадськості, а успішність «зеленого» переходу залежить від рівня інституційної спроможності й узгодженості дій між цими акторами (Патицька, Сороковий, 2025).

У цьому контексті важливо дослідити позицію органів місцевого самоврядування (ОМС), адже, по-перше, вони є носіями мандату на стратегічне управління розвитком територій, відповідають за просторове й економічне планування, а також за координацію проєктів у сфері енергоефективності та екології; по-друге, саме вони виступають першою інстанцією, до якої звертається бізнес за підтримкою чи роз'ясненням у питаннях екологічного регулювання, що робить їх ключовими посередниками між державними політиками й локальною практикою; по-третє, війна істотно змінила умови господарювання, тому громади змушені балансувати між кризовим управлінням і стратегічними завданнями відновлення, що актуалізує потребу у вивченні їх бачення перспектив «зеленого» переходу.

У наявній літературі добре висвітлено такі аспекти: стратегічні рамки сталого економічного розвитку і «зеленого» переходу (зокрема, у працях Л. Горбач із співавторами (2024), М. Гончаренка із співавторами (2020), І. Колодійчук і М. Куртяк (2024), І. Лещух (2025), Ю. Орловської із співавторами (2020) та інших); інструменти підтримки екологізації підприємництва (у працях О. Бабчинської (2020), Д. Шушпанова і Н. Кривокульської (2024), Е. Шелудько (2019) та інших); загальнонаціональні потреби повоєнного відновлення (дослідження Я. Петруненко (2024), О. Семененко із співавторами (2025), а також праці науковців ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», наприклад М. Мельник (2022), І. Сторонянської (2022) та інших).

Окремі теоретичні підходи до вивчення принципів, управлінських механізмів, інституційних засад і драйверів «зеленого» переходу базуються на поєднанні концепцій сталого розвитку, циркулярної економіки, інституційної стійкості й екологічної модернізації. Так, у працях О. Зінченко (2023), М. Хвесика (2024), М. Хожило (2025), О. Шубравської (2025) підкреслюється, що «зелений» перехід є не лише екологічним, а й економіко-інституційним процесом, який формує нову логіку просторового розвитку територій.

Проте, незважаючи на досить велике коло опублікованих досліджень з даної теми, суттєво бракує оцінок рівня інтеграції бізнесом пріоритетів «зеленого» переходу на локальному рівні з позиції органів місцевого самоврядування, які виступають ключовими стейкхолдерами цього процесу.

Отже, **мета статті** — проаналізувати бачення і оцінки органів місцевого самоврядування щодо стану, бар'єрів і перспектив інтеграції принципів «зе-

леного» переходу в діяльність бізнесу територіальних громад Західного макрорегіону України, визначити роль ОМС як ключових стейкхолдерів цього процесу в умовах війни і під час майбутнього повоєнного відновлення.

Для досягнення поставленої мети протягом липня — серпня 2025 р. було проведено емпіричне дослідження у формі опитування органів місцевого самоврядування Західного макрорегіону України. Під час виокремлення макрорегіону дотримано умовної науково-статистичної схеми районування, що спирається на регіональне групування, яке використовується в працях ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України» і в аналітичних матеріалах Державної служби статистики України. Так, до складу Західного макрорегіону України у статті віднесено Волинську, Рівненську, Львівську, Тернопільську, Івано-Франківську, Закарпатську й Чернівецьку області, що відповідає науково обґрунтованому історико-географічному і соціально-економічному підходу до виділення цього макрорегіону.

Участь у опитуванні взяли представники 107 територіальних громад семи областей Західного макрорегіону України, що становить 25,2 % від загальної кількості громад макрорегіону (тобто кожна четверта громада). Респонденти представляли громади 28 з 30 районів макрорегіону (за винятком лише Верховинського району Івано-Франківської області та Яворівського району Львівської області), що забезпечує високий рівень територіальної репрезентативності (рис. 1).

Важливо, що дослідження не претендує на досягнення статистичної репрезентативності у вузькому сенсі, а спрямоване на охоплення різних страт адміністративно-територіальної організації і просторового розвитку. Відтак, серед респондентів представлені:

1) великі за густотою населення міські громади з центральною садибою в містах — обласних центрах (Ужгородська, Івано-Франківська і Луцька громади), а також у колишніх містах обласного значення (зокрема, Стрийська, Самбірська, Шептицька, Новороздільська, Бурштинська, Дубенська, Кременецька, Мукачівська, Берегівська громади тощо);

2) прикордонні громади українсько-білоруського (Шацька і Ратнівська), українсько-польського (Шацька, Литовезька, Вишнівська, Рава-Руська, Хирівська, Старосамбірська, Стрілківська і Турківська), українсько-словацького (Ужгородська), українсько-угорського (Берегівська), українсько-румунського (Тячівська, Солотвинська, Рахівська, Богданська, Селятинська і Терембленська) і українсько-молдовського (Вашковецька) суміжжя;

3) гірські громади Карпатського регіону¹ (наприклад, Богданська, Рахівська, Солотвинська (Закарпатської області), Білківська, Міжгірська, Синевирська, Богородчанська, Солотвинська (Івано-Франківської області), Вигодська, Перегінська, Делятинська, Надвірнянська, Пасічнянська, Косівська,

¹ Громади, яким Законом України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-95-%D0%BF#Text>) надано статус гірських.

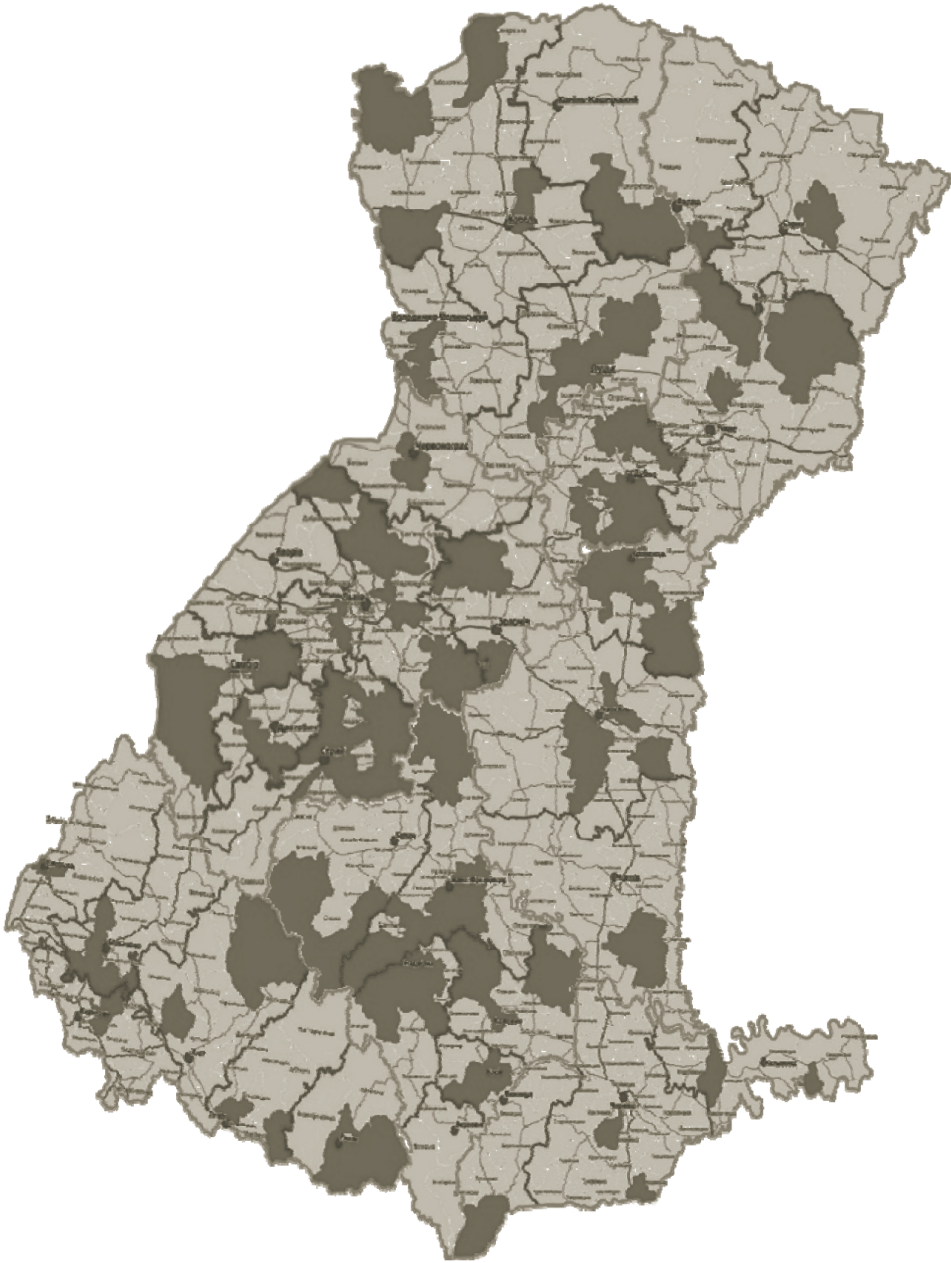

Рис. 1. Карта-схема локалізації респондентів — представників ТГ Західного макрорегіону України (заштриховано ті територіальні громади Західного макрорегіону України, представники яких взяли участь у опитуванні)

Джерело: побудовано авторкою за результатами опитування представників ТГ Західного макрорегіону України, проведеного у 2025 р.

Трускавецька, Старосамбірська, Стрілківська, Турківська, Селятинська), для яких притаманні виклики рельєфно-кліматичного та інфраструктурного характеру, а також здебільшого рекреаційна спеціалізація;

4) агроорієнтовані сільські громади рівнинних територій (значна частка громад Рівненської, Волинської і Тернопільської областей, а також північної частини Львівської області й Прикарпаття), де актуальними є питання диверсифікації економіки і розвитку переробки агропродукції;

5) громади з високою концентрацією внутрішньо переміщених осіб (зокрема, частина міських і приміських громад Львівської та Івано-Франківської областей, Ужгородська, Мукачівська, Луцька громади), що поєднують додаткові соціально-економічні навантаження з можливостями нарощування людського капіталу;

6) громади з потужним рекреаційним потенціалом (Трускавецька, Березівська, Солотвинська), які спеціалізуються на розвитку курортно-оздоровчої сфери, туризму й відпочинку і здатні генерувати значний мультиплікативний ефект для економіки регіону;

7) вугільні громади, громади з теплогенеруючими потужностями² (Литовезька, Нововолинська, Шептицька, Бурштинська), а також громади з розвинутою галуззю видобутку нафти й газу (Стрийська, Бориславська, Надвірнянська) та інших корисних копалин (Новороздільська, Миколаївська), що переживають специфічні виклики трансформації місцевих соціально-економічних систем і потребують вироблення нової моделі розвитку, здатної забезпечити їх адаптацію до сучасних умов господарювання.

У структурі вибірки респондентів простежується репрезентативне охоплення різних типів ТГ. Майже половину (48,6 %) становлять міські громади, що відображає урбанізаційний каркас Західного макрорегіону й дозволяє проаналізувати специфіку розвитку найбільш економічно активних територій. Водночас майже третина вибірки (31,8 %) припадає на сільські громади, які характеризуються переважно аграрною спеціалізацією і демонструють інші пріоритети й виклики розвитку. Дещо меншу, але значущу частку становлять селищні громади (19,6 %), які виступають локальними центрами тяжіння для навколишніх сіл (рис. 2, а).

За чисельністю населення громади у вибірці розподілено так (рис. 2, б):

- понад 25 тис. осіб — 33,6 % респондентів. Ця група майже повністю (97,3 %) репрезентована міськими громадами, тоді як сільські й селищні практично відсутні;
- 15—25 тис. осіб — 28 % опитаних;
- 10—15 тис. осіб — 11,2 % респондентів. Примітно, що дана група представлена винятково селищними громадами;
- до 10 тис. осіб — 27,1 %, серед яких домінують сільські громади.

За кількістю населених пунктів громади у вибірці суттєво різняться: від тих, що об'єднують лише кілька населених пунктів, до великих утворень з понад 40 населеними пунктами (наприклад, Млинівська, Рогатинська, Хо-

² Виокремлено відповідно до Державної цільової економічної програми справедливої трансформації вугільних регіонів України на період до 2030 року. Постанова Кабінету Міністрів України № 1024 від 22.09.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2021-%D0%BF#Text>

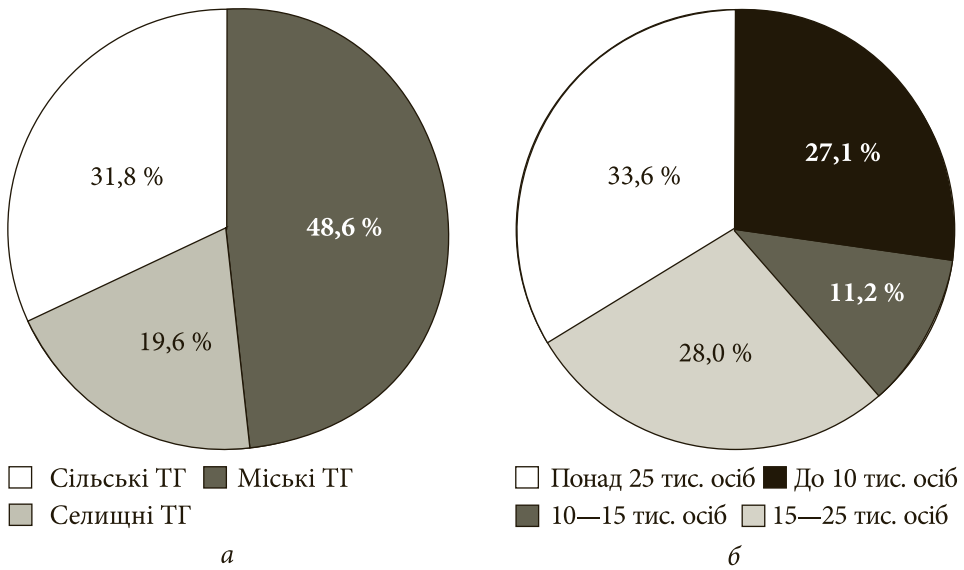

Рис. 2. Структура вибірки територіальних громад за їх типами (а) і чисельністю населення (б)

Джерело: побудовано авторкою за результатами опитування представників ТГ Західного макрорегіону України, проведеного у 2025 р.

дорівська, Жовківська та ін.). Утім, більшість громад об'єднують від 5 до 20 населених пунктів, що є характерним для сільських і селищних громад. Сформована вибірка є репрезентативною, оскільки охоплює різні страти адміністративно-територіальної організації і просторового розвитку. Така багатовимірність дозволяє розглядати результати опитування як цілісну емпіричну базу для подальшого аналізу специфіки, викликів і перспектив інтеграції принципів «зеленого» переходу у виробничі процеси суб'єктів господарювання ТГ Західного макрорегіону України в умовах війни.

Місцева політика підтримки підприємництва в громадах Західного макрорегіону України реалізується через низку інструментів, серед яких: місцеві програми розвитку підприємництва (з включенням таких екологічних компонентів, як підтримка енергоефективних технологій, відновлюваних джерел енергії, модернізація комунальної інфраструктури тощо), грантові й конкурсні механізми співпраці з міжнародними партнерами, а також інформаційно-консультаційні заходи для бізнесу щодо інтеграції принципів сталого розвитку. Саме ці інструменти формують практичну основу реалізації принципів «зеленого» переходу на місцевому рівні.

Подальший аналіз результатів опитування дозволив виявити, що лише 31,8 % опитаних громад (тобто менше третини) мають затверджені місцеві програми сприяння розвитку підприємництва, з них програми лише кожної третьої громади (загалом їх 12) передбачають екологічний компонент. Разом з тим ухвалення програм підтримки бізнесу з екологічною складовою диференціюється за типами громад: більш активними в даному контексті є міські

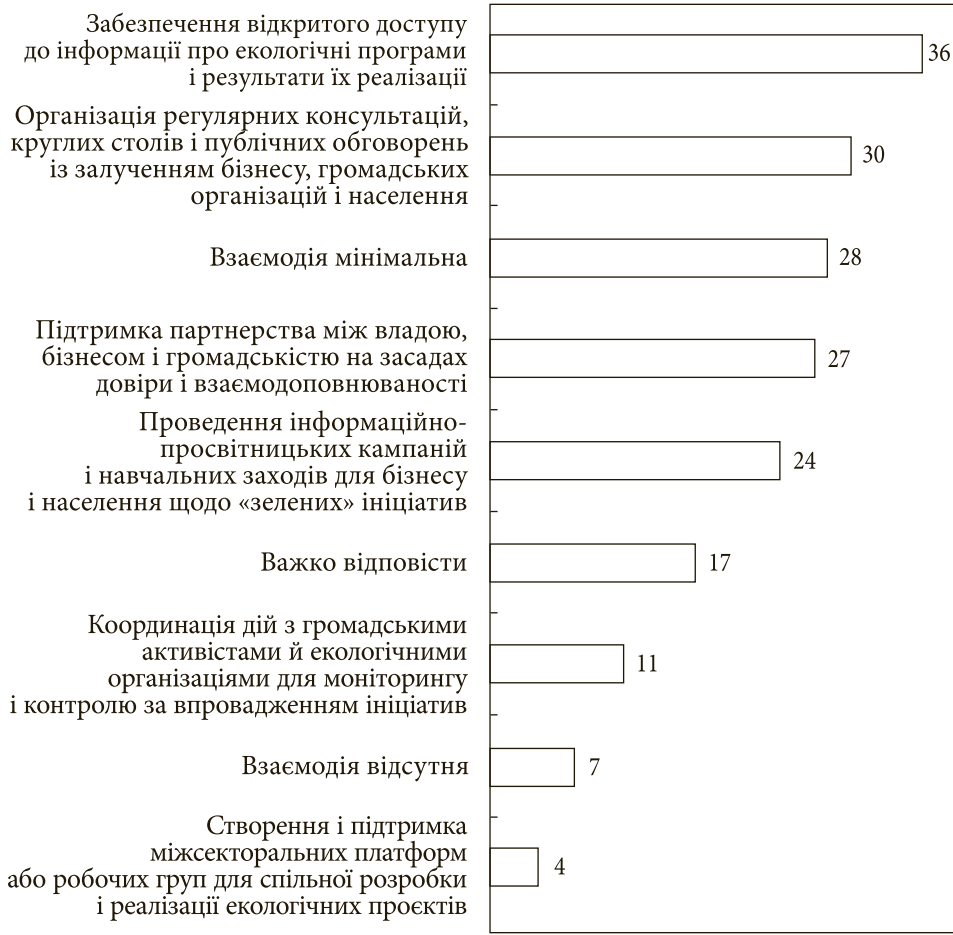

Рис. 3. Форми координації органів місцевого самоврядування з бізнесом і громадськістю щодо впровадження принципів «зеленого» переходу, кількість відповідей (респонденти обирали всі відповіді, які підходять)

Джерело: побудовано авторкою за результатами опитування представників ТГ Західного макрорегіону України, проведеного у 2025 р.

громади (8 з 12 відповідей), натомість у сільських (3 відповіді) та селищних (1 відповідь) громадах подібні ініціативи зустрічаються значно рідше. Це свідчить про істотні відмінності в ресурсних можливостях та інституційній спроможності різних типів ТГ, які в умовах війни посилюються додатковими фінансовими і соціальними навантаженнями, що обмежують їх розвиток. У цілому результати засвідчують низький рівень інтеграції принципів «зеленого» переходу в місцеву політику підтримки підприємництва. У перспективі повоєнного відновлення подолання цієї проблеми стане критично важливим для забезпечення збалансованого сталого розвитку на всій території Західного макрорегіону України.

Обмежене поширення таких програм відображає особливості організації інституційної взаємодії між органами влади, бізнесом і громадськістю, а

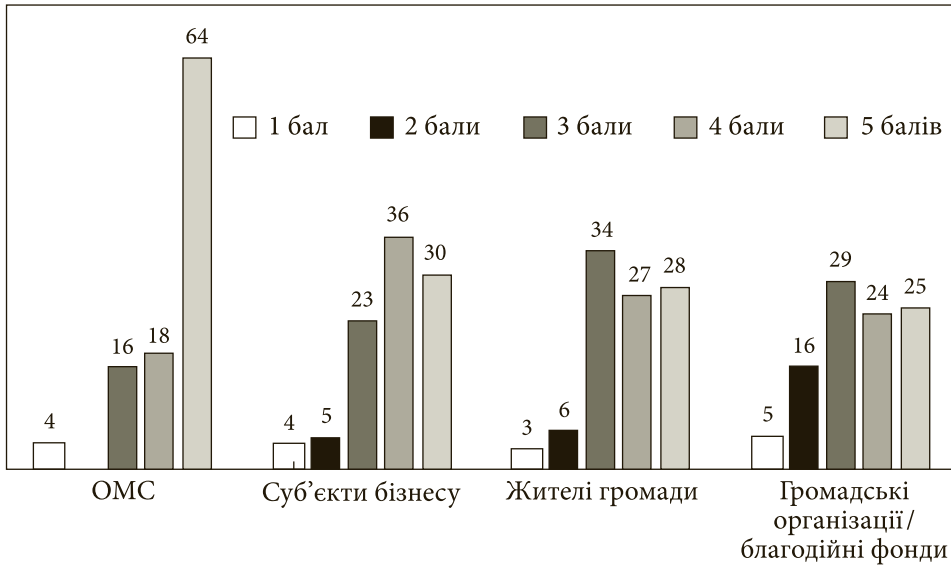

Рис. 4. Розподіл оцінок рівня відповідальності різних суб'єктів за реалізацію ініціатив «зеленого» переходу в громадах, кількість відповідей

Джерело: побудовано авторкою за результатами опитування представників ТГ Західного макрорегіону України, проведеного у 2025 р.

також наявні диспропорції у розподілі відповідальності за реалізацію «зеленого» переходу. Зокрема, 28 % опитаних громад декларують відсутність або мінімальний рівень співпраці з бізнесом і громадськістю щодо реалізації екологічно орієнтованих ініціатив, що свідчить про слабку інституційну основу для координації дій у напрямі «зеленого» переходу. Ще 14 % респондентів обрали варіант «важко відповісти», що може вказувати на наявність нечітких, переважно формальних практик взаємодії (рис. 3).

Разом з тим окремі опитані громади є більш активними в контексті співпраці з бізнесом і громадськістю щодо реалізації принципів «зеленого» переходу. Насамперед це проявляється в забезпеченні відкритого доступу до інформації про екологічні програми; організації регулярних консультацій, круглих столів і публічних обговорень за участю бізнесу й громадських організацій; підтримці партнерства на засадах довіри. Деякі громади впроваджують інформаційно-просвітницькі кампанії і організовують навчальні заходи для бізнесу і жителів щодо «зелених» ініціатив (24 відповіді), координують дії з громадськими активістами й екологічними організаціями для моніторингу і контролю за впровадженням ініціатив «зеленого» переходу (11 відповідей). У суб'єктивному розподілі відповідальності за впровадження ініціатив «зеленого» переходу домінують органи місцевого самоврядування (переважно 5 балів), що відображає їх самоідентифікацію як ключового суб'єкта формування і реалізації відповідної політики (рис. 4).

Водночас роль бізнесу і жителів громад оцінено здебільшого на середньому рівні (3—4 бали), що свідчить про визнання їх важливості як учасни-

Рис. 5. Сприйняття ролі бізнесу в упровадженні ініціатив «зеленого» переходу в громадах, кількість відповідей

Джерело: побудовано авторкою за результатами опитування представників ТГ Західного макрорегіону України, проведеного у 2025 р.

ків процесу, проте не як провідних драйверів змін. Громадські організації та благодійні фонди отримали найбільш варіативні оцінки (від 2 до 5 балів), з концентрацією відповідей на рівні 3—4 балів, що вказує на їх сприйняття як додаткових, допоміжних інституцій у реалізації принципів «зеленого» переходу. В цілому результати засвідчують домінування органів місцевого самоврядування в системі відповідальних суб'єктів і водночас демонструють недостатню інтеграцію бізнесу, жителів і громадського сектору в процеси сталого розвитку й екологічної трансформації громад.

Характер взаємодії між органами влади та бізнесом і розуміння ними розподілу відповідальності за реалізацію ініціатив «зеленого» переходу визначають, наскільки бізнес переходить від декларацій до реальних кроків у цьому напрямі. Респонденти — представники територіальних громад загалом розглядають місцевий бізнес як потужний драйвер розвитку, водночас усвідомлюючи, що органи місцевого самоврядування не мають прямого впливу на рішення суб'єктів господарювання щодо спрямування їх витрат на реалізацію ініціатив «зеленого» переходу (93,9 % респондентів відповіли «так» і «скоріше так») (рис. 5).

Високий рівень підтримки отримала теза про потребу взаємодії органів місцевого самоврядування з бізнесом у питаннях охорони довкілля, що де-

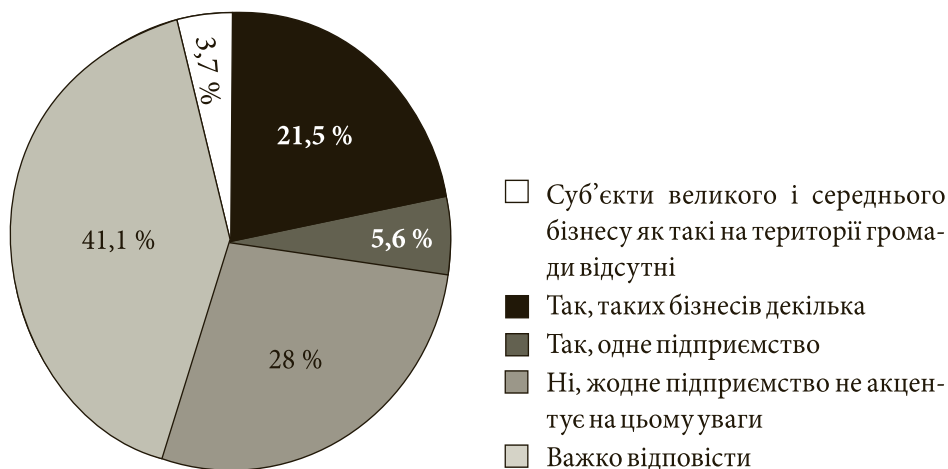

Рис. 6. Наявність суб'єктів середнього і великого бізнесу, які інтегрують принципи «зеленого» переходу у виробничі процеси, % відповідей

Джерело: побудовано авторкою за результатами опитування представників ТГ Західного макрорегіону України, проведеного у 2025 р.

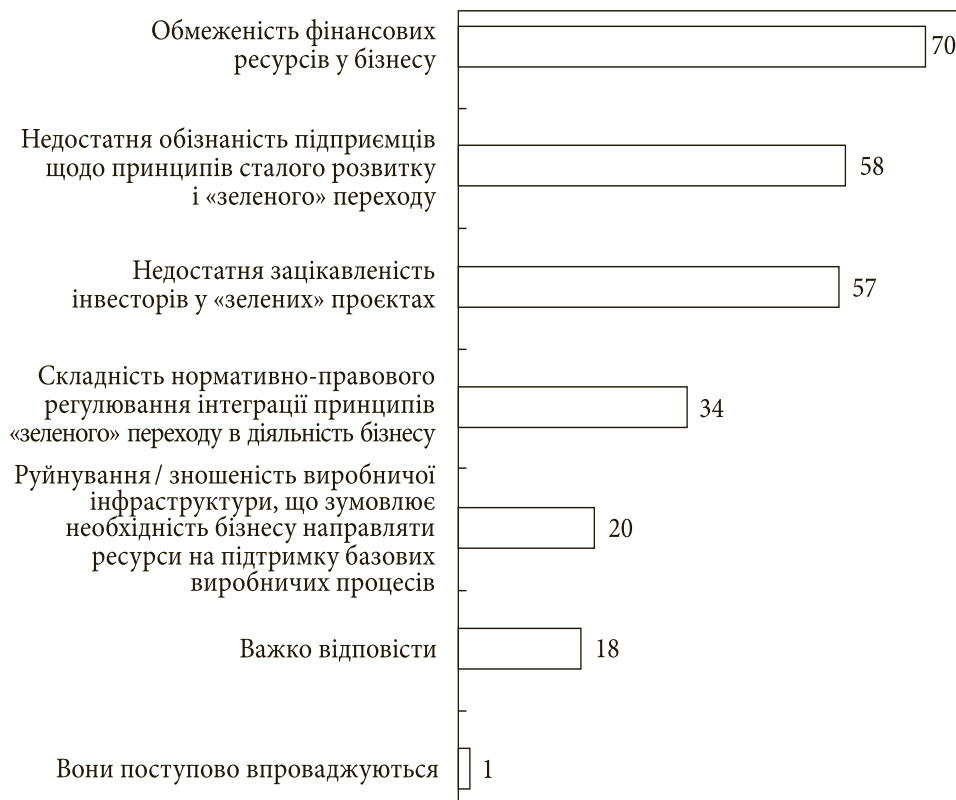

Рис. 7. Основні бар'єри інтеграції принципів «зеленого» переходу в діяльність місцевого бізнесу, кількість відповідей

Джерело: побудовано авторкою за результатами опитування представників ТГ Західного макрорегіону України, проведеного у 2025 р.

монструє визнання партнерської ролі бізнесу і важливості координації місцевою владою спільних заходів «зеленого» переходу. Громади також очікують від суб'єктів господарювання активнішого впровадження екологічних підходів у власній діяльності, зокрема, застосування енергозберігаючих технологій і відновлюваних джерел енергії, що свідчить про сприйняття внутрішньої модернізації бізнесу як ключового напрямку його «зеленого» переходу. Така трансформація здатна генерувати позитивні екстерналії для місцевого розвитку: скорочення витрат на енергоресурси, створення нових робочих місць у сфері «зеленої» економіки, поліпшення інвестиційного клімату, розвиток локальних інноваційних екосистем, зменшення екологічних ризиків і витрат на ліквідацію їх наслідків, а в перспективі — зростання локальної економічної стійкості.

Декларовані очікування органів місцевого самоврядування важливо співвіднести з фактичним рівнем упровадження ініціатив «зеленого» переходу бізнесом (у першу чергу середнім і великим).

Результати проведеного опитування дозволяють констатувати, що інтеграція принципів «зеленого» переходу у виробничі процеси середнього і великого бізнесу в громадах Західного макрорегіону України поки що не стала масовим трендом, а брак інформації серед органів місцевого самоврядування додатково ускладнює оцінку реальної ситуації. Так, на запитання «Чи діють на території Вашої громади суб'єкти великого та середнього бізнесу, які реально інтегрують принципи «зеленого» переходу у виробничі процеси?» 41,1 % респондентів — представників територіальних громад обрали варіант «важко відповісти» (рис. 6). Це вказує на недостатню комунікацію між місцевим бізнесом і владою.

Лише 29 громад (або 27,1 % від усіх опитаних) відзначили наявність на своїй території одного чи декількох підприємств, що реально інтегрують принципи «зеленого» переходу у виробничі процеси. Серед них переважають міські громади (20 од.), здебільшого з чисельністю населення понад 25 тис. осіб (17 з 20 відповідей). Значно менше таких випадків зафіксовано в селищних (6 од.) і сільських (3 од.) громадах. Водночас 28 % респондентів повідомили, що жодне підприємство в їхній громаді не акцентує уваги на інтеграції принципів «зеленого» переходу у власну діяльність, що демонструє обмежений простір для реалізації «зелених» ініціатив. Серед таких громад переважають (43,3 %) невеликі (до 15 тис. осіб) за чисельністю населення громади. Про відсутність середнього і великого бізнесу як такого на своїй території зазначило 3,7 % опитаних. Це невеликі сільські громади з чисельністю населення до 10 тис. осіб.

Упровадження принципів «зеленого» переходу є фінансово витратним процесом, що потребує достатньої капіталізації бізнесу. Описана ситуація підтверджує, що фінансово спроможні підприємства тяжіють до більших громад, де в наявності ширший ринок збуту, більш платоспроможний попит, розвинутіша інфраструктура і в цілому сприятливіші умови для ведення господарської діяльності.

Зважаючи на низький рівень упровадження принципів «зеленого» переходу у виробничу діяльність, було здійснено аналіз бар'єрів, які обмежують можливості бізнесу в цьому напрямі. Важливо наголосити, що виявлені перешкоди відображають, передусім, бачення органів місцевого самоврядування, які, взаємодіючи із суб'єктами підприємництва, мають уявлення про ключові труднощі й обмеження на шляху «зеленої» трансформації бізнесу. Понад чверть респондентів відзначили обмеженість фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання для реалізації «зелених» ініціатив і проектів. Важливим (22,5 % від усіх відповідей) бар'єром також є недостатня обізнаність підприємців щодо принципів сталого розвитку і «зеленого» переходу (рис. 7), що знижує їхню готовність до впровадження нових підходів і технологій у виробництві.

Так, 22,1 % відповідей стосуються недостатньої зацікавленості інвесторів у «зелених» проектах, що ускладнює доступ бізнесу до зовнішніх фінансових ресурсів. Додатковими перешкодами визначено зношеність / руйнування виробничої інфраструктури, що гальмує інтеграцію принципів «зеленого» переходу в діяльність бізнесу, знижує його готовність до екологічних інновацій і ускладнює залучення «зелених» інвестицій, оскільки підприємства змушені направляти ресурси на підтримку базових виробничих процесів замість модернізації. Серед бар'єрів респонденти виокремили і складність нормативно-правового регулювання інтеграції принципів «зеленого» переходу в діяльність бізнесу. Проблемними називають суперечності й часті зміни в законодавстві щодо поводження з відходами, енергоефективності й стимулювання використання відновлюваних джерел енергії, часті зміни в податкових пільгах для суб'єктів господарювання в різних видах економічної діяльності, недостатню деталізацію вимог до енергоефективності будівель тощо. Такі умови створюють додаткові адміністративні перепони і знижують зацікавленість підприємств у впровадженні «зелених» ініціатив.

ВИСНОВКИ

Опитування охопило 107 громад семи областей Західного макрорегіону України, або кожену четверту громаду. Завдяки територіальній і типологічній різноманітності сформовано багатовимірну емпіричну базу, яка дає змогу адекватно оцінювати специфіку й відмінності інтеграції «зеленого» переходу в бізнес-процеси в різних просторових і соціально-економічних системах. Отримані результати дослідження демонструють такі тенденції.

1. **Низький рівень інституційної інтеграції «зеленого» переходу.** Лише третина громад має місцеві програми підтримки бізнесу, а з них екологічний компонент присутній у менше ніж половини. Подібні практики переважно зосереджено у великих міських громадах, тоді як у сільських і селищних вони майже відсутні через обмежені ресурси й слабку інституційну спроможність.

2. **Домінування влади в сприйнятті відповідальності.** У суб'єктивних оцінках органи місцевого самоврядування сприймаються головними суб'єк-

тами «зеленого» переходу, тоді як бізнес і населення розглядаються як другорядні учасники процесу. Це формує асиметричну систему відповідальності, яка знижує потенціал для партнерських рішень і справжньої мобілізації локальних ресурсів.

3. Розрив між очікуваннями і реальними практиками бізнесу. Хоча громади визнають бізнес важливим драйвером розвитку, більшість органів місцевого самоврядування не має інформації або інструментів впливу на його «зелену» трансформацію. Лише 27,1 % респондентів підтвердили наявність середнього чи великого бізнесу, який реально інтегрує принципи «зеленого» переходу, переважно у великих міських громадах.

4. Фінансово-економічні бар'єри. Найбільшими перепонами є брак у бізнесу власних фінансових ресурсів і обмежений доступ до інвестицій у «зелені» проекти. Висока капіталомісткість «зелених» технологій робить їх доступнішими для великих підприємств у великих містах і майже недосяжними для малого бізнесу в сільських громадах. Це посилює територіальну нерівність і ризик відставання периферійних територій.

5. Інформаційно-компетентнісні й нормативні обмеження. Значна частина підприємців залишається слабо обізнаною із сутністю «зеленого» переходу і можливостями його практичного впровадження. До цього додаються суперечності й нестабільність нормативно-правового забезпечення, особливо у сферах енергоефективності, відходів і податкових стимулів. Такі умови демотивують бізнес і гальмують системність «зеленої» трансформації.

6. Інфраструктурний чинник. Зношеність виробничої інфраструктури бізнесу багатьох громад макрорегіону вимагає першочергових витрат на підтримку базового функціонування, що відсуває «зелені» інвестиції на другий план. Відсутність сучасних інфраструктурних рішень робить бізнес менш конкурентоспроможним і менш зацікавленим у довгострокових екологічних модернізаціях.

7. Потреба в зміні управлінської парадигми. Сформована ситуація свідчить, що без посилення інституційної взаємодії і створення стимулюючих умов (нормативних, фінансових, освітніх) «зелений» перехід залишатиметься декларативним. Отже, потрібно відійти від моделі, де органи влади беруть на себе всю відповідальність, до моделі багаторівневого партнерства із залученням бізнесу, громадськості та інвесторів.

Таким чином, результати опитування фіксують структурний розрив між декларованим прагненням до «зеленого» розвитку і фактичною практикою його реалізації на місцевому рівні. Західний макрорегіон України має потенціал для посилення «зеленого» переходу, однак для цього органам місцевого самоврядування доцільно, насамперед:

- «вбудувати» вимоги «зеленого» переходу в місцеві плани відновлення і розвитку та програми підтримки бізнесу, забезпечивши їх узгодженість з бюджетним плануванням, інструментами публічних інвестицій і системою стратегічних пріоритетів громади, а також чітке визначення відповідальних суб'єктів, джерел фінансування і очікуваних результатів реалізації;

- створити реєстр «зелених» проєктів громади для залучення приватних інвестицій;
- сформувати консультативно-координаційні ради при виконавчих комітетах для сприяння налагодженню діалогу між ОМС, бізнесом і громадськістю з питань, пов'язаних із «зеленим» переходом у громадах;
- забезпечити формування місцевих енергетичних планів і планів управління відходами із залученням бізнесу і громадськості;
- підтримувати локальні партнерства «влада — бізнес — освіта» для реалізації екологічних інновацій.

Дослідження проводилося в межах наукового проєкту «Повоєнне відновлення економіки територіальних громад Західного макрорегіону на засадах «зеленого» переходу» (державний реєстраційний № 0125U001327), що реалізується за грантової підтримки НАН України для дослідницьких лабораторій / груп молодих вчених НАН України для проведення досліджень за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Патицька, Х., Сороковий, Д. (2025). Багаторівневе врядування у контексті зеленого переходу: роль територіальних громад. У: Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 36. наук. пр. Вип. 1(169). С. 38—45. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2025-1-6>
- Горбач, Л., Рубан, О., Гуменюк, Я. (2024). Зелена економіка та стале виробництво в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-8>
- Колодійчук, І., Куртяк, М. (2024). Соціально-економічні передумови переходу до зеленої економіки в регіонах України. *Регіональна економіка*, 112(2), 67—75. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-6>
- Лещух, І. (2025). Теоретико-методологічні засади повоєнного відновлення економіки в контексті сучасних концепцій сталого розвитку. *Бізнес Інформ*, (5), 8—17. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-5-8-17>
- Гончаренко, М., Пархоменко, Н., Лучин, О. (2020). «Зелена» економіка як напрям досягнення стійкого еколого-економічного розвитку регіону. *Актуальні проблеми економіки*, 6(228), 6—15. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2021/08/6.20._topic_Goncharenko-M.F.-Parkhomenko-N.M.-Luchin-O.M.-6-15.pdf
- Орловська, Ю., Дригола, К., Балтакса, Д. (2020). Теоретичний бекграунд «зеленої» економіки в рамках світової парадигми сталого розвитку. У: Економічний простір. 36. наук. пр. (160). 23—27. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-4>
- Бабчинська, О. (2020). Інструменти формування механізму екологічного менеджменту в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. (10). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.10.52>
- Шушпанов, Д., Кривокульська, Н. (2024). Екологічний менеджмент як інструмент екологізації економіки. *Економічний дискурс*. Вип. 1—2. С. 90—101. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-1-10>
- Шелудько, Е. (2019). Модернізаційні інструменти інституціонального забезпечення екологізації промисловості. *Економічний вісник університету*. Вип. 42. С. 136—149. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-42-136-149>

- Петруненко, Я. (2024). Соціально-економічні чинники відновлення України після перемоги. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Т. 35(74). № 3. С. 68—75. <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.3/11>
- Семененко, О., Гаврилюк, І., Соломицький, О., Клят, Ю., Добровольський, Ю., Гетьман, А. (2025). Стратегія повоєнного відновлення України: системна модель інтеграції економіки, управління та безпеки. *Journal of Scientific Papers Social Development and Security*. Vol. 15. No. 2. P. 12—19. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.2.2>
- Мельник, М., Лещух, І. (2022). Вплив збройної агресії РФ на ендегенний потенціал регіонів України. *Економіка України*. 65. 09(730). 21—44. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.021>
- Сторонянська, І. (Наук. ред.) (2022). Економіка регіонів України в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення стійкості. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». 2022. 70 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf>
- Зінченко, О., Апальков, С. (2023). Європейський зелений курс на шляху реалізації національних економічних інтересів. *Проблеми економіки*. № 1 (55). С. 42—48. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-42-48>
- Хвесик, М., Обоход, Г., Мандзик, В. (2024). Інституційні інструменти забезпечення резильєнтності природно-ресурсного комплексу: безпековий аспект. *Економіка України*. 67. 08(753). 77—87. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.08.077>
- Хожило, М. (2025). Глобальний огляд та порівняльний аналіз принципів «зеленої трансформації». *Державне будівництво*. Т. 1. № 37. С. 626—641. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-44>
- Шубравська, О., Прокопенко, К. (2025). Циркулярний підхід у забезпеченні природоресурсної стійкості агровиробництва. *Економіка України*. 68. 09(766). 37—58. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.09.037>

Надійшла 16.09.2025

Прорецензована 13.10.2025

Доопрацьована 14.10.2025

Підписана до друку 03.11.2025

REFERENCES

- Patytska, Kh., Sorokovyy, D. (2025). Multilevel governance in the context of the green transition: the role of territorial communities. *In: Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*. Vol. 1(169). P. 38—45. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2025-1-6> [in Ukrainian].
- Horbach, L., Ruban, O., Humeniuk, Ya. (2024). Green economy and sustainable production in globalization. *Economy and Society*. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-8> [in Ukrainian].
- Kolodiychuk, I., Kurtyak, M. (2024). Socio-economic requirements of transition to the green economy in the regions of Ukraine. *Regional Economy*, 112(2), 67—75. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-6> [in Ukrainian].
- Leshchukh, I. (2025). Theoretical and Methodological Foundations of Post-War Economic Recovery in the Context of Modern Conceptions of Sustainable Development. *Business Inform*, (5), 8—17. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-5-8-17> [in Ukrainian].
- Goncharenko, M., Parkhomenko, N., Luchin, O. (2020). “Green” economy as a direction for achieving sustainable ecological and economic development of the region. *Actual prob-*

- lems of economics, 6(228), 6—15. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2021/08/6.20._topic_Goncharenko-M.F.-Parkhomenko-N.M.-Luchin-O.M.-6-15.pdf [in Ukrainian].
- Orlovska, Yu., Dryhola, K., Baltaksa, D. (2020). Theoretical background of the green economy within the framework of the world paradigm of sustainable development. *In: Economic scope*. (160). 23—27. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-4> [in Ukrainian].
- Babchinska, O. (2020). Tools for the formation mechanism of environmental management in modern conditions. *Efficient economy*. (10). <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.10.52> [in Ukrainian].
- Shushanov, D., Kryvokulska, N. (2024). Environmental management as a tool for the greening of the economy. *The Economic Discourse*. Vol. 1—2. P. 90—101. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-1-10> [in Ukrainian].
- Sheludko, E. (2019). Modernizational instruments of institutional support of industry ecologization. *University economic bulletin*. Vol. 42. P. 136—149. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2019-42-136-149> [in Ukrainian].
- Petrunencko, Ya. (2024). Socio-economic factors of recovery of Ukraine after the victory. *Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series «Juridical Sciences»*. Vol. 35(74). No. 3. P. 68—75. <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.3/11> [in Ukrainian].
- Semenenko, O., Havryliuk, I., Solomitsky, O., Kliat, Yu., Dobrovolskyi, Yu., Hetman, A. (2025). Ukraine's Postwar Recovery Strategy: a Systemic Model for Integrating Economy, Governance, and Security. *Journal of Scientific Papers. Social Development and Security*. Vol. 15. No. 2. P. 12—19. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.2.2> [in Ukrainian].
- Melnyk, M., Leshchukh, I. (2022). Influence of Russian Federation's armed aggression on the endogenous potential of the regions of Ukraine. *Economy of Ukraine*. 65. 09(730). 21—44. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.021> [in Ukrainian].
- Storonyanska, I. (Sci. Ed.) (2022). Economy of Ukrainian regions in wartime: risks and directions for ensuring resilience. Lviv, Dolishniy Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. 70 p. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf> [in Ukrainian].
- Zinchenko, O., Apalkov, S. (2023). The European Green Deal as Part of the Course to Implementing National Economic Interests. *The Problems of Economy*. No. 1 (55). P. 42—48. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-1-42-48> [in Ukrainian].
- Khvesyuk, M., Obykhod, H., Mandzyk, V. (2024). Institutional tools for ensuring resilience of natural resource complex: security aspect. *Economy of Ukraine*. 67. 08(753). 77—87. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.08.077> [in Ukrainian].
- Khozhylo, M. (2025). Global review and comparative analysis of the principles of “green transformation”. *State Formation*. Vol. 1. No. 37. P. 626—641. <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-44> [in Ukrainian].
- Shubravskaya, O., Prokopenko, K. (2025). Circular approach to ensuring natural resource resilience of agricultural production. *Economy of Ukraine*. 68. 09(766). 37—58. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.09.037> [in Ukrainian].

Received on September 16, 2025

Reviewed on October 13, 2025

Revised on October 14, 2025

Signed for printing on November 3, 2025

Iryna Leshchukh, PhD (Econ.), Senior Researcher,
Senior Research Fellow of the Department of Spatial Development
Dolishnyi Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine
4, Kozelnytska St., Lviv, 79026, Ukraine

LOCAL GOVERNMENTS AS STAKEHOLDERS IN THE “GREEN” BUSINESS TRANSITION: THE EXPERIENCE OF THE WESTERN MACROREGION OF UKRAINE

The role of local governments as key stakeholders in the “green” business transition was studied using the evidence from the Western macroregion of Ukraine. Based on a survey of representatives of 107 territorial communities from seven regions, conducted in July-August 2025, a multidimensional empirical base covering different types of communities was formed. This allowed to assess the institutional capacity and cooperation practices in the triad “government — business — community” in the implementation of environmentally friendly solutions.

A low level of integration of “green” priorities into local entrepreneurship support policies was revealed: 31.8% of communities have approved business promotion programs, and only about a third of those include an environmental component. Large urban communities are more active, which reflects resource and institutional asymmetries between them and rural and small town areas. Almost a third of communities declare the absence or minimal level of coordination with business and the public, another 14% found it “difficult to answer”, which indicates the formalized nature of interaction.

In the subjective distribution of responsibility for the “green” transition, local governments dominate, while the role of business and population is mostly assessed at 3-4 points; the non-governmental sector is perceived as auxiliary; 27.1% of respondents confirmed the presence of medium-sized or large businesses that actually integrate “green” approaches into production. The main barriers identified are the businesses’ lack of financial resources, low investor interest, dilapidated infrastructure, and instability of regulatory legislation.

The paper proposes a shift to a multi-level partnership model through: embedding “green” requirements into recovery plans and business support programs; creating “green” project registers; developing local energy and waste management plans with the involvement of business and community; supporting partnership in the “government — business — education” triad. The implementation of these steps can convert declarations into practices, reduce territorial gaps, and strengthen the resilience of the community economy in the post-war period.

Keywords: “green” transition; local governments; territorial communities; business; sustainable development; Western macroregion of Ukraine.

РЕДАКЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЕТИКА

Доступ до змісту журналу. Журнал «Економіка України» розповсюджується за передплатою друкованого або електронного варіанта. Відкритий доступ до повних версій статей журналу є на сайті журналу і на сайті Національної бібліотеки імені Вернадського відразу після їх розміщення.

Принципи. Редакційна політика журналу заснована на принципах об'єктивності та неупередженості при відборі статей з метою їх публікації; високих вимог до якості наукових досліджень; обов'язковості та конфіденційності рецензування статей; додержання колегіальності при ухваленні рішень щодо публікації статей; доступності та оперативності у спілкуванні з авторами; суворого дотримання авторських і суміжних прав (з укладанням з кожним автором (співавтором) Ліцензійного договору на використання твору).

Запобігання протизаконним публікаціям є відповідальністю кожного автора, редактора, рецензента, видавця, організації.

Етика публікацій. Редакційна колегія журналу вимагає від авторів наслідувати формальним та етичним правилам підготовки і публікації наукових робіт, що вони подають до редакції. Ці норми зумовлено стандартами якості наукових статей, прийнятими у світовому науковому співтоваристві, зокрема публікаційними принципами Publishing Ethics Resource Kit (PERK), рекомендаціями Elsevier, Комітету з етики публікацій (Committee on Publication Ethics, COPE), етичним кодексом вченого України, а також досвідом роботи іноземних та українських професіональних спільнот, наукових організацій, редколегій та редакцій видань.

Етичні зобов'язання редакційної колегії журналу

1. Редакційна колегія несе відповідальність за рівень наукового наповнення журналу.
2. Всі наукові матеріали проходять ретельний відбір через подвійне «сліпе» рецензування. Редакційна колегія залишає за собою право відхилити статтю або повернути її на доопрацювання. Автор зобов'язаний доопрацювати статтю відповідно до зауважень рецензентів.
3. Редакційна колегія оцінює рукописи щодо їх наукового змісту без будь-яких расових, гендерних, сексуальних, релігійних, етнічних або політичних упереджень. Вона виносить об'єктивні рішення, які не залежать від комерційних або інших інтересів, і забезпечує чесний процес рецензування.
4. Редакційна колегія може відхилити рукопис без рецензування, якщо вважає, що він не відповідає профілю або в тексті виявлено плагіат.
5. Редакційна колегія виступає проти фальсифікації, плагіату, направлення автором одного рукопису до кількох журналів, багаторазового копіювання тексту статті в різних місцях, введення громадськості в оману щодо реального внеску автора в опубліковану наукову роботу.
6. Редакційна колегія має право вилучити вже опубліковану статтю в разі виявлення порушення будь-яких прав або загальноприйнятих норм наукової етики. Про даний факт вилучення статті редакція повідомляє як автору статті, так і організації, де було виконано дослідження.
7. Співробітники редакції не надають іншим особам інформації, пов'язаної із змістом рукописів, що перебувають на розгляді, крім осіб, які беруть участь у її фаховій оцінці.
8. Згідно з міжнародним законодавством щодо додержання авторського права на електронні інформаційні ресурси, матеріали сайту не можуть бути відтворені повністю або частково в будь-якій формі (електронній чи друкованій) без попередньої письмової згоди редакції журналу. При використанні опублікованих матеріалів у контексті інших документів обов'язково необхідними є посилання на першоджерело.
9. Редактори, автори і рецензенти повинні повідомляти про свої інтереси, які можуть вплинути на їх об'єктивність при редагуванні та рецензуванні матеріалів статей (випадок конфлікту інтересів). Такими можуть бути інтереси інтелектуального плану, фінансові, персональні, політичні, релігійні.

Етичні зобов'язання автора

1. Автор несе повну відповідальність за зміст статті і сам факт її публікації.
2. Автор повинен цитувати ті публікації, які мали визначальний вплив на суть викладеного у статті. Необхідно також належним чином вказувати джерела принципово важливих матеріалів, використаних у даній роботі, якщо вони не були отримані самим автором.
3. Є недопустимими плагіат як оригінальна робота і подання до публікації раніше надрукованої статті. У випадку виявлення зазначених фактів відповідальність несе автор.
4. Співавторами статті мають бути всі ті особи, які зробили вагомий науковий внесок у подану роботу і поділяють відповідальність за отримані результати. Автор, який подає рукопис до публікації, відповідає за те, щоб до списку співавторів були включені тільки ті особи, які відповідають критерію авторства, і бере на себе відповідальність за згоду інших авторів статті на її публікацію в журналі.

EDITORIAL POLICY AND ETHICS

Access to the contents of the journal. The journal «Economy of Ukraine» is circulated by the subscription of a printed or electronic version. The open access to the full versions of articles are on the journal's site and on the site of the Vernadsky National Library of Ukraine immediately after their posting.

Principles. The editorial policy of the journal is based on the principles of objectivity and impartiality at the selection of manuscripts with the purpose of their publication; high exactions to the quality of scientific studies; obligation and confidentiality of the reviewing of manuscripts; compliance of the collectivity in the decision making concerning the publication of manuscripts; accessibility and immediacy of the communication with the authors; strict compliance of author's and related rights (with the conclusion of the License agreement for the use of the work with each author (coauthor)).

The prevention of illegal publications is the responsibility of each author, editor, reviewer, publisher, and organization.

Ethics of publications. The Editorial Board of the journal demands that the authors keep the appropriate level of formal and ethical rules in the preparation and the publication of scientific works submitted to the Editorial Board of the journal. These norms are determined by the quality standards for scientific articles accepted in the world scientific community, in particular, by the publication principles of the Publishing Ethics Resource Kit (PERK), recommendations of the academic publishing house Elsevier, Committee on Publication Ethics (COPE), the ethic code of Ukraine's scientists, and the work experience of foreign and Ukrainian professional communities, scientific institutions, editorial boards, and editorial staffs.

Ethic obligations of the Editorial Board of the journal

1. The Editorial Board is responsible for the level of the scientific content of the journal.
2. All scientific materials pass the careful selection and the «blind» reviewing. The Editorial Board reserves the right to reject a manuscript or to return it for a modification. The author must rework the manuscript in correspondence with the remarks of reviewers.
3. The Editorial Board evaluates manuscripts for their scientific content without any racial, gender, sexual, religious, ethnic or political bias, and makes the objective decisions independent of commercial or other interests, and ensures the fair process of reviewing.
4. The Editorial Board can reject a manuscript without reviewing, by considering that it does not correspond to the profile of the journal or plagiarism is detected in the text.
5. The Editorial Board opposes the falsification, plagiarism, submission of a single work into several journals, multiple copying of article's text in different places, and misleading the community as for author's real contribution to a specific scientific work.
6. The Editorial Board has right to withdraw the published article in the case of the violation of any rights or commonly accepted norms of the scientific ethics. About such fact of the withdrawal of the article, the Editorial Board will inform the author and the organization, where such work was executed.
7. The editorial staff provides no information concerning the content of a manuscript under consideration to any persons, except for those participating in its professional assessment.
8. According to the international legislation as for the compliance of author's rights, the materials of a site cannot be reproduced completely or partially in any form (electronic or printed) without the preliminary written agreement of the Editorial Board of the journal. If the published materials are used in the context of other acts, the citation of the original source should be obligatorily made.
9. Editors, authors, and reviewers must inform about their interests, which would affect their objectivity at the editing and reviewing of the manuscripts (the case of a conflict of interests). Such can be the intellectual, financial, personal, political, or religious interests.

Ethic obligations of authors

1. The author bears the complete responsibility for the content of the article and for the very fact of its publication.
2. The author should cite those publications that had the defining influence on the essence of studies presented in the article and those that can rapidly inform the reader about the earlier works important for the comprehension of the given trend. It is necessary also to properly indicate the sources of basically significant results used in the, if those results were not got by the author his/herself.
3. The plagiarism as an original work and the submission of the earlier published article are impermissible. If such facts will occur, the author will bear the complete responsibility.
4. Coauthors of the article should be those persons who gave a weighty scientific contribution to the submitted work and share liability for the obtained results. The author submitting the manuscript for the publication is responsible for that the list of coauthors includes only those persons who correspond to the authorship criterion and takes the responsibility for the consent of other authors of the manuscript for its publication in the journal.

ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТА
на 2026 рік

За Каталогом видань України «Преса поштою»:

- у відділеннях поштового зв'язку
- в операційних залах поштамтів у пунктах приймання передплати
- через сервіс Укрпошти «Онлайн-передплата»

Передплатний індекс 74158

Рекомендовано до друку Редакційною колегією журналу
(протокол № 1 від 19.01.2026 р.)

Recommended for publication by the Editorial board
(Minutes No. 1 of January 19, 2026)

При передруку посилання на журнал «Економіка України» обов'язкове
While using refer to «Economy of Ukraine» is obligatory

Адреса редакції:

01011, Київ, вул. Панаса Мирного, 26, кім. 602

тел. +38 (044) 280-12-34

E-mail: econom-ukraine@ukr.net

<https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/index>

Редактор *І.В. Корнієнко*

Перекладач *А.О. Чепиленко*

Комп'ютерна верстка *К.М. Васильковська*

Підп. до друку 26.01.2026. Формат 70 × 108/16.

Гарн. Minion Pro. Тираж 108 прим.

Видавець і виготовлювач: ВД «Академперіодика» НАН України, 01004, Київ-4, вул. Терещенківська, 4.
Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 544 від 27.07.2001.

